

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

1989

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning 1989

Publikationen kan købes i boghandelen eller hos

Statens Informationstjeneste

Postboks 1103, 1009 København K.

Telefon 33 92 92 28 – Postgirokonto nr. 1 09 14 25.

Ved fremsendelse af check eller ved indbetaling

på giro til Statens Informationstjeneste

undgås ekspeditionsgebyr.

ISBN 87-503-7895-3

Sm 02-3

B. Stougaard Jensen, Kbh. K

INDHOLDSFORTEGNELSE.

FORORD.	11
1. Geografi og Historie.	13
1.1. Geografi	13
Areal	13
Undergrund	13
Klima	13
Plantevækst	14
Dyreliv	14
Fisk og hvaler m.v.	14
1.2. Historie	14
2. Politiske og administrative forhold.	16
2.1. Statsretlige forhold	16
Særanliggender	16
Fællesanliggender	17
Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)	18
Forholdet til udlandet	19
Deltagelse i internationale organisationer	20
2.2. Færøernes Lagting	20
Lagtingets sammensætning	22
2.3. De politiske partier	23
Folkeflokken	24
Sambandspartiet	25
Socialdemokratiet	26
Selvstyrepartiet	26
Det republikanske Parti	27
Kristeligt folkeparti, Færøernes fremskridts- og fiskeriparti	28
2.4. Folketingsvalg	29
Folketingsmænd	30
2.5. Færøernes landsstyre	30
2.6. Administration	31
Landsstyrets administration	31
Institutioner under staten	34

2.7.	Kommunale forhold	35
	Antal kommuner	35
	Valg til kommunestyret	36
	Den kommunale styrelsesordning	36
	Kommunale opgaver	38
3.	Befolknings- og Boligforhold.	40
3.1.	Indledning	40
3.2.	Befolkningens størrelse og geografiske fordeling	40
3.3.	Befolkningens bevægelser	43
3.4.	Befolkningens fordeling på alder, køn og ægteskabelige stilling	46
3.5.	Vielser og skilsmisser	48
3.6.	Boligforhold	48
4.	Erhvervs- og Arbejdsmarkedsforhold.	50
4.1.	Befolkningens Erhvervsforhold	50
4.2.	Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling	52
	Ejerformer	52
	Erhvervslivets geografiske fordeling	53
4.3.	Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.	54
	Indledning	54
	Internationale reguleringer og fiskeriaftaler	55
	Fiskeriinspektion og redningstjeneste	57
	Sammensætningen af fiskerflåden	58
	Finansiering af fiskefartøjer	60
	Færøske skibes fangster	62
	Fangster ved Færøerne	65
	Fangsttryk og fangstregulering	67
	Fiskepriser og tilskud fra Råfiskefonden	69
	Fiskernes aflønning	71
	Fiskerflådens driftsresultater	72
	Fiskeristøtte	74
	Fiskeindustri	75
	Fiskeopdræt	75
	Offentligt tilsyn m.v.	76
	Fangst i øvrigt	76

4.4.	Landbrug	77
	Produktionen af landbrugsvarer	77
	Offentligt tilsyn m.v.	78
4.5.	Håndværk, Industri, Bygge- og anlægsvirksomhed	78
	De industrielle forudsætninger	78
	Virksomheder og lønudbetalinger	79
	Bygge- og anlægsaktiviteten	81
	Finansiering af industri og håndværk m.v.	82
	Landets Udviklingskontor	83
4.6.	Handel, Service og Transport	83
	Handel og service	83
	Transport m.v.	84
	Virksomheder og lønudbetalinger	84
4.7.	Finansieringsvirksomhed	85
	Penge- og valutaforhold	85
	Penge- og kapitalmarkedet	86
	Danmarks Nationalbank	87
	Pengeinstitutter m.v.	87
	Obligationsudstedende institutter	90
	Kapitalforvaltende institutter	91
	Offentlige institutioner	91
	Færøernes Landsbank	93
4.8.	Forsikringsvirksomhed	93
4.9.	Arbejdsmarkedsforhold	96
	Indledning	96
	Det private arbejdsmarked	96
	Det offentlige arbejdsmarked	98
	Generelle arbejdsmarkedsordninger	100
4.10.	Lønninger og Priser	101
	Lønninger	101
	Priser	102
5.	Økonomi.	104
5.1.	Indledning	104
5.2.	Nationalregnskabet for Færøerne	105
	Den økonomiske udvikling - i hovedtræk	105
	Produktionen	105
	Forbrug, opsparing og investeringer	108

5.3.	Udenrigsøkonomi	110
	Færøernes handels- og valutapolitiske stilling	110
	Handelsbalancen	112
	Betalingsbalancen	116
	Udlandsgælden	118
6.	Offentlige Finanser.	119
6.1.	Indledning	119
6.2.	Statens Udgifter m.v. på Færøerne	119
	Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988	119
	Statens drifts- og anlægsudgifter	120
	Statens o.a. offentlige institutioners udlån og garantier	122
6.3.	Landskassens Økonomi	123
	Indledning	123
	Landskassens indtægter	124
	Landskassens drifts- og anlægsudgifter	124
	Landskassens udlån og garantier	126
	Det samlede landskassebudget	127
6.4.	De Færøske Udlånsfonde	127
6.5.	Kommunernes Økonomi	128
6.6.	Den Samlede Offentlige Økonomi	131
	Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret	131
	Udgifterne fordelt på formål	132
7.	Skatter og Afgifter.	133
7.1.	Indledning	133
7.2.	Direkte Skatter	133
	Personbeskatning	133
	Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster	136
	Selskabsbeskatningen	137
	Rente- og udbyttebeskatning	137
	Vejskat (motorafgift)	138
	Dobbeltbeskatning	138
	Udskrevne skatter	139

7.3.	Indirekte Skatter	139
	Indførselsafgifter (told m.v.)	139
	Produktionsafgifter	140
	Registreringsafgift (motorkøretøjer)	141
	Andre punktafgifter	141
	Opkrævede afgifter	141
7.4.	Skatte- og Afgiftstrykket	142
8.	Samfærdsel og Kommunikation m.v.	143
8.1.	Indledning	143
8.2.	Veje og Vejtransport	143
	Vejnettet	143
	Antallet af motorkøretøjer	144
	Trafikintensiteten	145
8.3.	Havne og Skibsfart	146
	Havneudbygningen	146
	Skibsflåden	149
	Søtransport	150
8.4.	Luftfart	150
8.5.	El-forsyning	151
8.6.	Telekommunikation	152
	Teleforhold	152
	Indenlandsk telekommunikation	152
	Telekommunikation med udlandet	153
	Kystradiotjenesten	154
8.7.	Postvæsen	155
9.	Sociale Forhold.	156
9.1.	Indledning	156
9.2.	De enkelte ydelser	157
9.3.	Institutioner	161
9.4.	Finansieringen af de sociale ydelser	163

10. Sundhedsvæsen.	164
10.1. Indledning	164
10.2. Den Primære Sundhedstjeneste	164
Kommunelægeordningen	164
Skolelægeordningen	165
Sundheds- og hjemme- sygeplejerskeordningen	165
Tandlægeordningen	165
Apotekervæsenet	166
10.3. Sygehusvæsenet	166
Indledning	166
Sygehusenes administration	171
Jordermodervæsenet	171
10.4. Landslægen	172
10.5. Finansiering	172
11. Undervisningsvæsen.	173
11.1. Indledning	173
Hvad undervisningsvæsenet omfatter	173
Særanliggender og fællesanliggender	173
Administrationen af undervisningsvæsenet	173
11.2. Grunduddannelser m.v.	174
Folkeskolen	174
Privat skole	175
Gymnasier og HF	175
Specialundervisning	176
11.3. Videregående Uddannelser	176
Frøðskaparsetur Føroya (Det færøske Akademi)	176
Færøernes seminarium	177
Færøernes sygeplejeskole	178
11.4. Erhvervsuddannelser	179
Maskinskole	179
Tekniske skoler	179
Navigationsskoler	180
Handelsskole	180
11.5. Anden Undervisning	181
11.6. Uddannelsesstøtte	181
11.7. Statstilskud	181

12. Rets- og Politivæsen samt Overøvrighed.	182
12.1. Færøernes Retsvæsen	182
12.2. Færøernes Politivæsen	184
Politiets opgaver	184
Politiets bemanding	184
Arrestvæsenet	185
Politiets regelgrundlag	185
12.3. Færøernes Overøvrighed	186
Indledning	186
Indgåelse- og opløsning af ægteskab	186
Børnebidrag	187
Adoption	187
Umyndiges retshandler	188
Ægtepagter	188
Navnesager	188
Fri proces	189
Indfødsret (Statsborgerskab)	189
13. Kirkeliv.	190
13.1. Folkekirken	190
13.2. Organisationer og Foreninger Tilsluttet Folkekirken	193
K.F.U.K. og K.F.U.M.	193
Indre Mission	193
Det kirkelige missionsforbund	193
13.3. Kristne Trossamfund Uden For Folkekirken	194
Brødremenigheden	194
Den katolske kirke	195
Frelsens hær	195
Den frie evangeliske menighed	195
Syvende-dags adventisterne	195
Jehovas Vidner	196
Filadelfia-menigheden	196
13.4. Andre Trossamfund	197
Bahá' í troen	197

14. Kulturelle Forhold.	198
Radio og fjernsyn	198
Aviser	199
Bogudgivelser og biblioteksvæsen	200
Landsarkivet	202
Museum	203
Nordens Hus	204
Teatervirksomhed, musikliv og kunst	205
Dansk-færøsk Kulturfond	207

Bilag.

Bilag 1.	Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner.	209
Bilag 2.	Befolkningsudviklingen i 1988 i de enkelte kommuner.	210
Bilag 3.	Oversigt over fiskekvoter til Færøerne i 1988 ifølge internationale aftaler (pr. 01.04.88).	212
Bilag 4.	Oversigt over fiskekvoter, der tildeles andre nationer ved Færøerne i 1988 (pr. 01.04.88) samt bemærkninger til kvoteoversigterne i bilag 3 og 4.	213
Bilag 5.	Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper i 1980 og 1986-1988.	217
Bilag 6.	Udviklingen i det færøske pristal pr. januar 1984-1989 samt pr. 1. april, 1. juli og 1. oktober 1988.	219
Bilag 7.	De samlede bruttoinvesteringer på Færøerne 1984-1988.	220
Bilag 8.	Færøernes eksport 1985-1988.	221
Bilag 9.	Eksporten ekskl. skibe m.v. fordelt på aftagerlande 1984-1987.	222
Bilag 10.	Importens fordeling på hovedprodukter 1984-1988.	223
Bilag 11.	Specifikation af statens netto-udgifter på Færøerne 1988.	224
Bilag 12.	Undervisningsvæsenets driftsudgifter 1988 og 1985-1987.	226
Bilag 13.	Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelser 1985-1988.	227
Bilag 14.	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven.	228
Bilag 15.	Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser.	229
Bilag 16.	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed iøvrigt.	230

FORORD.

Gennem en lang årrække har Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab udgivet en årbog for Færøerne indeholdende en beskrivelse i tekst og tal af de færøske samfundsforhold i det forløbne år.

Hjemmestyrets overtagelse af det administrative ansvar på flere og flere områder og overgangen i 1988 fra mange statslige tilskud til en samlet bloktilskudsordning har sammen med udbygningen af landsstyrets egne institutioner ændret forholdene så meget, at det nu er aftalt at lade den hidtidige fælles årbogsudgivelse afløse af andre udgivelser.

Landsstyret agter således i stedet at udgive en publikation, der i hovedsagen fremtræder som en færøsk statistisk årbog. Der er ingen tvivl om, at der ikke mindst i Danmark - fortsat er behov for en bred ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet vil derfor i fremtiden udgive årsberetninger, der - bortset fra en afkortning af de statistiske oplysninger - vil minde om de hidtidige årbøger.

Det er landsstyrets og Rigsombudets fælles forventning, at de nye publikationer vil kunne supplere hinanden, og at de sammen vil give en mere overskuelig og udførlig information om udviklingen i de færøske samfundsforhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Bent Klinte

1. GEOGRAFI OG HISTORIE.

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca 675 km, mens sejlafstanden til København er ca. 1500 km.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 1989 ialt knapt 48.000 personer. Heraf boede ca. 14.500 i Tórshavn og ca. 5.000 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sund. Det samlede areal er på 1399 km². Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 113 km, og afstanden øst-vest er 75 km. Øernes højeste punkt er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1.117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der iøvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland.

De mange stejle klippesider ud mod havet, viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige askeregn, som er gået forud for vulkanudbrudene. Tynde kullag er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. Senere har istidens gletchere omskabt det, der engang var et plateau, til det ø-rige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, idet det er fugtigt, ustadigt og stormfuldt.

Golfstrømmen medfører, at der ikke er stor temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis 3 C og 10 C.

Den korteste dag er 5 timer og den længste dag 19½ time.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. På de lavereliggende skrænter vokser græs, mens lyng er fremherskende på hederne og bakkerne. Der er ingen naturlig træ- eller buskvækst. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun 6% af landet er opdyrket, resten tjener til græsning af får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes en del kvæg og heste. Det eneste fritlevende landpattedyr er haren, som blev indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rød fisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfisken helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvalerne, der kommer i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2. Historie

Irse munke var de første, der - formentlig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, og sandsynligvis var det dem, der medbragte de første får. Man regner med, at Færøerne betyder "fåre-øerne". Vor tids færinger er efterkommere af nordboerne, som begyndte at slå sig ned på øerne omkring år 800.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte

øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark i mere end 400 år. I 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne forenet med Danmark, ligesom Island og Grønland. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige.

Allerede omkring år 900 etablerede nordboerne en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament. Lagtinget blev ophævet i 1816 og genoprettet i 1852, dog stort set kun med rådgivende funktion.

Handelen mellem Færøerne og omverdenen var i flere hundrede år et kongeligt monopol. Ved den kongelige ene-handels ophør i 1856 åbnedes døren til omverdenen. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi, og til fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede imod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepatriet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold indenfor rigsfællesskabet.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne, og Færøerne blev derved afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget igen overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelsen heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og med den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne i 1948.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold.

Ifølge lov om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget (den lovgivende forsamling) og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

Efter hjemmestyrelovens § 9 kan administrationen af fællesanliggender overlades til det færøsk hjemmestyre.

Særanliggender.

Efter hjemmestyrelovens § 2 betragtes en række sager og sagsområder, der er opført på lovens bilag A, principielt som særanliggender med den virkning, at hjemmestyret eller rigsmyndighederne kan bestemme, at de overgår til hjemmestyret. Heraf følger, at dette overtager de udgifter, der er forbundet med overtagelsen af området.

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområdet med hjemmel i hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning
Hele området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold
Hele området er overtages som særanliggende.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
Hele området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen
Aptekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggender. (Resten af sundhedsvæsenet er fortsat et fællesanliggende).
5. Den offentlige forsorg. Arbejdsforhold
Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggender. (Den offentlige forsorg er fortsat et fællesanliggende).
6. Direkte og indirekte skatter
Hele området er overtaget som særanliggende.
7. Finansvæsen

Hele området er overtaget som særanliggende.

8. Godkendelse af havneafgifter

Området er overtaget som særanliggende.

9. Skolevæsen

Folkehøjskolen og navigationsskolerne er overtaget som særanliggende.

Endvidere er gymnasiet, HF-kurset og Det færøske Akademi (Akademia Færoensis) særanliggende. Bortset herfra er skolevæsen fællesanliggender.

10. Arkiver, biblioteker, museer

Hele området er overtaget som særanliggende.

11. Bygnings- og naturfredning

Hele området er overtaget som særanliggende.

12. Havne, trafikvæsen m.v.

Hele området bortset fra stedligt telegrafvæsen er overtaget som særanliggende.

13. Landbrug, fiskeri m.v.

Hele området er overtaget som særanliggende.

14. Forlystelser m.v.

Hele området er overtaget som særanliggende.

15. Produktion, handel m.v.

Hele området er overtaget som særanliggende.

16. Tinglysning, ekspropriation m.v.

Hele området er overtaget som særanliggende.

Efter hjemmesstyrelovens § 3 afgøres det ved nærmere forhandling om og i hvilket omfang de sagsområder, der er opført på liste B (folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol) kan blive færøske særanliggende. Heraf er radio (med undtagelse af spørgsmål med relation til internationale aftaler), jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggende.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Enkelte områder administreres dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således føres motorregistret og skibsregistret af landfogeden (politimesteren), tinglysningsvæsenet forestås af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender.

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndig-

hederne. Med hjemmel i hjemmestyrelovens § 9 kan det dog aftales, at hjemmestyret overtager administrationen af fællesanliggender, hvilket er sket i vidt omfang, jfr. nedenfor.

Blandt de vigtigste fællesanliggender er skole-, social- og sundhedsområderne. Herudover kan som statsinstitutioner nævnes rigsombudet, skibstilsynet, folkekirken, politiet og domstolene.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de er kundgjort af Rigsombudet. Dette sker efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre.

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, (eksempelvis de sociale love, lovene for undervisningsvæsenet og sygehuslove) bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges i Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold.

Fællesanliggenderne administreres efter dansk lovgivning. For socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet sker det dog efter særlige love for Færøerne. Statens udgifter til fællesanliggender udbetales fra den 1. januar 1988 i vidt omfang i form af bloktilskud, idet refusionssystemet kun er opretholdt for en række sociale bistandsydelse, pensions- og sikringsydelse samt på tjenestemandspensionsområdet.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9).

Hjemmestyrelovens § 9 bestemmer, at der efter forhandling træffes aftale om, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang det er muligt inden for områder, der er fællesanliggender, at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og overtage administrationen af det pågældende område.

Færøernes landsstyre overtog administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistskolerne overført til hjemmestyret. Senest er administrationen af særfor sorgen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget.

Forholdet til udlandet.

Færøerne er et selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland må derfor i disse henseender betragtes som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan dele Danmarks interesser og synspunkter i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande, og det er derfor også forudsat i hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges hjemmestyret. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

I enkelte tilfælde har hjemmestyret selv ført forhandlinger og indgået aftaler, mens hjemmestyret i andre tilfælde, med bistand fra udenrigsministeriet - har forhandlet om forskellige aftaler, der er indgået mellem den danske regering og Færøernes landsstyre på den ene side og den pågældende forhandlingspartner på den anden. Af aftaler af denne karakter kan nævnes fiskeriaftalerne med Sovjetunionen og med EF.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er ikke medlem af sidstnævnte organisation.

Hvor færøske interesser, som regel især fiskeriinteresser, har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler.

Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser. Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien.

Deltagelse i internationale organisationer.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt den førnævnte fiskeriaftale. Efter ønske fra EF-kommissionen er der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EF.

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og af Færøernes landsstyre.

Færøernes interesser varetages ellers gennem forelæggelsen for hjemmestyret. For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler for fiskeriet skal fastsættes for Færøerne efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre.

På andre måder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en af Danmark indgået international aftale skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f. eks. dobbeltbeskatningsoverenskomster, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling. Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

2.2. Færøernes Lagting.

Lagtinget består af mindst 27 og højst 32 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering henimod forholdsmæssig repræsentation. Valg til Lagtinget foregår hvert

4 år, men udskrivning af valg kan dog også ske efter lagtingsbeslutning. (Valget i november 1980 er et eksempel herpå).

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parantes) ved lagtingsvalgene i 1978-1988.

Parti	Nov. 1978	Nov. 1980	Nov. 1984	Nov.1988
Folkeflokkun	17,9% (6)	18,9% (6)	21,7% (7)	23,2% (8)
Sambandspartiet	26,3% (8)	23,9% (8)	21,2% (7)	21,2% (7)
Socialdemokratiet	22,3% (8)	21,7% (7)	23,4% (8)	21,7% (7)
Selvstyrepárti	7,2% (2)	8,4% (3)	8,5% (2)	7,1% (2)
Republik. párti	20,3% (6)	19,0% (6)	19,5% (6)	19,2% (6)
Kristeligt Folkepartí	6,1% (2)	8,2% (2)	5,8% (2)	5,5% (2)
Progrespartiet	-	-	-	2,1% (-)
<hr/>				
Antal gyldige stemmer (samlet mandatantal)	22.724(32)	23.272(32)	25.177(32)	28.793(32)
Valgdeltagelse	86,0%	86,0%	86,8%	87,2%

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 8. november 1988 fordelt på partier og områder.

Valgkreds	Folkeflokkun	Sambandspartí	Socialdemokr.	Selvstyrepárti	Rep. párti	Krist. folkepartí	Progrespartí	I alt
Norðoyar	1098	466	682	461	680	462	35	3.884
Eysturoy	1130	1687	925	754	1114	305	252	6.167
Norðstreymoy	491	578	477	65	546	73	32	2.262
Suðurstreymoy	2843	1889	1863	550	2109	361	220	9.835
Vágar	406	677	396	89	157	97	22	1.844
Sandoy	316	124	283	45	260	33	-	1.061
Suðuroy	408	695	1607	69	654	251	56	3.740
I alt	6692	6116	6233	2033	5520	1582	617	28.793

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse: F.= Folkeflokken, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet, St.= Selvstyrepártí, Rep.= Det republikanske parti, Kr.= Kristeligt folkeparti - Fremskridts- og Fiskeripartiet.

Lagtingets formand: Hergeir Nielsen (Rep.)

Norderøernes Valgkreds:

Kallsberg, Anfinn, bogholder, F.
Keldu, Jógvan við, direktør, F.
Johannesen, Vilhelm, postbud, S.
Heinesen, Heini O., formand, Rep.
Danielsen, Niels Pauli, sognepræst, Kr.

Østerø Valgkreds:

Olsen, Olaf, direktør, F.
Olsen, Jógvan I., skibsfører, Sb.
Joensen, Edmund, direktør, Sb.
Thomsen, Jørgen, formand, S.
Klein, Lasse, bogholder, St.
Hansen, Signar, lærer, Rep.

Nordstrømø Valgkreds:

Nielsen, Agnar, dykker, Sb.
Durhuus, Jógvan, postekspeditør, Rep.

Sydstrømø Valgkreds

Sundstein, Jógvan, statsaut. revisor, F.
Breckmann, Óli, redaktør, F. Mf.
Michelsen, Poul, grosserer, F.
Ellefsen, Pauli, statsaut. revisor, Sb. Mf.
Samuelsen, Eilif, lærer, Sb.
Petersen, Marita, lærer, S.
Lindenskov, Jákup, forsikringsfunktionær, S.
Poulsen, Tórbjörn, direktør, St.
Purkhús, Jóngerð, fuldmægtig, Rep.
Kjølbroy, Karin, socialrådgiver, Rep.
Nielsen, Tordur, forstander, Kr.

Vågå Valgkreds:

Ellefsen, Svend Aage, direktør, F.
Jacobsen, Suni, lærer, Sb.

Sandø Valgkreds:

Petersen, John, entreprenør, F.
Johannesen, Jógvan Adolf, lærer, S.

Suderø Valgkreds:

Mikkelsen, Flemming, smedemester, Sb.
Dam, Atli P., direktør, S.
Old, Henrik, skibsfører, S.
Nielsen, Hergeir, lærer, Rep.

Færøernes Landsstyre:

Sundstein, Jógvan, statsaut. revisor, lagmand, F.
Kallsberg, Anfinn, bogholder, landsstyresmand, F.
Hansen, Signar, lærer, landsstyresmand, Rep.
Ísakson, Finnboji, journalist, landsstyresmand, Rep.
Joensen, Karl Heri, bonde, landsstyresmand, St.
Niclasen, Tordur, forstander, landsstyresmand, Kr.

Lagtingssekretariat.

Thomassen, Kristoffur, kontorchef.

Lagtinget har følgende stående udvalg:

Finans-, markeds-, fiskeri-, trafik-, lov-, kultur og skole-, skatte-
social og sundheds-, miljø-, industri-, landbrugs-, arbejdsmarkedsudvalgene
samt udvalget vedrørende landsstyresager.

2.3. De politiske partier.

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Skematisk kan man opstille partierne således, at man anbringer partierne af borgerlig observans til højre og partierne, der er tilhængere af en højere grad af offentlig styring af erhvervslivet, til venstre samtidig med, at partier, der ønsker et fast tilhørsforhold til riget, anbringes øverst i

skemaet, medens partier, der ønsker en højere grad af selvstyre, anbringes nederst. De seks partier vil da gruppere sig som i nedenstående skema.

Socialdemokraterne

Sambandspartiet

Kristeligt Folkeparti

Selvstyrepartiet

Republikanske Parti

Folkeflokk

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretslige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokk.

Folkeflokk er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokk arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem. Undergrunden skal overtages. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønssystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt enkehjælp er selvfølgelig rettigheder. De skal være tidsvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle dem, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Der skal oprettes et landsteater. Radiofonien og fjernsynet skal udbygges, og kunstnere må sikres gode arbejdsmuligheder.

Mulighederne for anskaffelse af grund og bolig må forbedres. Skatte- og afgiftslovgivningen skal forenkles, og skatteminimumsgrænsen skal stige i takt med den gennemsnitlige indtægtsstigning. Den offentlige administration skal rationaliseres, og den finansielle fordeling mellem land og kommune skal revideres.

Sambandspartiet.

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet ønsker at bibeholde rigsfællesskabet og vil inden for dette arbejde for den styrelsesmæssige, økonomiske og kulturelle udvikling af det færøske folk.

Sambandspartiet anser det frie initiativ for at være drivkraften for fremgangen i erhvervslivet og vil ud fra denne synsvinkel udbygge dette. Med hensyn til fiskeriet erkender partiet, at de hjemlige farvande er de eneste sikre fiskefelter, og man må stræbe efter at udnytte disse mest muligt under skyldig hensyntagen til bevaring af fiskebestandene. Fjernfiskeriet må så vidt muligt sikres ved internationale aftaler. Vilkårene for besiddelse og drift af fiskerfartøjer må være sådan, at disse til enhver tid er konkurrencedygtige.

Sociallovgivningen skal være sådan udformet, at de gamle, de syge og de handicappede får støtte og behandling på samme niveau som i de andre nordiske lande. Partiet vil virke for, at alle familier kan bo i eget hus eller lejlighed. Dette skal blandt andet ske ved støtte til unge, der vil bosætte sig.

Undervisningsvæsenet skal kunne opfylde de krav, der stilles af et udviklet samfund, og skolerne skal være på højde med nabolanden. Udviklingen inden for færøsk kultur og åndsliv skal støttes, og man skal sikre, at færinger får kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv. Partiet vil støtte sport og fritidsliv.

Socialdemokratiet.

Det færøske socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden uafbrudt har været repræsenteret.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, og at denne ejendom også omfatter landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og bunde i den fulde og ubegrænsede frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sag-sområder kan overdrages til hjemmestyret.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle. Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må gennemføres uden unødvendig centralisering. Udenrigshandelen bør ordnes på landsandelsgrundlag.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtstab m.v.

Den voksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal lignedes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet.

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EF, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreloven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes at skabe fælleskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på sø og i land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Vandkraften og andre vedvarende energikilder skal udbygges hurtigst muligt.

Der skal oprettes et uafhængigt forbrugerråd, og der skal etableres tilsyn med monopoler, og den frie handel skal sikres med færrest mulige mellemhandlere.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter.

Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det republikanske parti.

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet har været repræsenteret siden.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Partiet

vender sig imod NATO's tilstedeværelse på Færøerne og ønsker Færøerne holdt uden for EF.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private erhvervsvirksomheder skal koordineres med det offentlige. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte. Grundstenen under folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervsgrenene. De højere skoler studenterskolen og akademiet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, har ansvaret for landets kultur og viden. Økonomiske forhold og bopæl på afsides liggende steder må ikke hindre unge med gode evner i at tilegne sig disse tilbud.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår.

Det offentlige skal pålægge samfundsmedlemmerne retfærdig skat og sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Kristeligt folkeparti, Færøernes fremskridts- og fiskeriparti.

Partiet, der blev anmeldt i 1958 under sit tidligere navn Fremskridtspartiet, fik sit nuværende navn i 1984. Partiet har været repræsenteret i Lagtinget siden 1958.

Partiet, der karakteriserer sig som et borgerligt, socialt, antikommunistisk fremskridtsorienteret fiskeriparti, og som et centerparti, har selvhjulpenhed for Færøerne som mål.

Partiet, der bygger på det kristne menneskesyn, anser familien som samfundets hjørnesteen, og ægteskabet anses som den rette og bedste samlivsform, der i høj grad bør støttes gennem lovgivning.

Partiet er imod fri abort, men går ind for en bred støtte og rådgivning til vordende mødre (forældre).

Fiskeriproduktionen skal være selvstændig, således at erhvervet ikke skal have tilskud fornødent. Erhvervet skal sikres en fast pristalsreguleret fiskepris.

Hjemmeindustrien, især den del, der er importbesparende, skal udbygges. Færøsk håndværk skal prioriteres frem for udenlandsk, og landbruget skal støttes.

Den sociale lovgivning skal forenkles og effektiviseres og der bør blandt andet arbejdes for at gamle og syge i større grad har mulighed for at blive i eget miljø.

Skolen skal samordnes med henblik på undervisning og fritid. Kristendom-sundervisningen skal forbedres.

Kultur, idræt samt kristeligt/socialt arbejde bør støttes, og der bør satses kraftigt på at bekæmpe alkoholmisbrug såvel gennem forebyggende arbejde som ved støtte til diverse behandlingsinstanser. Partiet er tilhænger af NATO og anser denne alliance som en sikkerhed for fred og frihed for den vestlige verden, som Færøerne er en naturlig del af.

Partiet har som mål, at alle afgørelser, forhandlinger og lovvedtagelser skal sigte på at gøre Færøerne mere selvstændige, jævnbyrdige og frie.

2.4. Folketingsvalg.

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1979-88.

Parti	23/10-79	8/12-81	10/1-84	8/9-87	10/5-88
Folkeflokken	16,1%	18,5%	25,1%	28,8%	24,7%
Sambandspartiet	30,5%	26,4%	25,9%	24,0%	24,4%
Socialdemokratiet	23,7%	24,5%	23,5%	24,7%	21,2%
Selvstyrepatriet	4,2%	5,2%	5,6%	4,8%	3,9%
Republikanske parti	20,8%	20,7%	19,9%	15,6%	20,5%
Kristeligt folkeparti	4,7%	4,7%	-	-	3,9%
Progrespartiet	-	-	-	2,0%	1,4%
Gyldige stemmer ialt	18.701	16.617	18.345	22.228	22.912
Valgdeltagelse ialt	65,9%	55,4%	61,0%	68,9%	70,3%

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmænd.

Ved folketingsvalget den 10. maj 1988 valgtes Óli Breckmann, Folkeflokken, og Pauli Ellefsen, Sambandspartiet.

2.5. Færøernes Landsstyre.

Lagmanden og landsstyremedlemmerne udnævnes af Lagtinget. Det nuværende landsstyre, der har 6 medlemmer, 2 fra Folkeflokken, 2 fra Det republikanske parti, 1 fra Selvstyrepatriet og 1 fra Kristeligt folkeparti, bygger på et flertal bestående af de 4 partiers 18 mandater.

Lagmand Jógvan Sundstein, (F.): Styrelsesanliggender, udenrigsanliggender, handel og dele af det sociale område.

Landsstyresmand Signar Hansen, (vicelagmand) (Rep.): Undervisning, energi, turisme, miljø og arbejdsforhold.

Landsstyresmand Tórdur Niclasen, (Kr.): Sociale anliggender (institutionssområdet), sundhedsvæsen, bolig og landbrug.

Landsstyresmand Annfinn Kallsberg, (F.): Fiskeri, fiskeopdræt, industri og kommunale anliggender.

Landsstyresmand Karl Heri Joensen, (St.): Trafik, kultur og kirke.

Landsstyresmand Finnboði Ísakson, (Rep.): Finansvæsen, retsvæsenet og radio/-TV.

2.6. Administration.

Landsstyrets administration.

Direktør:

Jalgrim Hilduberg, kst.

Lovafd.

afdelingschef Jalgrim Hilduberg.

fuldmægtig Ann Mari Dam

: færdselslovgivning, valg-sager, retsvæsen og matri-kulering.

fuldmægtig Søren Pram Sørensen

: kommunale anliggender og byggeanliggender.

fuldmægtig Inger Christiansen

: kultur, kirker, idræt og in-stitutioner for videregående uddannelser.

fuldmægtig Finn Terji Samuelson

: skolesager.

fuldmægtig Niels á Velbastað

: Nordisk Råd, told og skat-ter.

fuldmægtig Jóngerð Purkhús

: budgetlægning og budgetkon-trol.

Fiskeri- og erhvervsafd.

afdelingschef Kjartan Hoydal.

fuldmægtig Karl Andreassen

: fiskeri og sønæring.

fuldmægtig Jørgen Hansen

: fiskeristøtte.

fuldmægtig Alfred Petersen

: fornyelse af fiskerflåden.

fuldmægtig Kaj P. Mortensen

: søloven.

biolog Anna Maria Fossá

: opdræt, landbrug og energi.

Social- og sundhedsafd.

afdelingschef Klaus Hermann.

fuldmægtig Nella Festirstein

: socialvæsen, sundhedsvæsen og miljø-sager.

fuldmægtig Jákup Nielsen

: incassosager, arbejdsforhold og boligspørgsmål.

Kommunikationsafd.

afdelingschef Eyðfinn Jacobsen.

Løn- og personaleafd.

afdelingschef Súsanna Danielsen.

fuldmægtig Iben Gravesen : overenskomster, lønforhandlinger, tjenestemandsmadsret, lejemål og køb og salg.

Landsarkitekt Gunnleyg Durhuus.

Institutioner under landsstyret.

Økonomi - Statistik - Skatter/Afgifter.

Det økonomiske Råd : Cand. polit. Sofus Olsen
Landsbanken : Direktør Sigurd Poulsen
Færøernes oppbørselskontor : Direktør Heri Mohr
Færøernes statistik : Cand. polit. Bjarni Olsen
Toldvæsenet : Direktør Leivur Gregersen
Færøernes ligningsråd : Direktør Petur Alberg Lamhauge
Prisrådet : Formand Jarmund Thorsteinsson

Social - Sundhed - Veterinær.

Sygehusvæsen : Sygehusdirektør Høgni Joensen
Landsapotek : Landsapoteker Jákup Haraldsen
Ernæringshygiejnisk laboratorium : Direktør Marjun Hanusardóttir Dahl
Færøernes socialforvaltning : Socialdirektør Tommy Petersen
Landsdyrlæge : Landsdyrlæge Áki Mortensen
Fiskerilaboratoriet : Afdelingsleder Hjalti í Jákupsstovu
Fiskerikvalitetskontrollen : Overvrager Haldor Hansen

Undervisning - Kultur - Radio/TV.

Undervisningsdirektoratet : Direktør Hentzar Ellingsgaard
Færøernes akademi : Akadimirådsformand J. P. Joensen
Færøernes Gymnasium : Rektor A. M. Mortensen
Østerø Gymnasium : Rektor Sámal í Skorini
Færøernes Seminarium : Rektor Pauli Nielsen, kst.
Færøernes Sømandsskole : Forstander Poul Johs. Johansen
Klaksvík Sømandsskole : Forstander Frans Jacobsen, kst.
Færøernes Lærerråd : Jógvan Hammer
Færøernes Skolebogfond : Direktør Rógvi Thomsen

Arkæologisk Museum : Landsantikvar
Arne Thorsteinsson

Geologisk/botanisk/zoo. Museum : Cand. mag. Johs. Johansen

Landsarkivet : Landsarkivar Jóannes Dals-
gaard

Landsbiblioteket : Landsbibliotekar Martin Næs

Færøernes Radio : Direktør Niels Juul Arge

Færøernes Fjernsyn : Direktør
Jógvan Asbjørn Skaale.

Trafik - Kommunikation - Byggeri/bolig.

Landsingeniøren : Landsingeniør
Henning Jacobsen

Færøernes Postvæsen : Postmester Esbern Midjord

Færøernes Kystfart : Direktør Thomas Arabo

Telefonvæsenet : Direktør Sólbjörn Jacobsen

Boliglånefonden : Kontorchef Jóannes Dalsgaard

Matrikelkontoret : Direktør
Hans Olávus Danielsen

Arbejdsmarkedet.

Arbejdstilsynet : Maskinmester Eli Davidsen

Lønudligningsfonden : Kontorchef
Hildibjart Johansen

Forligsinstitutionen : Formand Bjørn á Heygum

Landbrug - Industri.

Færøernes Landbrugsråd : Kontorchef Jóannes Dalsgaard

Landbrugskonsulenten : Agronom Hanus Wardum

Landbrugsforsøgsstationen : Peter T. Haahr

Færøernes Industrifond : Formand
ingeniør Páll Mikkelsen

Færøernes Energiråd : Formand Jóannes Hansen

Erhvervsudviklingsfonden : Formand Niklas Foldbo

Færøernes Udviklingskontor : Direktør Kjartan Christiansen

Øvrige.

Vagt- og bjærgningstjenesten : Skibsfører Johan Ziskasson

Bilinspektionen : Maskinmester Atli Jensen

Færøernes repræsentationskontor
i København : Trygve Johansen

Færøernes repræsentationskontor
i Aberdeen : Sofus Poulsen

Insitutioner under staten.

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeledet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager, såsom separation og skilsmisse, bevillinger til adoption og navnebevillinger samt en række sager vedrørende lovgivningsanliggender.

Rigsombudsmand Bent Klinte.

Fg. kontorchef Tommy Jensen: sager vedrørende erhvervs- og næringsforhold, penge- og kreditforhold, internationale konventioner, sekretariatsager.

Fuldmægtig Henrik Estrup
Nielsen : overøvrighedssager og fri proces

Fuldmægtig Anne Dannerfjord: overøvrighedssager, indfødsret, adoptioner og valg.

Øvrige statslige institutioner

Vicebiskop for Færøerne : Ejvind D. Vilhelm
Sørenskriveren (dommer) : Joen H. Andreassen
Retsassessor : Jens Schultz Hansen-
Landfogeden (politimester) : Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester : Finn Ougaard.

Syselmænd.

Norðoyar syssel : Karsten Hansen
Eysturoyar syssel : Frimodt Poulsen
Suðuroy ndr. og sdr. sysler : Eiler Djurhuus
Streymoy syssel : Ivan Klein Olsen
Vágar syssel : Marni av Kák
Sandoy syssel : Jógvan Ósá

Landslæge : Høgni Debes Joensen (i 1989 er Elisabeth Thorsteinsson konstitueret i stillingen)

Statens Skibstilsyn : Inspektorsleder Torleiv Hoydal

Færøernes Kommando : Kommandør Kay Thygesen

Flyvestation Tórshavn : Oberstløjtnant N. E. Lundby

Præster

Nes præstegæld : Jákup Kass
Sjóvar præstegæld : Peter Petersen
Eiði præstegæld : Emil Olsen
Fuglafjørður præstegæld : Vakant
Suðurstreymoy østre præstegæld : Hans Jacob Djone Debes
Joensen og (vakant)
Suðurstreymoy vestre præstegæld : Kjartan Juul Mørkøre og
Niels Høgne Frits Poulsen
Norðoyar østre præstegæld : Jógvan Johansen
Norðoyar vestre præstegæld : Niels Pauli Danielsen og
Henning Nissen Bøgesvang
Norðstreymoy præstegæld : Marjun Bæk,
Martin Restorff Jacobsen og
Gerhard Hansen
Vágar præstegæld : David Johannesen
Sandoy præstegæld : Jákup Reinert Hansen
Suðuroy nordre præstegæld : Jónsvein F. Bech og
Birgitte Johannesen
Suðuroy søndre præstegæld : Bjarni Bæk.

2.7. Kommunale forhold.

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 1972 henholdsvis om færøske kommuner (med senere ændringer) og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner.

I en længere årrække har Færøerne været opdelt i ialt 50 kommuner og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunale sammenlægninger. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 50 kommuner havde 18 under 200 indbyggere, og kun én kommune havde over 5.000 indbyggere, nemlig Tórshavn med 14.547 indbyggere

46 af de færøske kommuner (heriblandt ikke Tórshavn) er sammensluttet i organisationen, Føroya Kommunufelag.

Valg til kommunestyret.

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat i lagtingslov om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 8. december 1988.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, og som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med bygderådsvalget og efter samme regler vælges en skolekommission med 3 eller 5 medlemmer.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Bortset fra Fuglafjørður anvender alle kommuner over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri og Vágur denne benævnelse.

Efter byrådsvalget i Tórshavn den 8. december 1988 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sambandsflokkun 2 mandat, Tjóðveldisflokkun 2 mandat, Folkeflokkun 5 mandater og Privatlistun (Petur í Gong) 2 mandater.

Bortset fra Tórshavn, Klaksvík, Tvøroyri og Vág kommuner er kommunevalg på Færøerne helt domineret af de mange særlistor/personlistor i de enkelte kommuner.

En oversigt over by- og bygderådsformænd er indeholdt i bilag 1.

Den kommunale styrelsesordning.

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, d.v.s. by- eller bygderådet, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyre og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune og godkendes af landsstyret. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets

medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat af lagtingslov om færøske kommuner) og udvalgsstrukturen.

Kommuneloven giver endvidere byggerådet adgang til at vedtage sin forretningsorden, der skal godkendes af landsstyret.

Det nyvalgte byggeråd skal træde sammen senest den 31. december det år, valget er foretaget. På det første møde vælges formand, næstformand (eventuelt en 1. og en 2. næstformand) og stående udvalg.

Byggerådsformanden, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder byggerådets møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at byggerådets beslutninger føres ud i livet.

I kommuner med over 1.000 indbyggere skal der nedsættes stående udvalg. Den økonomiske forvaltning ligger hos økonomiudvalget, der består af byggerådsformanden som født formand og 2 eller 4 af byggerådets medlemmer. Andre stående udvalg nedsættes i overensstemmelse med styrelsesvedtægtens bestemmelser, f. eks. socialudvalg, teknisk udvalg, byplanudvalg, kulturudvalg og havneudvalg. Endvidere nedsættes en ligningskommission.

I kommuner med mindre end 1.000 indbyggere er det ikke nødvendigt at nedsætte stående udvalg, idet byggerådet kan beslutte sig for selv at tage sig af opgaverne.

Byrådet vælger medlemmer til de særlige nævn og kommissioner, som de ifølge anden lovgivning skal være repræsenteret i, f. eks. sundhedskommissionen og børne- og ungdomsnævnet.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision, som skal godkendes af landsstyret.

Færøernes landsstyre udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Efter årsbudgettets endelige vedtagelse skal kommunen sende dette til landsstyret. Optagelse af lån eller ændring i lånevilkår, samt visse ejendomsdispositioner (køb, salg, pantsætning) kræver også landsstyrets samtykke.

Kommunale opgaver.

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt af lovgivningen som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f. eks. forsorgsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række opgaver - der er af mere servicemæssig karakter overfor kommunernes beboere, f. eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fælleskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om trangsbestemte ydelser. (Almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan.

Reglerne i børneforsorgsloven forvaltes af børneværnsudvalg i hver kommune. I Tórshavn, Miðvágur, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri er der Alderdoms- og plejehjem, hvortil kommunerne modtager landskassetilskud på 85%.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller iøvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er iøvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fælleskab) at tilvejebringe en byplan. Denne hjemmel har imidlertid ikke været anvendt hidtil. Det er således op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft, for selve bebyggelsen i de kommuner, der ikke har egne godkendte bygningsbestemmelser.

Gennem flere år har man på såvel lands- som kommuneplan arbejdet med spørgsmålet om en mere varig løsning på problemet vedrørende affaldsbortskaffelse. Tórshavn kommune er den eneste kommune, der har etableret eget forbrændingsanlæg. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab, bl.a. med henblik på opførelse af et fælles forbrændingsanlæg i Leirvík.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD.

3.1. Indledning.

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. Den seneste opgørelse er fra den 31. december 1988. De seneste folketællinger på Færøerne, der er afholdt i samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, har fundet sted i 1966, 1970 og 1977. Folketællingerne er blevet brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene. Herudover er der ved folketællingerne indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familieforhold. De seneste folketællinger har været kombineret med boligtællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og boligtælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling.

I nedenstående tabeller omfatter området "Norðoyar iøvrigt", Fugloy, Svínoy, Viðareidi, Kunoy, Mikladalur og Húsar kommuner. "Skálafjørður-området m.v." omfatter, Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafjørður kommuner, mens "Eysturoy iøvrigt" består af, Elduvík, Oyndarfjørður, Sund, Eiði, Gjógv og Funningur kommuner.

Tabel 3.1. Befolkningen 1970 og 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31/12 1987 og 1988, opgjort af Landsfolkeregisteret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folketælling		Registerfolketal		Ændring i %	
	1970	1977	1987	1988	1970-77	1977-88
Tórshavn (+Argir)	11.695	13.185	15.716	16.010	12,7	21,4
Streymoy iøvrigt	3.601	3.788	4.270	4.373	5,2	15,4
Klaksvík (+Hvannasúnd)	4.717	5.016	5.391	5.469	6,3	9,0
Norðoyar iøvrigt	710	649	635	659	-8,6	1,5
Skálafjørður	6.677	7.522	8.703	8.818	12,7	17,2
Eysturoy iøvrigt	1.420	1.486	1.680	1.724	4,6	16,0
Sandoy	1.632	1.706	1.750	1.775	4,5	4,1
Suðuroy	5.574	5.803	5.866	5.876	4,1	1,2
Vágar	2.586	2.814	2.913	2.949	8,8	4,8
Ialt	38.612	41.969	46.924	47.653	8,7	13,5

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Tabel 3.2. Befolkningen 1970 og 1977 opgjort ved folketællinger samt pr. 31/12 1987 og 1988, opgjort af landsfolkeregisteret, fordelt på områder. Procentvis fordeling.

	Folketællinger		Registerfolketal	
	1970	1977	1987	1988
Tórshavn	30,4	31,4	33,4	33,6
Streymoy iøvrigt	9,3	9,0	9,1	9,2
Klaksvík	12,2	12,0	11,5	11,5
Norðoyar iøvrigt	1,8	1,5	1,4	1,4
Skálafjørður m.v.	17,3	17,9	18,5	18,5
Eysturoy iøvrigt	3,7	3,6	3,6	3,6
Sandoy	4,2	4,1	3,8	3,7
Suðuroy	14,4	13,8	12,5	12,3
Vágar	6,7	6,7	6,2	6,2
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på ialt 11.172 husstande. Ved den seneste opgørelse pr. 31. december 1988 er registerfolketallet opgjort til 47.653 personer mod 46.924 personer ved årets begyndelse. Væksten i folketallet i 1988, der svarer til godt 1,5%, er resultatet af et fødselsoverskud på 457 personer og et indvandringsoverskud på 213 personer. I lighed med tidligere år har væksten især fundet sted i Tórshavn.

Mellem folketællingerne i 1970 og 1977 var der en gennemsnitlig årlig befolkningsvækst på 1,2%. I årene fra 1977 til 1988 har der været en gennemsnitlig årlig vækst på 1,1%. Befolkningstilvæksten er især sket i Tórshavn og Skálafjørður-området, hvor tilsammen godt halvdelen af den færøske befolkning nu er bosat.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder gennem mange år søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Selv om "yderområderne" naturligt nok har en dårligere befolkningsudvikling end det øvrige land, synes dette i nogen grad hidtil at være lykkedes. I hvilken grad det i fremtiden lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling.

Der er ialt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret i en længere årrække. Der er således tale om mange små kommuner. Af de 50 kommuner havde 18 under 200 indbyggere og 8 mellem 200 og 500 indbyggere pr. 31. december 1988. Kun én kommune (Tórshavn) havde over 5.000 indbyggere.

En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 2.

3.3. Befolkningens bevægelser.

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980 og 1985-1988.

År	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
	Antal	Pr. 1000 Indb.	Antal	Pr. 1000 Indb.	Pr. 1000 Indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	737	16,1	336	7,3	8,8
1986	789	17,0	361	7,8	9,2
1987	780	16,6	368	7,8	8,8
1988	864	18,2	407	8,5	9,6

Kilde: Landsfolkeregisteret og landslægen på Færøerne.

I 1988 var der en iøjnefaldende stigning i antallet af fødsler. I perioden 1981-84 lå antallet af levendefødte gennemsnitligt på ca. 700 om året.

Af de 864 fødte i 1988 var 361, svarende til ca. 42%, født uden for ægteskab. Andelen af børn født uden for ægteskab har i de seneste år haft en stigende tendens.

Over 99% af samtlige fødsler foregår nu på sygehus.

Antallet af dødsfald var i 1988 407, svarende til 8,6 pr. 1.000 indbyggere. I den sidste halve snes år har dette tal - uden nogen klar tendens - ligget mellem 7 og 8. Fødselsoverskuddet, der fremkommer ved at trække antallet af døde fra antallet af levendefødte, havde faldende tendens i perioden 1970-83, men har i årene siden udvist flere stigninger. En mere detaljeret beskrivelse af fødsler, dødsårsager m.v. på Færøerne findes i de årlige beretninger fra Landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoindvandringen 1971-1988.

Periode	Årlig nettoindvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	7	0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	10	0,2
1981	26	0,6
1982	-70	-1,6
1983	-12	-0,3
1984	316	7,0
1985	-75	-1,6
1986	134	2,9
1987	277	5,9
1988	263	5,5

Kilde: Landsfolkeregisteret.

I perioden 1971-81 var der en ganske lille nettoindvandring til Færøerne og i årene 1982, 1983 og 1985 en mindre nettoindvandring. I årene 1984, 1986, 1987 og 1988 er sket en relativ kraftig nettoindvandring til Færøerne. Set over hele perioden 1971-88 har der været tale om en nettoindvandring. De ind- og udvandrede nationalitet er ikke oplyst, men en væsentlig del af vandringerne må skyldes, at et betydeligt antal færinger har midlertidigt ophold i Danmark, bl.a. i uddannelsesøjemed. Den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i de seneste år har utvivlsomt også stimuleret indvandringen mærkbart. Indvandringens betydning for folketallet kan bl. a. aflæses i den andel af befolkningen, der ikke er født på Færøerne. De nyeste oplysninger herom er fra folketællingen i 1977, hvor der optaltes ialt 2.429 personer, der var født uden for Færøerne. Heraf var 1.828 danske statsborgere født i Danmark og 105 i Grønland, mens resten havde udenlandsk statsborgerskab.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 1988 i de enkelte områder.

Område	Folke- tal 1/1	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotil- flyttere fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31/12
Tórshavn	15.716	940	822	-20	306	113	16.010
Øvrige							
Streymoy	4.270	130	81	0	82	30	4.373
Klaksvík	5.391	232	169	-43	97	40	5.469
Øvrige							
Norðoyar	635	5	1	14	18	12	659
Skálafjørður							
m.v.	8.703	258	273	18	177	67	8.818
Øvrige							
Eysturoy	1.680	44	42	29	36	24	1.724
Sandoy	1.750	38	39	13	27	13	1.776
Suðuroy	5.866	135	115	-9	76	78	5.875
Vágar	2.913	91	68	-2	45	30	2.949
Ialt	46.924	1.873	1.610	0	864	407	47.653

Kilde: Landsfolkeregisteret.

3.4. Befolkningens fordeling på alder, køn og ægteskabelig stilling.

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1970, 1977 og 1987.

	Procentvis fordeling		
	1970	1977	1987 ¹⁾
0 - 4 år	11,4	9,4	7,8
5 - 14 år	20,4	20,3	16,8
15 - 19 år	8,6	8,9	8,7
20 - 24 år	7,5	7,4	8,8
25 - 34 år	12,5	14,4	14,7
35 - 44 år	10,9	10,5	13,6
45 - 54 år	11,2	10,1	9,4
55 - 59 år	4,8	5,0	4,4
60 - 64 år	4,0	4,4	4,2
65 - 69 år	3,0	3,6	4,0
70 år og derover	5,8	6,1	7,6
Ialt	100,0	100,0	100,0

1). Opgjort pr. 31. december 1987.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Siden 1970 har der været en svag stigning i den andel af befolkningen, der er i de produktive aldersklasser, fra 20-64 år, således at disse i 1987 udgør ialt 55,1% af befolkningen. Andelen af personer på 65 år og derover er steget, mens andelen af børn og unge under 20 år har været faldende i den betragtede periode.

Tabel 3.7. Befolkningens procentvise fordeling efter alder og bopælskommunens størrelse i 1987.

			Indbyggertal		200- 499	Under 200	Ialt
	5000 og derover	2000- 4999	1000- 1999	500- 999			
Under 15 år	23,0	24,7	26,5	26,1	27,3	19,6	24,8
15 - 19 år	8,8	9,8	9,3	8,6	8,9	7,5	9,0
20 - 39 år	34,8	29,4	29,3	28,6	28,3	24,4	30,6
40 - 59 år	20,8	20,2	19,8	19,0	18,7	21,3	20,0
60 - 64 år	3,5	4,9	3,9	4,5	4,2	5,9	4,2
65 - 69 år	3,2	4,1	3,6	4,6	4,4	5,7	3,9
70 år og derover	6,0	6,9	7,7	8,7	8,2	15,6	7,6
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Landsfolkeregisteret.

Som det fremgår af tabellen er andelen af børn og unge samt voksne i aldersklasserne indtil 40 år mindst i de mindre kommuner, mens andelen af ældre personer over 65 år er betydeligt større i de mindre kommuner end gennemsnittet. Dette må ses i sammenhæng med afvandringen fra de mindre kommuner. Med den nuværende aldersfordeling i de mindre kommuner må der forventes en fortsat nedgang i disses andel af befolkningen.

Tabel 3.8. Befolkningen fordelt efter køn 1970, 1977, 1987 og 1988.

Antal personer i	1970	1977	1987	1988 ¹⁾
Mænd	20.151	21.997	24.555	24.923
Kvinder	18.461	19.972	22.423	22.730
Ialt	38.612	41.969	46.978	47.653

1). Opgjort pr. 31. december 1988.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

3.5. Vielser og skilsmisser.

I 1988 var der ialt 253 vielser, hvoraf 182 var kirkelige og 71 borgerlige. (Antallet af vielser har i 1980-erne ligget mellem 200 - 225).

Der var samtidig tale om 43 skilsmisser, hvoraf 40 er sket ved bevilling (ved Rigsombudet), mens 3 er sket ved dom. Det årlige antal skilsmisser lå indtil begyndelsen af 1980-erne på ca. 20.

Ved sidste folketælling var 22.310 personer, svarende til 53,2% af befolkningen ugifte, 17.302 personer, svarende til 41,2% af befolkningen gifte og 2.357 personer, svarende til 5,6% af befolkningen havde tidligere været gift, (d.v.s. fraskilte, separerede og i enkestand).

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 65 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 65 år og derover. Mandsoverskuddet i aldersgrupperne 20-39 år skyldes især en nettoudvandring af kvinder i den giftefærdige alder.

I perioden 1981-85 var gennemsnitslevealderen for mænd på Færøerne 73,3 år og for kvinder 79,6 år.

3.6. Boligforhold.

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977.

I 1977 var der ialt godt 14.000 familier, hvoraf knapt 9.000 var samboende par. Af samtlige familier havde knapt 60% børn. For de samboende pars vedkommende var i ca. 5.500 familier alene manden i erhverv og i ca. 2.400 tilfælde både manden og kvinden. Det mest almindelige antal børn pr. familie er et eller to.

Fra boligtællingen i 1977 kan nævnes følgende hovedtal:

Lejligheder:

Antal lejligheder	ca. 11.200
Antal beboere	ca. 41.700
Antal beboere pr. lejlighed	ca. 3,7

Husets art:

Enfamiliehuse	ca. 9.400
Tofamiliehuse	ca. 1.000
Huse med 3 ell. flere lejligheder	ca. 300
Erhvervsejendomme/Institutioner	ca. 250

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Selvom der ikke foreligger ajourførte opgørelser, er der ingen tvivl om, at boligstandarden er blevet mærkbart yderligere forbedret i årene siden optællingen i 1977.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD.

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøske særanliggender. Dog er en række formueretlige områder (herunder aktieselskabslovgivningen), penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold.

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgruppe blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42%. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet.

Efter beskæftigelse (i og udenfor erhverv) fordelte befolkningen sig i 1977 i følgende hovedgrupper:

Fiskeri	18,0%
Landbrug m.v.	1,4%
Fiskeri og øvrige fremstillingsvirksomhed	17,5%
Bygge- og anlægsvirksomhed	10,6%
Offentlige værker	0,4%
Handel og omsætning	9,4%
Transport	11,8%
Adm./liberale/service - erhverv	15,2%
Formue, renter, understøttelse	13,0%
Uoplyst	2,3%

Både før 1977 og i tiden efter den sidste opgørelse blev foretaget, er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønstre. Særlig markant er givetvis faldet i antallet af beskæftigede i fiskeri og landbrug og fremgangen i antallet af beskæftigede ved offentlig administration, undervisning, sundhedsvæsen og sociale institutioner samt i den private servicesektor. De

samlede lønudbetalinger fordelt på hovederhvervsgrupper i årene 1985 til 1988 kan anvendes til belysning af denne udvikling, jfr. tabel 4.1.

Tabel 4.1 Lønudbetalingerne fordelt på hovederhverv 1985-1988.

	1985	1986	1987	1988
	- mill. kr. -			
Landbrug	3	3	4	5
Fiskeri	544	557	555	622
Fiskeopdræt	22	37	46	58
Råvarefremstilling	4	5	6	7
Fiskeindustri	409	440	417	437
Værfter og værksteder m.v.	129	143	154	154
Industriproduktion i øvr.	121	137	151	159
Energi- og vandforsyning	30	33	35	42
Byggeri	210	275	289	338
Handel og hoteldrift	324	364	420	475
Søtransport	134	154	153	155
Transport i øvrigt	36	48	56	70
Post og telegraf	92	96	104	119
Finansieringsvirksomhed	108	129	154	176
Informationstjenester	86	115	137	166
Husholdningstjenester	7	7	8	10
Offentlige tjenester	813	934	1047	1139
Diverse	5	14	33	15
Ialt	3076	3490	3766	4147

Kilde: Hagdeildin (Færøernes Statistik).

Den skitserede udvikling - en faldende beskæftigelse i de primære erhverv og en stigende beskæftigelse i de sekundære og tertiære erhverv - er velkendte fænomener i de fleste udviklede samfund og afspejler ikke en svindende samfundsøkonomisk betydning, men derimod bl.a. en betydelig rationalisering og produktivitetsstigning i de primære erhverv.

Der føres ikke en løbende arbejdsløshedsstatistik på Færøerne. I forbindelse med folketællingen i 1977 blev foretaget en opgørelse over midlertidigt ikke-arbejdende personer efter fraværsårsag. Denne viste, at kun ca. 1,5% af arbejdsstyrken på daværende tidspunkt var uden arbejde.

I 1987 og 1988 er der i betydeligt omfang blevet indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. Det er nærliggende heraf at slutte, at der i disse år kun har været en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne. For så vidt angår de mere specificerede oplysninger om erhvervsforholdene fra folketællingerne i 1970 og 1977 henvises der til Årbog for Færøerne for 1986 og tidligere.

4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling.

Ejerformer.

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri, butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Siden 1975 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, jfr. tabel 4.2.

Tabel 4.2. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1985-1987.

	Pr. 1. januar	Tilgang	Afgang	Pr. 31. dec.
1975	419	22	17	424
1980	574	54	11	617
1985	968	187	20	1.135
1986	1.135	138	11	1.262
1987	1.262	168	5	1.425
1988	1.425	197	34	1.588

Kilde: Aktieselskabsregisteret.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejler den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i den pågældende periode, men er samtidig et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskynder til oprettelse af nye selskaber.

Aktieselskaber er reguleret i en rigslov fra 1930 suppleret af lagtingslove om næring, bogføring m.v.

På Færøerne er der tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder.

Bortset fra andelsselskabet Føroya Fiskasøla (Farø Seafood), der afsætter ca. 75% af Færøernes samlede eksport af fisk og fiskeprodukter, har kooperativt ejede virksomheder kun begrænset betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling.

På basis af registreringerne i kildeskattesystemet er det muligt at beskrive erhvervsaktiviteten i de forskellige landsdele. Tabel 4.3. viser således indbyggertal, antal virksomheder og lønudbetalinger i alle erhverv (excl. offentlige servicevirksomheder) i 1987 fordelt på de enkelte landsdele.

Tabel 4.3. Indbyggertal, virksomheder og lønudbetalinger i 1987 fordelt på landsdele. (pct.)

	Indbyggertal	Løn	Antal virksomheder
		- mill. kr. -	
Norðoyar	6.044 (13)	321,4 (12)	313 (15)
Syd-Eysturoy	9.036 (19)	446,2 (17)	412 (19)
Sundalagið	5.073 (11)	199,5 (7)	234 (11)
Syd-Streymoy	16.210 (34)	1.340,5 (50)	666 (31)
Vágar	2.929 (6)	132,3 (5)	160 (8)
Sandoy	1.827 (4)	51,7 (2)	98 (5)
Suðuroy	5.893 (13)	184,5 (7)	241 (11)
Ialt	47.012(100)	2.676,0(100)	2.124(100)

Kilde: Hagdeildin.

Oversigten viser, at antallet af virksomheder nogenlunde svarer til befolkningens geografiske fordeling, hvorimod lønudbetalingerne er mere ujævnt fordelt. Syd-Streymoy (og herunder navnlig Tórshavnsområdet) tegnede sig i 1987 således for ca. halvdelen af de samlede lønudbetalinger, hvilket skal sammenholdes med områdets andel af befolkningstallet på 34% og andelen af virksomhederne på 31%. Syd-Streymoy's større andel af lønudbetalingerne afspejler dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen.

således for ca. halvdelen af de samlede lønudbetalinger, hvilket skal sammenholdes med områdets andel af befolkningstallet på 34% og andelen af virksomhederne på 31%. Syd-Streymoy's større andel af lønudbetalingerne afspejler dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder.

I kraft af de senere års udbygning af vejnettet er mulighederne for pendling i øvrigt blevet forbedret, således at den viste geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuld ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.

Indledning.

Fiskeri, fiskeindustri og fiskeopdræt er med en andel på ca. 1/4 af den samlede bruttofaktorindkomst i 1988 de vigtigste erhverv på Færøerne. Omkring 86% af eksportindtjeningen i 1988 stammede fra fisk og fiskeprodukter, men bortses der fra eksporten af skibe (som varierer fra år til år), udgjorde fisk og fiskevarer grundlaget for hele 97% af Færøernes samlede eksportindtægter.

Set over en længere årrække har beskæftigelsen i selve fiskeriet været fallende i takt med flådens stigende effektivitet. Men samtidig er beskæftigelsen øget i fiskeindustrien på land, således at den samlede beskæftigelse inden for erhvervet har været nogenlunde uændret.

På grund af de begrænsede muligheder på andre erhvervsområder har fiskerierhvervet fortsat helt afgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne i de færøske bygder og mindre bysamfund.

Fiskerierhvervet er som erhverv kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Det færøske fiskerierhverv har derfor været henvist til løbende tilpasninger til - i reglen udefrakommende - ændringer i erhvervsgrundlaget.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at ca. halvdelen af den samlede fangst i 1987 blev fanget på fiskebankerne inden for den færøske 200 sømilezone.

Begrænsingerne i fjernfiskeriet og udviklingen af hjemmefiskeriet har inden for en relativ kort årrække nødvendiggjort store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til bearbejdning af fangsten, som i stigende grad landes i fersk tilstand.

Forarbejdningsindustrien på land er udpræget decentral, idet den foregår i mere end 20 fabrikker fordelt over hele landet. Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en mindre del af fangsterne indgår i en begyndende videreførelse med henblik på fremstilling af færdigretter og lignende.

Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter (herunder dybvandsarter og kammuslinger) og i opbygningen af et fiskeopdrætserhverv, som i de seneste år har udviklet sig meget stærkt.

De forløbne 10-15 års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri har ikke kunnet gennemføres uden store offentlige subsidier, og i samme periode er den offentlige regulering af fiskerierhvervet blevet væsentlig udbygget.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler.

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nord-vestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nord-østlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF)

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.

ICES: International Commission for Exploration of the sea.

NAFO disponerer over eget videnskabeligt institut. For så vidt angår det nord-østlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979 og NEAFC, hvor Danmark også på Færøernes vegne er medlem, har fungeret på et nyt grundlag siden efteråret 1982.

NAFO har hjemmel til at fastsætte fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nord-vestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning, for så vidt angår torskefiskeriet ved Flemish Cap. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse. Inden for canadisk søterritorium har Færøerne i en årrække haft mulighed for at fange nogle tusinde tons af torsk og hellefisk. Enkelte færøske rejeskibe har desuden i henhold til en særlig aftale med canadiske myndigheder tilladelse til at fiske en vis mængde rejer på canadisk område.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes vegne, EF, Island, Norge og USA. Efter aftale med EF begrænses laksefiskeriet i færøsk farvand i perioder, der er nærmere fastsat i den færøske fiskerilovgivning.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne indgået aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Sovjet, Norge, EF, Island og DDR. Der er endvidere indgået en rammeaftale med USA, men aftalen er indtil videre ikke i nævneværdigt omfang blevet udmøntet i konkrete aftaler.

For årene 1986-1988 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers og internationalt farvand - og - for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

Tabel 4.4. Færøernes fiskeriaftaler 1986, 1987 og 1988.

	Andre landes kvoter ved Færøerne			Færøernes kvoter i andre lande		
	1986	1987	1988	1986	1987	1988
	- tons -			- tons -		
Bundfisk (torsk m.v.)	21.700	21.200	21.600	45.950	45.640	57.040
Pelagiske spisefisk ¹⁾	25.000	17.000	22.000	15.000	15.900	11.700
Industrifisk	190.000	242.000	232.000	140.750	139.750	152.250
Rejer	-	-	-	3.650	3.650	3.650
Andet	2.150	2.150	2.100	450	650	-
Ialt	238.850	282.350	277.700	205.800	205.590	224.640

1). Sild, makrel m.v.

Kilde: Færøernes landsstyre.

Bilag 3 og 4.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere og linebåde er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet og ved Island og helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EF - havområde og ved Grønland der har den største betydning.

Af den samlede udenlandske fiskekvote ved Færøerne i 1988 på 277.000 tons udgjorde kvoten for blåvilling ca. 232.000 tons eller ca. 83% af de samlede mængder. Af denne kvote kunne de 142.000 tons fiskes af sovjetiske fartøjer ved Færøerne.

Udsigterne for 1989 peger i øvrigt i retning af en mærkbar reduktion af de færøske fangstmuligheder især i Barentshavet bl.a. som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangstrykket på bestandene af torsk og kuller.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste.

Tilsynet med og beskyttelsen af det ved kgl. anordning af 21. december 1976 fastlagte "Fiskeriterritorium ved Færøerne" varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets vagt- og bjærgningstjeneste (VBL) og Færøernes Kommando (FK).

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse og kvotaordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder. Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelsespligt for udenlandske fartøjer, og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området.

Færøernes kommando disponerer over et inspektionsskib af "Hvidbjørnen"- eller "Beskytteren"-klassen med "Lynx" helikopter samt en inspektions-kutter af "Maagen" klassen. Herudover benyttes "Golfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Vagt- og Bjærgningstjenesten har indsat inspektionsskibene "Tjaldrið" og "Ólavur Halgi", og har herudover mulighed for at opnå helikopterassistance fra kystfartens helikoptertjeneste.

Der er i 1988 registreret 581 udenlandske fisketure ved Færøerne med ialt 6.123 fiskedage. I løbet af året har FK foretaget 139 redskabs- og fangstundersøgelser og VBL i alt 353 undersøgelser af fiskefartøjer omkring Færøerne. Arbejdsdelingen har i praksis været således, at VBL har udført hovedparten af kontrolopgaverne i forhold til færøske fiskefartøjer, mens FK har udført hovedparten af kontrolopgaverne i forhold til de udenlandske fartøjer.

I 1988 blev 5 færøske laksebåde opbragt for ulovligt fiskeri nord for den færøske fiskerizone, mens 1 fransk og 1 britisk trawler blev opbragt for at fiske med for små masker.

Søværnets og Vagt- og Bjærgningstjenestens enheder har i 1988 udført tilsammen 305 sørednings- og andre opgaver for færøske og udenlandske skibe.

Sammensætningen af fiskerflåden.

Den færøske fiskerflåde bestod i 1987 af omkring 260 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på ca. 68.000 BRT. Hertil kommer ca. 250 mindre dæksfartøjer på mellem 5-20 BRT.

Som det fremgår af tabel 4.5. har der siden 1975 navnlig været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere og andre trawlere (f. eks. trawlere til fiskeri efter rejer og kammuslinger)

Tabel 4.5. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1986 og 1987.

	Antal			Bruttotonnage		
	1975	1986	1987	1975	1986	1987
Stålskibe:						
Saltfisktrawlere	4	4	4	2.057	3.329	3.329
Ferskfisktrawlere	10	83	82	4.250	22.233	21.665
Andre trawlere	35	22	27	9.831	13.809	18.464
Trawlere ialt	49	109	113	16.138	39.370	43.448
Line- og fryseskibe:						
Linebåde	31	26	27	7.707	6.412	6.576
Notskibe	19	13	13	7.672	10.680	10.680
Fryseskibe	16	3	5	5.346	907	1.664
Andre	-	8	8	-	683	683
Line- og fryseskibe ialt	66	50	53	20.725	18.683	19.604
Stålskibe ialt	115	159	166	36.863	58.053	63.052
Træskibe:						
Line- og trawliskibe	97	102	101	5.184	5.488	5.570
Oplagte skibe	10	-	-	2.132	-	-
Fiskerskibe ialt	222	261	267	44.179	63.542	68.622

Kilde: Skibsregistret.

En simpel antalsmæssig eller tonnagemæssig sammenligning med tidligere år giver imidlertid et ufuldstændigt billede af udviklingen i fiskerflådens samlede fangstkapacitet og effektivitet, som med de sidste 10-15 års store investeringer i nye, moderne fartøjer er steget betydeligt.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at

tilsvarende kapacitet udgår af flåden. Fra 1988 er denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af ældre fartøjer.

Finansiering af fiskefartøjer.

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer finansieres normalt ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti.

Skibe, der bygges i andre lande - herunder Norge - , kan i mange tilfælde opnå delvis finansiering via eksportordninger i de pågældende lande.

Udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem færøske pengeinstitutter (banker).

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne op til 50% af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år.

Instituttets udlånsvirksomhed finansieres - foruden af grundfondsmidler (oprindeligt Marshall-midler) - ved udstedelse af 8% - 10 årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari og låneoptagelsen er således indirekte statssubsidieret. Statsgarantien for forrentning og tilbagebetaling af instituttets obligationslån omfattede i perioden 1. april 1984 - 31. marts 1989 et beløb på 300 mill. kr. Garantien er i april 1989 blevet forlænget for en ny femårig periode med en uændret garantiramme (300 mill. kr.)

Instituttet havde pr. 1. april 1988 udestående lån i ialt 196 fartøjer med en samlet restgæld på 343,5 mill. kr. I regnskabsåret 1987/88 ydede instituttet nye lån på ialt 108,2 mill. kr. (overvejende til nybygning af fiskefartøjer).

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra fiskeribanken ydes som 15-20 årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55% af fartøjets værdi. Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15% af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken var ved udgangen af 1988 på ialt 226,3 mill. kr. (heraf hovedparten i fiskefartøjer). Fiskeribankens nyudlån til Færøerne har i de seneste år været stadig faldende til kun 15 mill. kr. i 1988.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (med lav rente og en maximering af indextillæggene). Fonden ydede i 1988 nye udlån til Færøerne 35,6 mill. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 395,6 mill. kr. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari.

Udenlandsk finansiering er især aktuel, når fiskefartøjer bygges på udenlandske værfter. I de senere år har Færøerne navnlig haft en betydelig skibsimport fra Norge. Den norske eksportfinansieringsordning indeholder lån på OECD-betingelser (lån til en rente på 8% med en løbetid på 8,5 år og sikkerhed inden for 60% af kontraktværdien) og lån på gunstige markedsvilkår indtil 80% af kontraktværdien, men med kortere løbetid.

Uanset valg af primær finansieringskilde suppleres finansieringen i de fleste tilfælde af lån og garantier fra landskassen. Lån ydes til nybygning og ombygning af fiskefartøjer i form af støttelån, kurstabslån og likviditetslån fra fonden til fornyelse af skibsflåden. Støttelån kan ydes med indtil 10% af fartøjets værdi ved nybygning og indtil 15% af omkostningerne ved ombygning. Lånene er afdragsfri i 3 år og tilbagebetales herefter over 17 år med en rente på 4% p.a. Likviditetslån er afdragsfri i 10 år og skal herefter tilbagebetales over 2 år.

På baggrund af de senere års forværring af den økonomiske situation for mange færøske fiskefartøjer fik landsstyret i 1988 bemyndigelse til at anvende op til 150 mill. kr. til lavtforrentede særlån (kriselån) til fiskefartøjer med henblik på forbedring af fartøjernes driftsmæssige grundlag.

Tabel 4.6. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1980/81-1988.

Finansår	Tilskuds- lån	Kurstabs- lån	Støtte- lån	Særlån	Likviditets- lån	Ialt
1980/81	0,5	3,3	6,8	36,7	-	47,3
1981/82	-	3,6	15,7	20,0	-	39,3
1982/83	-	5,7	16,8	1,2	-	23,7
1983/84	-	2,6	18,6	-	-	21,2
1984/85	-	1,9	44,1	-	-	46,0
1985	-	1,9	43,6	-	3,1	48,6
1986	-	0,7	59,4	-	8,9	69,0
1987	-	0,5	25,4	-	10,3	36,2
1988	-	1,0	63,2	18,3	13,3	95,8

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Lagtingsloven om fornyelse af skibsflåden giver desuden landsstyret mulighed for at yde garanti for lån for andre kreditorer. Størrelsen af garantien afhænger af låneformålet og af, om skibet bygges på færøske værfter. Som led i landsstyrets bestræbelser på at begrænse den samlede fangstkapacitet er reglerne for garantistillelse i 1988 strammet op, idet der nu kun gives 5% i garanti sammen med en sidestillet bankgaranti på andre 5%.

Endvidere er der i en række tilfælde i henhold til lagtingslov om garanti for lån til fiskerskibe og fiskerivirksomheder (kriseloven) givet landskassegaranti for lån til skibe, der er kommet i økonomiske vanskeligheder som følge af uheld eller dårlige fiskerimuligheder, men hvor der er udsigt til, at driften efter alle foreliggende oplysninger vil kunne blive rentabel. Landskassens garanti dækker 90% af den nødvendige nye kapital, og det er en betingelse for garantien, at rederiet selv bidrager med de resterende 10%.

Færøske skibes fangster.

Som ovenfor nævnt er så at sige alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i under regulering med kvoter i henhold til gensidige overenskomster med kystlande eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jfr. tabel 4.7., som viser de færøske fiskefangster fordelt på områder.

Fra 1975 til 1987 er især fangsterne i de fjerne områder reduceret fra ca. 18% af de samlede fangster til kun 8% af fangsterne i 1987. Stigningen fra 1987 til 1988 i fjernfiskeriet skyldes alene færøske skibes køb af rettigheder til ca. 9.000 tons rejer ved Canada og Vestgrønland.

Tabel 4.7. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1975 og 1985-88.

Fangster i %	1975	1985	1986	1987	1988
Nære områder	14	45	50	47	49
Midterområder	68	42	41	45	40
Fjerne områder	18	13	9	8	11
Ialt %	100	100	100	100	100
Tusind tons	285	375	353	386	357

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Hagdeildin.

Fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse i forbindelse med, om fisken kan bringes frisk til forarbejdning på Færøerne eller må forarbejdes ombord. Som det fremgår af tabel 4.7. er fangsten på de nære områder steget forholdsvis meget stærkere end totalfangsten, således at knapt halvdelen af den færøske fiskefangst fra midten af 1980'erne stammede fra eget havområde.

Til midterområderne beregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland og Jan Mayen. Også Østersøen henregnes til midterområderne, men de færøske torskefangster her, som 12 trawlere har særlig tilladelse til at fiske, landes alle i danske havne. I 1987 blev der fisket 5.500 tons torsk i Østersøen.

Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-grønland er det færøske fiskeri på midterområder i øvrigt begrænset til hovedsagelig industrifiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på Færøerne fra not- og industriskibene har været meget skiftende, hvilket skyldes varierende (og til tider små) prisforskelle mellem det indenlandske og det udenlandske marked.

Til de vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, New Foundland, Labrador og Vestgrønland og det østlige Nordnorge, Bjørnøen og Svalbard.

I de vestlige områder er fiskeriet begrænset til 3 større og 2-3 mindre saltfiskelineskibe og 1-2 fryselineskibe på hellefisk- og sildehajfiskeri. Dog kom så at sige ingen saltfisk fra de vestlige fjernområder i 1987. Også rejefiskeriet ved Vestgrønland er begrænset til et antal mindre rejetrawlere. I 1987-88 havde nogle store rejetrawlere som nævnt et indbringende rejefiskeri ved Canada og Vestgrønland med særlig tilladelse fra de to landes myndigheder.

I de østlige områder fisker 3 færøske saltfisketrawlere og 1 filettrawler efter bundfisk. De samlede fangster af torsk, kuller og sej i 1987 blev på ca. 18.000 tons eller ca. 1.500 tons mindre end året før. Hertil kommer fangsten af rejer på ca. 5.300 tons i 1987.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.8.

Tabel 4.8. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1980 og 1985-1988.

	1980	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- 1000 tons -				
Torsk	43,0	64,0	64,0	40,0	49,7
Kuller	14,8	15,3	14,9	16,3	12,6
Brosme	4,7	4,9	3,6	7,0	6,7
Lange	1,8	3,2	2,6	3,5	3,1
Sej	24,3	43,4	40,1	42,1	45,9
Rødfisk	5,5	12,6	15,2	13,8	14,0
Sild	0,6	0,6	2,0	2,2	0,9
Hellefisk	0,1	0,9	0,7	2,2	3,1
Laks	0,6	0,6	0,6	0,5	0,2
Rejer	9,4	12,2	11,0	10,7	14,3
Blåhvilling	39,4	74,4	81,6	86,8	77,6
Makrel	28,9	8,5	1,4	8,0	3,0
Sperling	37,6	18,7	24,2	37,4	28,5
Tobis	7,2	3,5	4,2	18,6	15,5
Lodde	29,1	83,3	65,4	69,2	48,5
Blæksprutte	0,5	-	-	-	-
Anden fisk	25,2	29,5	21,4	27,9	33,2
Ialt	272,7	375,6	352,9	386,2	356,8

1) Foreløbige tal.

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Hagdeildin.

Overigten i tabel 4.8. viser, at den samlede færøske fangst er forøget betydeligt fra ca. 273.000 tons i 1980 til ca. 386.000 tons i 1987. Fra 1987 til 1988 faldt de samlede fangster med ca. 30.000 tons, navnlig som følge af en tilbagegang i fangsterne af blåhvilling samt af industrifisk (sperling, lodde og tobis). Denne tilbagegang forklarer samtidig den relative tilbagegang for fiskeriet i midterområderne fra 1987 til 1988, jfr. tabel 4.7. Fra 1987 til 1988 er fangsterne af torsk, rejer og kammuslinger (Anden fisk) til gengæld blevet forøget.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne er som nævnt forøget sammen med væksten i totalfangsten, men også som følge af omlægningen fra fjern- til nærfiskeri. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, men andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler for at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 kun på ca. 137.000 tons. Fra slutningen af 1970'erne udvikledes imidlertid et betydeligt blåhvillingsfiskeri ved Færøerne (især fra sovjetiske skibe), hvilket afgørende har medvirket til at forøge de samlede fangstmængder i området. I 1980'erne har de totale fangster udgjort mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år.

Tabel 4.9. Fiskefangster ved Færøerne (bortset fra blåhvilling) fordelt på lande 1975 og 1986-1988.

	1975	1986	1987	1988 ¹⁾	1975	1986	1987	1988 ¹⁾
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	40,1	141,9	144,4	144,0	29	85	84	88
Vesttyskland	15,9	5,3	3,1	1,6	12	3	2	1
Frankrig	32,6	3,4	4,5	3,1	24	2	3	2
U.K.	32,2	0,9	0	0,1	23	0	0	0
Norge	11,2	9,0	4,4	5,3	8	5	3	3
Andre lande	5,1	6,5	15,4	9,8	4	4	8	6
Ialt	137,1	167,7	171,8	163,9	100	100	100	100

1) Foreløbige tal

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten.

Tabel 4.9. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne (bortset fra blåhvilling) i 1975 og årene 1986-1988. I denne periode er de samlede fangster forøget fra ca. 137.000 tons til ca. 172.000 tons i 1987. I samme tidsrum er den færøske andel af fangsterne forøget fra ca. 40% i 1975 til knapt 90% i 1988, mens navnlig EF-landenes andel er reduceret markant.

Fra 1987 til 1988 faldt fangsterne (excl. blåhvilling) med ca. 8.000 tons fra 171.800 tons til 163.900 tons. Nedgangen kan henføres til en mindre fangst af bl.a. kuller, mens den samlede fangst af torsk har været nogenlunde uændret.

Tabel 4.10. Blåhvillingfiskeriet ved Færøerne 1985-1988 fordelt på lande.

	1985	1986	1987	1988 ¹⁾	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	28,7	33,0	37,2	30,3	12	19	24	18
Norge	34,9	27,1	5,5	19,2	19	15	4	12
Sovjetunionen	119,7	109,7	106,6	112,0	64	63	70	69
Østtyskland	6,8	5,1	2,5	1,6	4	3	2	1
EF	2,0	0,1	0,4	0	1	0	0	0
Ialt	192,0	174,0	152,2	163,1	100	100	100	100

1) Foreløbige tal

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten.

De samlede fangster af blåhvilling faldt fra ca. 192.000 tons i 1985 til ca. 152.000 i 1987, hvoraf den sovjetiske andel har udgjort mellem 63 og 70%.

Fra 1987 til 1988 steg fangsterne på ny til ca. 163.000 tons, navnlig som følge af et større norsk fiskeri efter blåhvilling dette år. Den færøske andel af fiskeriet har i perioden varieret mellem 12 og 24%.

Tabel 4.11. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 1988 fordelt på lande og fiskearter (foreløbige tal).

	Torsk	Kuller	Sej	Blå- hvilling	Andre fisk	Ialt 1988	Andel 1987 1988	
	- 1000 tons -						- % -	
Færøerne	25,5	11,5	43,0	30,3	64,0	174,3	55	52
Norge	0,2	-	-	19,2	5,1	24,5	3	7
Sovjetunionen	-	-	-	112,0	5,9	117,9	37	35
Østtyskland	-	-	-	1,6	0,1	1,7	1	1
EF - heraf	-	-	0,3	-	8,4	8,7	4	3
UK	-	-	(0,1)	-	-	(0,1)	0	0
Frankrig	-	-	(0,1)	-	(3,0)	(3,1)	2	1
Vesttyskland	-	-	(0,1)	-	(1,5)	(1,6)	1	0
Danmark	-	-	-	-	(3,8)	(3,8)	1	1
Ialt 1988	25,7	11,5	43,3	163,1	83,5	327,2	100	100

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten.

Af de ialt godt 327.000 tons fisk som blev fanget ved Færøerne i 1988 blev godt halvdelen fanget af Færøske fiskere. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100%, jfr. tabel 4.11.

Det sovjetiske og østtyske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling, mens EF-landenes fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig brosme, lange og rødfisk.

Fangsttryk og fangstregulering.

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70'erne og til i dag fundet en meget kraftig udbygning og modernisering sted af den færøske fiskerflåde - og navnlig af den del af flåden som primært benyttes til fiskeri på Færøområdet.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Alene fra 1982 til 1988/89 skønnes den samlede fiskeriindsats således at være forøget med omkring 40%.

Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, og fangsttrykket på navnlig

bestandene af torsk og sej i en årrække, har ligget mellem 50 og 70% over det optimale niveau. Det optimale fangstniveau (TAC) er defineret som det niveau, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på længere sigt muliggør det maksimale vægtmæssige udbytte af bestanden.

Det for store fangsttryk (eller overfiskningen) udgør endnu ikke nogen egentlig trussel for bestandene men indebærer, at bestanden af yngre fisk (med lavere gennemsnitsvægt) beskattes for hårdt. Derved reduceres ikke blot størrelsen af den samlede fangst (fordi ungfisken ikke opnår den optimale vægt), men også sårbarheden overfor svingninger i bestandenes størrelse fra år til år forøges, når fiskeriet i for stor udstrækning baseres på ganske få årgange. De seneste års tilbagegang i fangsterne af de vigtigste bundfiskearter ved Færøerne som vist i tabel 4.12. fra ca. 42.000 tons torsk i 1985 til kun godt 25.000 tons i 1988 og (fra 56.000 tons sej i 1984 til 43.000 tons i 1988) er blandt andet blevet forklaret som et resultat af denne overfiskning.

Tabel 4.12. Fangsterne af torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980-88

	Torsk	Kuller	Sej
	- 1000 tons -		
1975	38,9	20,7	41,2
1980	20,6	14,3	24,3
1981	24,0	12,0	29,9
1982	24,0	12,4	31,0
1983	41,2	12,9	39,4
1984	39,3	12,3	56,3
1985	42,6	14,9	44,4
1986	36,0	14,0	40,5
1987	26,4	15,5	40,3
1988	25,7	11,6	43,3

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medfører således ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men har i høj grad også medvirket til at forringe fiskerierhvervets rentabilitet, jfr. nedenfor.

Fiskeribiologerne har derfor anbefalet, at fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller i færøsk havområde reduceres i forhold til det nuværende niveau, og at fangstindsatsen i forhold til kullerbestanden (som er næsten optimal) ikke forøges yderligere.

Som led i bestræbelserne på at tilvejebringe en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden har Færøernes Landsstyre i 1987 og 1988 taget en række nye fiskeripolitiske initiativer.

For det første er der iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons, hvor hvert skib får fiskeritilladelse til en bestemt drift. Dette tilladelsessystem er suppleret med en række andre tekniske reguleringer herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som begge navnlig tager sigte på en beskyttelse af ungfisken. Fra 1. januar 1989 er der med samme sigte indført nye regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 155 mm.

I et direkte forsøg på at reducere fangstkapaciteten (som landsstyret og Fiskerirådet har anslået er ca. 40% for stor i færøsk havområde) er der i 1988 etableret en kondemneringsordning, hvor der med tilskud fra landskassen ydes støtte til ophugning og eksport af fiskefartøjer. Samtidig er vilkårene for indførsel af ny tonnage og for landskassens garantigivning til fiskefartøjer blevet gjort mere restriktive.

Fiskepriser og tilskud fra Råfiskefonden

Indtil 1975 havde Færøerne et prissystem for indhandling af fersk fisk, der meget nøje fulgte tendenserne på verdensmarkedet. Dette system medførte ofte pludselige og store prisændringer.

I 1975 faldt verdensmarkedspriserne på fisk drastisk, hvorefter der fra fiskernes organisationer blev stillet krav om etablering af et mere stabilt system, der kunne sikre den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filétfabrikkerne på Færøerne, en stabil salgspris. Med dette formål for øje etableredes fra maj 1975 Råfiskefonden.

Råfiskefondens formål er fra 1983 blevet udbygget, idet fonden herefter ved sin prisfastsættelse desuden er pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene bevares på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv giver det største udbytte.

Fonden ledes af en bestyrelse på 8 medlemmer. 3 medlemmer vælges af Færøernes landsstyre, alle uafhængige af fiskeriinteresser, heraf én fiskeribiolog, 1 af udroerforbundene, 1 af Føroya Fiskimannafelag og 2 af råfiskekøberne. Disse 7 medlemmer vælger en formand, som skal være uafhængig af fiskeriinteresser.

Råfiskefonden opererer med to priser. En indhandlingspris, der er en mindstepris, som fastsættes for 4 måneder ad gangen for de forskellige fiskearter og kvaliteter. Indhandlingsprisen er den pris som danner grundlag for udbetalingerne til skibet (d.v.s. til rederen og mandskabet).

Derudover fastsætter bestyrelsen hver 14. dag en afregningspris, som er den pris filétfabrikkerne (råfiskekøberne) skal betale for fisken. Afregningspriserne fastsættes på grundlag af de priser, som fiskevarerne kan opnå på markedet, idet der herefter foretages fradrag for forarbejdningsudgifterne samt Fiskasølans udgifter til fragt, forsikring og salg af fisken. I 1988 er der gennemført en omlægning af beregningsmetoden for afregningspriserne, således at filétfabrikkerne og Fiskasølan i højere grad - end det var tilfældet med det tidligere system - kommer til at bære en del af byrden ved fallende markedspriser. Samtidig er det hensigten med det nye beregningsprincip at motivere filétfabrikkerne til større omkostningsbevidsthed og effektivitet.

Normalt ligger indhandlingspriserne, som fiskerne får, højere end afregningspriserne, som filétfabrikkerne skal betale. Differencen får filétfabrikkerne refunderet af Råfiskefonden, som til dette formål modtager tilskud fra landskassen, jfr. nedenfor.

De samlede tilskud fra Råfiskefonden var i 1987 på 61,4 mill. kr. I 1988 steg tilskuddet fra Råfiskefonden til 199,4 mill. kr. som følge af de meget betydelige prisfald på verdensmarkedet og en samtidig gennemført forhøjelse af indhandlingspriserne (til fiskerne) på 5% fra 1. juni 1988. Indhandlingspriserne blev i oktober 1987 forhøjet med 10% og denne stigning fik fuldt gennemslag i 1988, hvilket ligeledes påvirkede tilskudsbetalingerne i 1988.

Med en lagtingslov fra 1983 om støtte til agn og agnpriser er Råfiskefondens virksomhed udvidet til også at indbefatte fastsættelse af priser på agn og tilskudsgivning til produktion og import af agn. Råfiskefondens bestyrelse fastsætter herefter maksimalpriser for agnbrugere og mindste indhandlingspris for færøske skibe, som lander agn til bearbejdning på Færøerne. Samtidig fastsættes priser til afregning mellem råfiskefonden og agnproducenter eller-

importører. Prisforskellen mellem indhandlingspris og afregnings- eller importpris dækkes af Råfiskefonden. I 1988 havde fonden imidlertid ingen udgifter til støtte til agn mod en udgift på 4,7 mill. kr. i 1987.

Efter nogle år med stærkt stigende saltfiskepriser faldt landingspriserne for saltfisk i 1988 med mellem 10 og 18%. Saltfiskepriserne fastsættes af saltfiskeudvalget, men i øvrigt er det normale, at rederne afregner på grundlag af eksportværdien med fradrag af udgifter til pakning m.v.

Priserne på rejer - beregnet som de gennemsnitlige eksportpriser - har i de sidste 4 år udviklet sig meget gunstigt.

Fiskernes aflønning.

Fiskernes aflønning afhænger principielt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg. Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25-30% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne. Stigende fangstværdier vil således medføre stigende hyrer uanset omkostningsudviklingen, medens stigende omkostninger alene formindsker rederens andel. Efter nettoprincippet aflønnes mandskabet med en andel typisk 35-45% af nettoprincippet, beregnet som bruttoindtægten ved salg af fangsten med fradrag af variable omkostninger, d.v.s. olie, agn, proviant, salt m.v. Stigende omkostninger vil således blive fordelt mellem reder og mandskab. I de senere år er aflønning efter bruttoprincippet vundet stærkt frem, men nettokontrakter findes stadig.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn og anden støtte til fiskerierhvervet.

I de tilfælde, hvor fangstparten af en fisketur ikke når op på mindstelønsniveauet (pr. 1. oktober 1988 414 kr. pr. dag, svarende til 12.410 kr. pr. måned), udbetales forskellen op til mindsteløsniveauet.

Oven i mindstelønnen udbetales en dagsstøtte som pr. 1. oktober 1988 maksimalt kan udgøre 141 kr. pr. dag. Dagsstøtten aftrappes med 20% af stigningen i fangstparten ud over mindsteløsniveauet og bortfalder helt, når fangstparten når et niveau, der svarer til to dagslønninger (pr. 1. oktober 1988: 1.110 kr.).

Der ydes feriegodtgørelse på 12% af fiskepart/mindsteløn samt dagsstøtte. Den egentlige mindsteløn udgjorde således pr. 1. oktober 1988 18.637 kr. om måneden eller 621 kr. pr. dag.

Fra 1988 er langt hovedparten af de færøske fiskere omfattet af denne - eller tilsvarende - ordninger.

Støtten udbetales af fiskernes lønreguleringsfond, hvis udgifter dækkes fuldt ud af landskassen. I 1988 blev der udbetalt 42,5 mill. kr. til dette formål, hvilket er en firedobling i forhold til 1987. Hertil skal lægges tilskud til kystfiskere (udroerstøtte) på ca. 17 mill. kr. i 1988. De stigende udgifter til mindsteløn m.v. afspejler umiddelbart de forringede indtjeningsforhold i fiskeriet i 1988.

Ud over mindsteløns- og dagsstøtteordningen udbetales diverse tilskud til mandskabet bl.a. i form af tilskud pr. kilo landet fisk.

En oversigt over udviklingen i gennemsnitshyrerne i fiskerflåden fordelt på skibstyper findes i Bilag 5.

Fiskerflådens driftsresultater.

Som nævnt i de foregående afsnit har den stedfundne udbygning af den samlede fangstkapacitet og forøgelsen af fangstindsatsen ikke været ledsaget af en tilsvarende stigning i de samlede fangster omkring Færøerne. Tværtimod er fangsten pr. fangstdag fra 1983 til 1988 i gennemsnit faldet med 5% pr. år.

Bag denne udvikling ligger en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en u hensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdrags-

byrde har dette resulteret i en stærk forringelse af hjemmefiskerflådens driftsresultater fra 1985, jfr. tabel 4.13.

Tabel 4.13. Hjemmefiskerflådens økonomiske resultater efter renter og afdrag 1982 - 1988.

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -						
Trawlere	-27	+12	-11	-80	- 47	-76	-78
Stållineskibe	-1	-1	+5	+1	-13	-5	-11
Udroerbåde	-3	-3	+4	+14	0	-9	+2
Ialt	-31	+8	+2	-65	-60	-90	-87

1) Anslået

Kilde: Fiskerirådet og Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

Hjemmefiskerflådens underskud i årene 1985-1988 har tilsammen udgjort ca. 300 mill. kr., hvoraf underskuddet i trawlerflåden alene tegner sig for 281 mill. kr. Ved vurderingen af underskuddet skal det samtidig tages i betragtning, at den betydelige offentlige støtte til fiskeriet er medregnet, før driftsresultaterne er opgjort.

Før 1989 påregnes en yderligere stigning i hjemmefiskerflådens underskud.

Krisen i hjemmefiskerflåden var baggrunden for, at Lagtinget i 1988 vedtog en særlånsordning, hvorefter der inden for en beløbsramme på 150 mill. kr. vil kunne ydes lavtforrentede lån til fiskefartøjer i økonomiske vanskeligheder. Flere af de indførte fangstregulerende foranstaltninger - mindre maskevidder og fredede områder m.v. - vil på længere sigt ligeledes kunne bidrage til en forbedring af fiskeriets rentabilitetsproblemer, men må på kort sigt snarere forventes at forværre disse. Det grundlæggende problem er, at fangstkapaciteten er for stor. Fiskerirådet har på den baggrund peget på, at kun en politik, der væsentligt reducerer fiskeflådens kapacitet, vil være i stand til - sammen med andre fiskebestandsbevarende foranstaltninger - at sikre et færøsk fiskeri inden for fisketerritoriet, der kan fungere uden væsentlig offentlig støtte.

Fjernfiskeflåden, der i forhold til hjemmefiskeflåden kun modtager beskeden offentlig drifts- og prisstøtte (i 1988 knap 10 mill. kr.), har haft mindre dårlige resultater end hjemmefiskeflåden. Der var dog i 1988 et samlet

underskud på ca. 29 mill. kr., hvilket var en fordobling i forhold til 1987. Tallene dækker dog over meget varierende resultater for de forskellige skibstyper, idet rejeskibene har haft betydelige overskud, mens notskibe og fryse-skibe har haft underskud i 1988. Udsigterne for 1989 afhænger af fiskeriforhandlingerne med andre lande.

Fiskeristøtte.

Den samlede direkte offentlige støtte til fiskerierhvervet har i finansårene 1984/85 til 1987 udgjort en faldende andel af såvel landskassens indtægter som af eksportværdien af fiskeprodukter, jfr. tabel 4.14. Denne udvikling er imidlertid vendt i finansåret 1988, hvor den samlede fiskeristøtte foreløbig er beregnet til 407 mill. kr. Subsidieelementet i diverse offentlige udlånsordninger for fiskerierhvervet (herunder særlånsordningen) indgår ikke i denne opgørelse.

Baggrunden for den stærkt stigende offentlige støtte til fiskerierhvervet i 1988 er især den ovenfor omtalte vækst i udbetalingerne fra Råfiskefonden.

Tabel 4.14. Fiskeristøtten fordelt på støtteordninger 1984/85 - 1988

	1984/85	1985 ¹⁾	1986	1987	1988 ²⁾
	- mill. kr. -				
Mindsteløn	12,0	5,5	12,2	10,4	42,5
Udroerstøtte	23,4	18,8	22,1	18,8	17,6
Landingstilskud, ferske fisk	29,3	17,5	22,1	19,6	21,7
Industrifisketilskud	8,6	10,3	19,3	25,9	2,0
Olietilskud	43,1	10,4	3,8	0	0
Tilskud fra råfiskefonden	98,9	37,7	85,7	61,4	199,4
Agntilskud	7,5	8,0	4,7	7,7	0
Driftstilskud	148,9	83,5	87,0	66,4	88,4
Andre tilskud	34,0	14,3	33,6	56,2	35,4
Ialt	405,7	205,5	294,4	266,4	407,0
I pct. af landskassens indtægter	28,7	16,8	15,9	11,9	17,4 ³⁾
I pct. af eksportværdien af fiskevarer	24,8	15,0	15,7	14,1	20,4

1). 1. april - 31. december.

2). Foreløbige tal.

3). Efter fradrag af bloktilskud og refusioner.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

Fiskeindustri.

Den færøske konsumfiskeindustri omfatter godt 20 filétfabrikker og et antal røgerier m.v., fordelt ud over landet.

Fiskeindustriens forarbejdningskapacitet er anslået til ca. 130.000 tons eller 170.000 tons, såfremt kapaciteten i saltfiskeproduktionen medregnes. Råvaretilførslerne til fabrikkerne har i de senere år været faldende fra ca. 132.000 tons i 1986 til ca. 117.000 tons i 1988. Kapaciteten overstiger således betydeligt de sidste års tilførsler.

På grund af de senere års gode beskæftigelsesmuligheder i andre sektorer, har det for fiskeindustrien været nødvendigt at anvende importeret arbejdskraft, hvilket kan have bidraget til den relativt stærkere tilbagegang i filétproduktionen.

Fiskeopdræt.

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

I 1985 oprettedes Optrætsrådet (Aliráðið), som et rådgivende organ for landsstyret i sager om fiskeopdræt. I rådet sidder - foruden havbrugsforeningen (Føroya Havbúnaðarfelag) - repræsentanter for Industrifonden, Industriens Udviklingsfond, Landets udviklingskontor (Menningarstovan), det færøske forsikringsselskab, fiskerilaboratoriet, landsingeniøren og landsdyrlægen.

Det færøske havbrugserhverv er en ny erhvervsgren, men erhvervet har navnlig i de seneste år været i kraftig udvikling. Alene i 1988 blev der således givet yderligere 18 tilladelser til fiskeopdræt. Ved årsskiftet 1988/89 var der i alt givet 70 tilladelser til fiskeopdræt med en samlet kapacitet på 730.000 m³. Til fremstilling af smolt var der udstedt 16 tilladelser med en maksimal produktion på 4,5 mill. smolt.

Produktionen af opdrætsfisk (laks og ørred) samt smolt foregår i et stort antal enheder, fordelt over det meste af Færøerne - dog med den største koncentration af brug i Sundalagið (mellem Streymoy og Eysturoy), på norderøerne og på Suðuroy.

Produktionen af laks og ørred stiller - på grund af udgifterne til faste anlæg og den lange produktionscyklus (ca. 4 år) - store likviditetsmæssige krav. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset

gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde. Den samlede færøske finansiering i opdrætserhvervet var i 1988 opgjort til 545 mill. kr.

En række havbrug har i 1987 og 1988 været ramt af sygdom i fiskebestanden, hvilket har påført de berørte brug betydelige tab og erhvervet som helhed større udgifter til vaccinationer og dyrlægekontrol m.v.

Produktionen (og eksporten) af opdrætsfisk var i 1988 på knap 5.000 tons, men forventes at stige til ca. 7.000 tons i 1989 og til 10.000 tons i 1990.

Offentlig tilsyn m.v.

Der er etableret en offentlig vragerinstitution med henblik på kvalitetsvurdering - og klassificering - af fisk, der landes på Færøerne.

Herudover er en række tilsynsopgaver på fiskeriområdet henlagt til det Hygiejnisk Laboratorium (Heilsufrøðisliga Starvstovan). Blandt andet fører laboratoriet tilsyn med fiskefartøjer og fiskeindustrivirksomheder og varetager kontrollen med kvaliteten af fiskeprodukter.

Der er i 1988 fastsat nye regler for antallet af fiskedage for ferskfiskekibe ved Færøerne. De nye regler maksimerer det antal dage, som skibene højst kan fiske i inden fisken skal landes. Overskridelse af dagetallet bevirker bl.a., at fangsten ikke vil kunne opnå andel i de offentlige tilskudsordninger. De nye regler om dagetal er etableret med det sigte, at forbedre kvaliteten - og dermed værdien - af færøske fiskeprodukter. Reglerne administreres af Hygiejnisk Laboratorium.

Endelig varetager Lansdyrlægeinstitutionen visse forsknings - og undersøgelsesopgaver på fiskeopdrætsområdet.

Fangst i øvrigt.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (især lomvier), er der ved lov fastsat stærke begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis ernæringsmæssig og - indirekte - økonomisk betydning. Fangsten foregår efter gammel skik ved at flokke af grindehvaler - ofte adskillige hundrede - med småbåde drives ind

mod stranden, hvor de aflives. Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, da kun en beskedent del af fangsten omsættes på markedet. Men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød. Grindekød og spæk dækker således fortsat en betydelig del af det samlede kødbehov for den færøske befolkning.

4.4. Landbrug.

Landbruget var indtil slutningen af sidste århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med omkring 1% af Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer.

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad - blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter.

Blandt andet ydes der tilskud til opdyrkning af ny landbrugsjord og til forbedring af bestående marker og veje. I 1988 blev der nyopdyrket ca. 240.000 m² jord og foretaget forbedringer af ca. 165.000 m² bestående mark.

Mælkeproduktionen har - bl.a. på grund af subsidierne - været stigende og dækker nu så godt som hele forbruget af konsummælk (5,48 mill. liter i 1988). Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år.

Det samlede fårehold på Færøerne udgjorde i 1987 ca. 66.000 stk. Produktionen af fårekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40% af det samlede forbrug. Produktionen af oksekød er på knapt 100 tons om året, hvorfor den overvejende del af forbruget importeres.

Der findes på Færøerne en mindre produktion af kartofler o.a. gartneriprodukter og et enkelt større hønseri, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden. Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 1988 var på 118 mill. kr.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen er rådgivende for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Hygiejnisk Laboratorium gennemfører bl.a. undersøgelser af fødevarer og fører tilsyn med fødevarereproducerende virksomheder.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed.

De industrielle forudsætninger.

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - d.v.s. filétfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filétfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Ved siden af virksomheder med tilknytning til fiskeindustrien har landsstyret i de senere år støttet udviklingen af anden småindustri og håndværk, især baseret på salg til hjemmemarkedet.

Færøske industrivirksomheder, der producerer til hjemmemarkedet, er i konkurrencen med udenlandske producenter stillet over for det problem, at hjemmemarkedets yderst begrænsede størrelse ikke gør det muligt at opnå en produktionsvolumen, der sikrer en konkurrencedygtig produktion. Den færøske hjemmemarkedsindustri er derfor i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

Med fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng højt omkostningsniveau, har Færøerne svage forudsætninger for etablering af eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Baseret på oplysninger fra det færøske kildeskattesystem kan antallet af virksomheder og lønudbetalingerne inden for håndværk, industri - samt bygge- og anlægssektoren opgøres, jfr. tabel 4.15.

Tabel 4.15. Virksomheder og lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1987 og 1988¹⁾

	Antal virksomheder 1987	Udbetalt løn	
		1987	1988 ¹⁾
		- mill. kr. -	
Fiskeolie- og melproduktion	3	17,4	-
Fiskeindustri iøvrigt	41	399,7	
Ialt fiskeindustri	44	417,1	437
Skibsværfter og værksteder	14	88,2	-
Bilværksteder	29	16,3	-
Radiorep. m.v.	13	13,5	-
Tekniske værksteder i øvrigt	43	35,6	-
Ialt værfter og værksteder	99	153,6	154
Mejerier	2	5,7	
Levnedsmiddelprod. iøvr.	34	23,7	
Bryggerier	2	7,3	
Tekstilfabrikation	8	6,1	
Prod. af fangstredskaber	7	15,6	
Trykkerier og forlag	33	23,1	
Kemisk produktion	14	21,5	
Byggeindustri	18	25,2	
Sten- og betonproduktion	19	20,7	
Industriproduktion iøvrigt	4	1,7	
Ialt Øvrig industri	141	150,6	159
Entreprenører	50	176,4	
Husbyggeri iøvrigt	128	74,1	
Byggearbejder iøvrigt	69	38,1	
Ialt Bygge- og anlæg	247	288,6	338
Ialt	531	1009,6	1088

1) Foreløbig opgørelse uden brancheopdeling.

Kilde: Hagdeildin.

Opgørelsen viser, at den egentlige fiskeindustri fortsat er den absolut største af disse erhvervsgrene med godt 40% af de samlede lønudbetalinger. Fiskeindustrien er i øvrigt den af erhvervsgrænene, der har de største virksomheder, idet hvert af virksomhederne i gennemsnit udbetalte 9,5 mill. kr. i lønninger i 1987. Blandt skibsværfter og entreprenører er der enkelte større virksomheder, men i øvrigt er virksomhederne små, vurderet efter lønudbetalingerne.

En geografisk fordeling af lønudbetalingerne viser, at Nordøyar og Syd-Eysturoy har en relativ høj industriaktivitet i forhold til folketallet, mens de øvrige områder - incl. Syd-Streymoy - er underrepræsenteret. For Syd-Streymoy's vedkommende gælder, at området til gengæld har en højere bygge- og anlægsaktivitet og en væsentlig højere aktivitet inden for handel og service end de øvrige landsdele.

Bygge- og anlægsaktiviteten.

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren har været stadig stigende i årene 1985-1988. I denne periode steg de samlede lønudbetalinger i sektoren således fra ca. 210 mill. kr. til ca. 338 mill. kr. i 1988.

Det høje aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren dækker over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Stigningen i de offentlige investeringer har især været markant fra 1987 til 1988.

De øvrige private bygge- og anlægsinvesteringer bidrog til det høje aktivitetsniveau i 1985-1986, men har herefter udvist en faldende tendens.

Antallet af færdiggjorte boliger steg fra 298 i 1987 til 410 i 1988, jfr. tabel 4.16. Antallet af færdiggørelser kan dog næppe tages som noget - fuldt ud - dækkende udtryk for byggeaktiviteten i det enkelte år.

Tabel 4.16. Boligbyggeri 1982-1988

Antal færdige boliger:	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Tórshavn	99	152	134	148	121	97	150
Øvrige land	209	186	165	159	171	201	260
Ialt	308	338	299	307	292	298	410

Kilde: Sparekasserne og Boliglånefonden.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

De færøske pengeinstitutter - og især de to største banker Føroya Banki og Sjóvinnubankin - spiller en betydelig rolle for erhvervslivets finansiering. Udlån til erhvervsformål udgør således mere end 50% af bankernes samlede udlånsmasse på ca. 6,5 mia. kr. ved udgangen af 1988.

De 3 færøske sparekasser yder især bygge- og prioritetslån.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieres normalt ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) samt - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger.

Långivningen fra Industriens Udviklingsfond sker i form af offentligt subsidierede lån. Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Færøske industri- og servicevirksomheder kan opnå lån og tilskud fra de danske egnsudviklingsmidler på indtil 35% af investeringerne. I 1988 har egnsudviklingsrådet behandlet 2 ansøgninger fra færøske virksomheder. I det ene tilfælde blev der givet tilsagn om investeringstilskud på 5,0 mill. kr. til en virksomhed inden for fiskeindustrien. Der er ikke givet tilsagn om lån i 1988. I 1988 er der til færøske virksomheder udbetalt investeringstilskud på tilsammen ca. 3,5 mill. kr. på grundlag af tidligere afgivne tilsagn om støtte. På Færøerne gælder en lov om egnsudvikling fra 1985, idet Færøernes hjemmestyre - pr. april 1989 - ikke har taget stilling til spørgsmålet om ikraftsættelse af den nye lov om egnsudvikling fra 1988.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde om erhvervslivet har derfor mulighed at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre. Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter

(bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finanslån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler.

Landets Udviklingskontor.

Færøernes landsstyre har i 1987 etableret et Landets Udviklingskontor (Mennin-garstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontoret har til formål at medvirke til at udvikle industri, håndværk og servicevirksomhed- og i den forbindelse yde rådgivning inden for teknologi, økonomi og eksport m.v.

Som led i sin virksomhed afgiver udviklingskontoret udtalelser i forbindelse med landsstyrets behandling af ansøgninger om lån, tilskud eller garantier fra erhvervsvirksomheder.

Udviklingskontoret administrerer endvidere den færøske del af Vestnordensamar-bejdet, der har til formål af styrke erhvervsudviklingen i og samarbejdet mellem Island, Grønland og Færøerne.

4.6. Handel, Service og Transport.

Handel og service.

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønstrer følger i øvrigt - med nogen forsinkelse-tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detail-ledet bliver stadig større; og som helhed er der en tendens til, at en sti-gende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinsti-tutter o.lign. er nærmere behandlet i afsnit 4.7.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverderen foregår hovedsagelig ad søvejen. Tre færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt.

I første halvdel af 1980'erne blev der - med finansieringsbistand fra landsstyret - foretaget store investeringer i bl.a. kemikalietankskibe og fragtskibe til international fragtfart. Investeringerne blev gennemført blandt andet med det sigte at bidrage til at skabe en mere differentieret færøsk erhvervsstruktur. Mange af selskaberne bag disse skibe gik imidlertid konkurs i 1986-87, og skibene er siden blevet afhændet med tab til udenlandske interesser.

Passagertrafikken til og fra Færøerne har i de senere år været stærkt stigende. Beflyvningen af Færøerne varetages af DANAIR (MAERSK AIR), ICELAND AIR samt - fra marts 1988 - af det dansk-færøske selskab ATLANTIC-AIRWAYS. Passagerbefordring pr. skib foregår i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (DFDS og Smyril-line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogter).

I tilknytning til de forbedrede transportmuligheder mellem Færøerne og omverdenen, er der i de senere år taget de første skridt mod etablering af en egentlig turisterhverv på Færøerne. Færøerne har dog fortsat et meget betydeligt underskud på turistbalancen. Underskuddet er for 1988 anslået til mindst 200 mill. kr.

Transportforholdene er i øvrigt nærmere beskrevet i beretningens kapitel 8 Samfærdsel og Kommunikation m.v.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Erhvervsområderne handel, service og transport har i det sidste årti oplevet en relativ stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (d.v.s. fiskeri, håndværk og industri) og erhvervene bidrager derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund.

Væksten i de tertiære erhverv fremgår også af udviklingen i de samlede lønudbetalinger i årene 1985-1988, jfr. tabel 4.17.

**Tabel 4.17. Lønudbetalinger inden for handel, service og transport
1985 - 1988**

	1985	1986	1987	1988
	- mill. kr. -			
Handel, hoteller m.v.	324	364	420	475
Finansieringsvirksomhed	108	129	154	176
Informationstjenester	86	115	137	166
Husholdningstjenester	7	7	8	10
Søtransport	134	154	153	155
Transport i øvrigt	36	48	56	70
Ialt	695	817	928	1052
I procent af årets samlede lønudbetalinger	22,6	23,4	24,6	25,4

Kilde: Hagedeildin, jfr. tabel 4.1.

Såfremt den del af den samlede serviceproduktion, der foregår i den offentlige sektor, medregnes, forstærkes denne udvikling yderligere.

Antallet af virksomheder inden for handel, service og transport udgjorde i 1987 883, heraf alene 542 inden for handel og hoteller m.v.

4.7. Finansieringsvirksomhed.

Penge- og valutaforhold.

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender, hvoraf følger, at området reguleres af retsfor skrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr., 50 kr. og 20 kr. Ombytning og udlevering af sedler foregår på Rigsombudet.

Det færøske pengevæsen henhører under Statsministeriet, idet den stedlige bestyrelse varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre. Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkula-

tion i riget. Seddelcirkulationen på Færøerne blev pr. ultimo december 1988 opgjort til ca. 220 mill. kr. (svarende til ca. 1% af det samlede seddelomløb i riget). Færøernes andel af Nationalbankens overskud for 1988 er herefter beregnet til 49,4 mill. kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence for så vidt angår "valutaindlændinge", der er hjemmehørende på Færøerne, til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske, dog er de seneste liberaliseringer på valutaområdet (fra efteråret 1988) endnu ikke sat i kraft på Færøerne.

Penge- og kapitalmarkedet.

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er desuden ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder.

På grund af den særlige færøske rentebeskatningsordning (der er nærmere beskrevet i kapitel 7), har private personer bosiddende på Færøerne, dog normalt ikke nogen økonomisk tilskyndelse til at placere likviditetsoverskud uden for færøske pengeinstitutter.

Det færøske penge- og kapitalmarked har i perioden fra 1986-1989 været udsat for betydelige omvæltninger og forskydninger i likviditetssituationen. I den første del af perioden (1986-1987) prægedes markedet af en betydelig overskudslikviditet (bl.a. som følge af en kraftig vækst i danske kreditforeningslån til Færøerne), ledsaget af en kraftig balanceekspansion i de færøske pengeinstitutter. I disse år steg de færøske pengeinstitutters udlån væsent-

ligt stærkere end indlånene. I 1988 har likviditetssituationen været væsentlig strammere, hvilket har begrænset pengeinstitutternes udlånsmuligheder.

I det følgende gennemgås de vigtigste finansielle aktører på det færøske penge- og kapitalmarked.

Danmarks Nationalbank.

Danmarks Nationalbank forsyner - som nævnt - via Rigsombudet de færøske pengeinstitutter med betalingsmedler. Seddelcirkulationen på Færøerne er fra ultimo 1987 til ultimo 1988 steget med kun 0,6% fra 218,8 mill. kr. til 220,1 mill. kr. Med det stigende brug af andre betalingsmidler - check og betalingskort - er seddelcirkulationens anvendelighed som aktivitetsmål blevet reduceret betydeligt.

De to største banker har herudover adgang til at foretage belåning af obligationer i Nationalbanken efter særlige regler. De samlede belåningsmuligheder for bankerne i Nationalbanken var i 1988 på 260 mill. kr.

Udover denne belåningsmulighed er der til støtte for bankernes og dermed erhvervslivets likviditet etableret en adgang til at rediskontere (genbelåne) vekslers i Danmarks Nationalbank i 1988 inden for en ramme på 150 mill. kr. Heri indgår rediskonteringsmuligheden af vekslers udstedt af Færøernes landsstyre på indtil 100 mill. kr. Resten udgøres af eksportkredit samt lager- og handelsveksler fra Føroya Fiskasøla.

Den samlede genbelåning har i de senere år været faldende. Hovedårsagen hertil er, at landsstyret i december 1986 nedbragte landskassens vekselgæld til Nationalbanken til nul, og at landskassen i 1987 og 1988 ikke har gjort brug af denne belåningsmulighed.

Pengeinstitutter m.v.

Færøerne har 3 banker, Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin, alle med hovedsæde i Tórshavn. Føroya Banki og Sjóvinnubankin er de to hovedbanker på Færøerne med en balance pr. 31. december 1988 på henholdsvis 6,0 og 4,5 mia. kr.

Bankernes samlede ind- og udlån har i årene 1984-1988 udviklet sig som vist i tabel 4.18.

Tabel 4.18. Bankernes ind- og udlån 1984-1988 (ultimo året)

	1984	1985	1986	1987	1988
	- mill. kr. -				
Indlån	2792,8	3597,4	4808,6	5803,6	6250,3
Udlån	2916,3	3539,1	4454,4	5860,7	6514,7
Udlån i Pct. af indlån	104,4	98,4	92,6	101,0	104,2

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

De samlede udlån er i de seneste to år steget stærkere end de samlede indlån og har således medvirket til den strammere likviditet i pengeinstitutsystemet i disse år. I forhold til ultimo 1986 er bankernes beholdning af obligationer og aktier pr. ultimo 1988 blevet reduceret med ca. 170 mill. kr., og gælden til andre banker og sparekasser (primært danske) er forøget med ca. 225 mill. kr.

Føroya Banki og Sjóvinubankin har etableret datterselskaber til varetagelse af bankernes aktiviteter på særlige forretningsområder, heriblandt Føroya Bankis P/F Húsalán (der formidler bankens 2. prioritetslån til boligbyggeri) og Sjóvinnubankins SB-Finans (der bl.a. formidler leasing-arrangementer).

Der er på Færøerne 3 sparekasser, én landsdækkende Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 1988 på 2,3 mia. kr.

Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1984-1988 er vist i tabel 4.19.

Tabel 4.19. Sparekassernes ind- og udlån i 1984 - 1988 (ultimo året)

	1984	1985	1986	1987	1988
	- mill. kr. -				
Indlån	1257,5	1481,9	1854,6	2139,8	2439,9
Udlån	1116,9	1308,2	1581,4	2080,2	2409,1
Udlån i pct. af indlån	88,8	88,3	85,3	97,2	98,7

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

De færøske sparekasser var i 1987 - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en væsentlig stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. Sparekasserne har i 1988 dog i et vist omfang reetableret likviditetsreserverne efter den betydelige reduktion i 1987.

Lovgrundlaget for de færøske sparekasser svarer stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 med senere ændringer, der indeholder mere restriktive regler for sparekassernes forretningsvirksomhed, end de tilsvarende regler for bankernes virksomhed. Til gengæld er sparekasserne på Færøerne ikke underkastet almindelig selskabsbeskatning.

De forskellige vilkår for bankers og sparekassers forretningsdrift afspejles bl.a. i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne herudover har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige, jfr. tabel 4.20.

Sparekasselån til boligformål ydes med 1. prioritet inden for 30-40% af værdien dog ikke over 450.000 kr. i Tórshavn og 350.000 kr. i det øvrige land.

**Tabel 4.20. Pengeinstitutternes samlede udlån pr. 31. december 1988
fordelt på hovedformål**

	Banker	Sparekasser
	- mill. kr. -	
Erhvervslån og kreditter	2876,2	44,4
a. Fiskeri, fiskeindustri, opdræt	(1306,1)	}
b. Handel	(859,0)	
c. Håndværk, industri	(643,5)	
d. Andre	(67,6)	
Private lån, kreditter	2241,8	2195,0
a. Prioritetslån	(1257,9)	(1830,0)
b. Billån	(74,9)	-
c. Andre	(909,0)	(365,0)
Byggelån	752,8	101,1
Offentlige lån	437,6	83,8
Rest/afrounding	8,4	-
Udlån ialt¹⁾	6316,8	2424,3

1) På grund af forskelle i opgørelsesmetoderne kan de samlede udlån ikke umiddelbart sammenholdes med opgørelserne til tabel 4.18. og 4.19.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra pengeinstitutterne

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske ikke-pengeinstitutsektor.

Obligationsudstedende institutter.

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der foreligger ikke samlede opgørelser af realkreditinstitutternes udlån på Færøerne.

Finansieringen af fiskefartøjer på Færøerne sker bl.a. gennem låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut og i Danmarks Skibskreditfond. I 1988 formidlede Færøernes Realkreditinstitut nye lån for 108,2 mill. kr. og Skibskreditfondens

nyudlån til Færøerne er for 1988 opgjort til 35,6 mill. kr. De to institutioners långivning er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 4.3. under "finansiering af fiskefartøjer" samt i kapitel 6 "Offentlige finanser".

Endelig yder Kreditforeningen af kommuner i Danmark lån mod stats- og landskassegaranti til kommuner på Færøerne. Kommunekreditforeningens udlån i 1988 var på 84 mill. kr.

Kapitalforvaltende institutioner.

De færøske forsikringselskaber - og her navnlig livsforsikringselskabet, Føroya Lívstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Lívstryggingens vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillet kaution. Herudover har selskabet en betydelig långivning - med landskassegaranti - til kommuner, SEV, offentlige fonde samt private virksomheder.

Livsforsikringselskabets nyudlån i 1988 var på ca. 50 mill. kr., og den samlede udlånsrestgæld udgjorde ved udgangen af 1988 ca. 248 mill. kr. (heraf 204 mill. kr. med landskassegaranti).

Offentlige institutioner.

Den statslige långivning til Færøerne består hovedsagelig af egnsudviklingslån og lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Omfanget af den statslige långivning til Færøerne har været faldende i de senere år dels som følge af en generel reduktion af egnsudviklingsmidlerne dels som følge af tilstedeværelsen af alternative - og mere attraktive - lånemuligheder for skibsflåden. Fiskeribankens nyudlån til Færøerne var således kun på 15 mill. kr. i 1988.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån, likviditetslån og særlån m.v.).

Långivningen til fiskerierhvervet, der i 1988 beløb sig til ca. 96 mill. kr., er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3.

En række færøske, offentlige udlånsfonden yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritets-

lånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne - f.eks. P/F Húsalán). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m². Maksimalt lån kunne i 1988 ydes til boliger indtil 120 m² op til et beløb på 230.000 kr. med sikkerhed inden for 90% af vurderingen.

Lånene ydes som annuitetslån med en afdragstid på op til 28 år. Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen). Fondens udlån var i 1988 på 109,7 mill. kr.

Bestyrelsen for Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) bestyrer endvidere en særlig boligfond oprettet ved lagtingslov med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) er stiftet ved lagtingslov i 1970 med det formål at yde lån til håndværks- og industrivirksomheder. Fondens grundkapital er på 4,5 mill. kr., hvoraf landskassen har indbetalt 2,5 mill. kr. og statskassen de resterende 2 mill. kr. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af Færøernes landsstyre.

Fonden yder lån til såvel nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktionstilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene ydes som 10 og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg.

Fonden modtager ikke tilskud fra landskassen, men finansierer sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland.

I 1988 udbetalte fonden 34 lån på tilsammen 36,9 mill. kr. - heraf 18,5 mill. kr. (50%) til opdrætserhvervet og 13,6 mill. kr. (37%) til håndværksvirksomheder.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973. Fonden ledes af en bestyrelse på 3 personer valgt af Færøernes Lagting.

Fonden finansieres ved tilskud bevilget på lagtingsfinansloven samt ved låneoptagelse med landskassegaranti.

Industriens Udviklingsfond yder subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed.

Støtte kan ydes til såvel investeringer i produktionsfaciliteter som til drift, oplæring, undersøgelser, udvikling, markedsføring og eksport.

Fonden udbetalte i 1987 lån på ialt 56,4 mill. kr., hvortil kommer mindre beløb i tilskud.

En samlet oversigt over de 3 offentlige udlånsfondes udlån og udlånsrestgæld i årene 1985-87 findes i Kapitel 6 (Tabel 6.6.).

Færøernes Landsbank.

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken forudsætter endvidere at fungere som landskassens bankforbindelse, men kan herudover fungere som bank for andre offentlige myndigheder og institutioner. Banken forventes endvidere at varetage en række funktioner i forbindelse med offentlig låntagning og långivning.

Banken ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutterne og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Landsbanken blev oprettet i løbet af året 1988 - 10 år efter vedtagelsen af loven om Landsbanki Føroya. Banken er fortsat i en etableringsfase.

4.8. Forsikringsvirksomhed.

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. De monopoliserede forsikringsselskaber er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikringssammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser.

I gennemsnit er forsikringspræmierne for skadeforsikringer forøget svarende til inflationen. Automobil- og brandforsikringspræmier har dog haft en betydelig større vækst end andre skadesforsikringer. De udbetalte forsikringsbeløb har haft en mere ujævn udvikling end forsikringspræmierne, især inden for søforsikringen, jfr. tabel 4.21. Det bemærkes især, at udbetalinger i forbindelse med brandskader er meget lave i forhold til forsikringspræmierne.

Livs- og pensionsforsikring er et forholdsvist nyt forsikringsområde på Færøerne, og den gennemsnitlige forsikringsværdi pr. indbygger har været lav sammenholdt med nabolandene. Pensionsforsikring er dog stigende, hvilket bl.a. skyldes, at nogle fagforeninger har flyttet deres pensionsforsikring fra danske selskaber til Føroya Lívstrygging, ligesom flere grupper på det færøske arbejdsmarked efterhånden etablerer pensionsordninger som led i overenskomsterne.

Tabel 4.21. Forsikringspræmier og -udbetalinger 1980 og 1984-87

	1980	1984	1985	1986	1987
- mill. kr. -					
A. Skadesforsikringer					
Forsikringspræmier:					
Søforsikring	43,1	72,3	95,0	121,8	133,8
Automobilforsikring	23,7	42,8	52,7	63,3	78,8
Ansvarsforsikring m.v.	1,9	4,2	4,6	7,3	11,8
Ulykkesforsikring	8,2	14,1	17,8	18,0	17,6
Brandforsikring	15,9	32,8	35,1	37,4	35,8
Ialt	92,8	167,2	205,2	247,8	227,8
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:					
Søforsikring	51,1	92,0	129,5	114,8	72,1
Automobilforsikring	19,0	36,2	46,6	57,6	73,4
Ansvarsforsikring m.v.	2,8	1,2	2,3	6,6	6,1
Ulykkesforsikring	5,1	9,7	11,9	12,2	13,8
Brandforsikring	8,6	9,9	6,9	11,9	38,4
Ialt	86,6	149,0	197,2	203,1	203,8
B. Livs- og pensionsforsikringer.					
Forsikringspræmier:					
Kapitalforsikring m.v.	1,6	4,7	6,4	10,1	12,1
Rente og rateforsikring	6,4	14,5	15,8	16,6	22,8
Ialt	8,0	19,2	22,2	26,7	34,9
Forsikringsudbetalinger:					
Erstatning v. død m.v.	0,2	2,7	1,9	2,2	3,3
Pensions- og renteudbetalinger	0,3	1,2	1,2	2,3	2,5
Ialt	0,5	3,9	3,9	4,5	5,8

Kilde: Forsikringsselskaberne.

4.9. Arbejdsmarkedsforhold.

Indledning.

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder er oprettet en forligsinstitution, mens brud på indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, pristalsbehandling af lønninger, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked.

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstager-side. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbejdsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbejdsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Formanden i Havnar Arbejdsgevarafelag er medlem af bestyrelsen i Føroya Arbejdsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Håndverksmeistarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag. Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskerskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 1.200 medlemmer og slutter aftale for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne og dykkerne har dog deres egne foreninger, som indgår selvstændige overenskomster.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har omkring 1.200 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Arbeðarafelag, som har ca. 8.000 medlemmer. Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeðarafelag.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden) er organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har over 2.000 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har over 3.000 medlemmer heraf 100 i en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i 5 lokalforeninger, der imidlertid har etableret et forhandlingsfællesskab i forhold til arbejdsgivermodparten.

Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusiv-aftaler, må organisationsgraden forventes at være høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele normallønsoverenskomster, idet løn-glidning i overenskomstperioden stort set er ukendt på Færøerne. Lønningerne pristalsreguleres i henhold til lagtingslov, jfr. nedenfor.

Fiskernes aflønningsforhold adskiller sig på grund af erhvervets særlige vilkår i en række henseender fra lønaftalerne på det øvrige arbejdsmarked. Der anvendes to hovedaflønningsformer - henholdsvis aflønning efter bruttoprincippet og aflønning efter nettoprincippet. Samtidig er fiskernes indkomster i betydeligt omfang baseret på forskellige løntilskud (mindsteløn, dagsstøtte m.v.) fra lønreguleringsfonden. Fiskernes aflønningsforhold er nærmere beskrevet i Kapitel 4. (afsnit 4.3.).

Ved overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked i foråret 1987 blev der på de fleste områder indgået nye overenskomster for perioden 1. maj 1987 - 30. april 1989. Overenskomsterne indeholdt lønstigninger over 2 år på i gennemsnit ca. 10%.

På arbejderområdet blev Havnar Arbeidsmannafelag enig med arbejdsgiverne om en to-årig overenskomst, mens det ikke lykkedes for de øvrige arbejderorganisationer at nå til enighed med deres arbejdsgivermodparter om en forlængelse af overenskomsterne. Efter en tre ugers strejke vedtog Lagtinget ved lov at forlænge overenskomsterne på disse områder med samme timelønsforhøjelser, som arbejdsmændene i Tórshavn havde opnået (d.v.s. 2 x 2,75 kr., hvilket svarer til ca. 9% over 2 år).

Det offentlige arbejdsmarked.

Inden for det offentlige er funktionærer, ansat i landsstyret og dets institutioner, aflønnet i henhold til overenskomst mellem funktionærernes organisation, Starvsmannafelagið, der har omkring 1.000 medlemmer, og Færøernes landsstyre. Postfunktionærerne har dog deres egen organisation, Føroya Postfelag, med omkring 370 medlemmer. Der blev indgået en ny 2-årig overenskomst pr. 1. juni 1987, som gav funktionærerne en lønstigning på godt 10% over 2 år.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages efter aftale med en forening af tjenestemænd, der har omkring 70 medlemmer. I efteråret 1987 blev tjenestemændene og landsstyret enige om en 2-årig overenskomst gældende fra 1. oktober 1987, som gav lønstigninger på 10% fordelt over 2 år.

De færøske civil-, akademi- og teknikumingeniører er sammensluttet i Føroya Verkfrøðingafelag, som blev oprettet i 1967. Foreningen har omkring 150 medlemmer. I maj 1988 underskrev foreningen og Færøernes landsstyre en overenskomst for perioden 1. juni 1987 - 1. juni 1989. I november 1984 har de offentlige ansatte økonomer og jurister stiftet en fagforening, Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya. Foreningen har i juli 1987 indgået en selvstændig overenskomst med Færøernes landsstyre for perioden 1. juni 1987 - 1. juni 1989.

Rammerne for folkeskolelærernes løn- og ansættelsesvilkår er fastlagt i loven fra 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Grundlønninger og

indplacering følger stort set reglerne i den danske tjenestemandslov, men aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem Færøernes landsstyre og Føroya Lærarafelag, der har omkring 700 medlemmer. Lønningerne pristalsreguleres i overensstemmelse med det færøske pristal. I februar 1988 blev der indgået en 2-årig aftale, gældende fra 1. juni 1987, til 1. juni 1989. Aftalen gav lærerne lønstigninger på gennemsnitlig 12,5% over 2 år.

Gymnasielærerne, der tidligere var organiseret i Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) dannede i 1982 deres egen fagforening, Yrkisfelag Studentaskúla- og HF-lærara (YF). Foreningen har omkring 90 medlemmer. YF indgik omkring årsskiftet 1987-88 en ny 2-årig overenskomst med landsstyret pr. 1. oktober 1987. Overenskomsten indebærer en forhøjelse af lønningerne med 6% pr. 1. oktober 1987 og med yderligere 4% pr. 1. oktober 1988.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel overensstemmende med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig HK-Føroya Deild med ca. 60 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særانliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Udover for ansatte ved statens institutioner på Færøerne har danske overenskomster i et vist omfang tillige fundet anvendelse for ansatte ved færøske institutioner - navnlig indenfor socialvæsen og sundhedsvæsen. Dansk Sygeplejeråd har således en særlig afdeling for de henved 500 sygeplejersker på Færøerne.

Med tilskudsreformen for Færøerne pr. 1. januar 1988 blev de danske statstilskud på hovedparten af bl.a. social- og sundhedsområdet omlagt til bloktilskud og områderne overgik i næsten fuld udstrækning til færøsk administration. Som en konsekvens heraf har der mellem parterne på det offentlige område været enighed om i størst mulig udstrækning at søge de danske overenskomster og aftaler erstattet af færøske. Forhandlinger i 1988 om det nærmere indhold af nye færøske overenskomster - bl.a. for personalegrupper på de færøske

hospitaller - har imidlertid givet anledning til uoverensstemmelser og konflikt på de pågældende områder.

Generelle arbejdsmarkedsordninger.

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer.

Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgør 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12% for personer, som ikke har ret til løn under ferie.

Reglerne om pristalsregulering af arbejds lønninger er fastlagt ved lagtingslov fra 1975 med senere ændringer. Lønnen reguleres med én dyrtidsportion á 0,60 kr. pr. time eller 105 kr. pr. måned for hver fulde 3 points udsving i det færøske pristal ud over 100 pr. 1. oktober 1975. Pristallet er nulstillet i 1980 og senest i 1983 uden ændring af dyrtidsportionernes størrelse. Østre Landsret har i 1988 stadfæstet en kendelse fra Færøernes Ret, som gav de færøske arbejdsgivere medhold i, at loven om pristalsbehandling af arbejds lønninger også giver hjemmel til at nedsætte lønningerne (ved inddragelse af dyrtidsportioner), når pristallet falder til under de lønregulerende værdier.

I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 o/oo af lønsummen.

Der findes ingen offentlig arbejdsløshedsforsikringsordning på Færøerne. Lønmodtagere der - i kortere eller længere perioder - står uden beskæftigelse er således henvist til at søge om bistand efter forsorgsloven og den øvrige sociallovgivning.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel. Reglerne om dagpenge er nærmere behandlet i Kapitel 9. Sociale forhold.

Lagtinget vedtog i juni 1988 en ny lov om solidarisk arbejdsmarkedspensionsfond. Loven træder i kraft den 1. januar 1990. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension. Arbejdsmarkedspensionsfondens midler tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler 2% af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på 2% af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på 2% af de skattepligtige indkomster. Bidragene forhøjes gradvis fra 1% i 1990 til de nævnte 2% i år 2000.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold, om funktionærer og om arbejderbeskyttelse.

4.10. Lønninger og Priser.

Lønninger.

Udviklingen i de overenskomstsmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i Tabel 4.22.

Tabel 4.22. Tariflønninger pr. 1. januar 1983 - 1989

Kr. pr. time	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Arbejdere ¹⁾	52,16	54,79	58,44	61,15	62,05	65,37	69,36
Håndværkere	57,56	60,29	64,09	66,59	67,99	72,14	76,89
Funktionærer ²⁾	64,88	68,86	73,11	75,74	77,13	83,88	87,63
Tjenestemænd ³⁾	90,77	95,93	101,49	104,95	107,14	115,58	120,22

- 1). 1.a i overenskomsten mellem Føroya Arbeidarafelag og Føroya Arbeidsgevarafelag.
- 2). 9. lønramme, 14. løntrin. Incl. pensionsbidrag for 1986: 2,75% og fra 1987/88: 5,5%.
- 3). 23. lønramme, 4. løntrin. Incl. 5+10% pensionsbidrag.

Kilde: Hagdeildin.

Timelønningerne for arbejdere og håndværkere steg fra 1. januar 1988 til 1. januar 1989 med henholdsvis 6,1% og 6,6%, mens lønningerne på funktionær- og tjenestemandssområdet kun steg med henholdsvis 4,5% og 4,0%. Ved vurderingen af tallene skal det dog tages i betragtning, at tariflønnen i en række tilfælde vil afvige fra de faktiske udbetalte lønninger på grund af personlige tillæg, arbejdsbestemte (ulempe)-tillæg og tillæg for overarbejde m.v.

**Tabel 4.24. Index for tariflønninger og pristallet pr. 1. januar 1983 - 1989
(begge 1. januar 1983 = 100)**

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Arbejdere	100	105,0	112,0	117,2	119,0	125,3	133,0
Håndværkere	100	105,3	111,3	115,7	118,1	125,3	133,6
Funktionærer	100	106,1	112,7	116,7	118,9	129,3	135,1
Tjenestemænd	100	105,7	111,8	115,6	118,0	127,3	132,4
Pristallet	100	105,4	112,9	117,6	112,4	117,1	121,3

Kilde: Tabel 4.22. og Bilag 6.

Tabel 4.23. viser, at tariflønningerne fra 1. januar 1983 til 1. januar 1989 er steget en smule stærkere for funktionærer end for andre grupper på det færøske arbejdsmarked. Lønrelationerne grupperne imellem har dog været relativt stabile i den pågældende 6-års periode. På grund af prisfaldet fra 1986 til 1987 har der for alle grupper været tale om en positiv reallønsudvikling i de senere år.

For så vidt angår de ansatte fiskeres lønninger m.v. henvises til afsnit 4.3. og til hyreoversigten i Bilag 5.

Priser.

Den omstændighed, at Færøerne er en del af det danske valutaområde, bevirker, at det generelle prisniveau på Færøerne vil have en tendens til at følge prisniveauet i Danmark.

De vigtigste forskelle i priserne på enkelte varer og tjenester vil derfor være et resultat af fragtomkostningerne (som alt andet lige forhøjer de færøske priser) samt forskelle i konkurrenceforholdene og i afgifts- og tilskudssystemerne. Afgiftsniveauet er i almindelighed højere på Færøerne for en række varige forbrugsgoder, mens Færøernes status som 3. land i forhold til EF medfører, at en række fødevarer er væsentligt billigere på Færøerne end i Danmark.

Der beregnes et særligt færøsk pristal. Pristallet beregnes hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Fra 1. januar 1980 er ændringer i indførselsafgifter, fremstillingsafgifter og andre afgifter til landskassen holdt uden

Pristallet er lønregulerende for alle grupper, der lønnes efter færøske aftaler/overenskomster, i hvilke der er indeholdt bestemmelser om dyrtidsregulering af lønnen. Alle lønninger reguleres kvartalsvis efter det sidst udregnede pristal, idet der udbetales/inddrages 1 dyrtidsportion á 60 øre pr. time eller 105 kr. pr. måned for hvert fulde 3 points udsving i pristallet ud over 100. Pristallet blev pr. 1. januar 1988 beregnet til 117,1. I løbet af 1988 blev der udløst én dyrtidsportion pr. 1. juli (ved pristal 118,3) og én dyrtidsportion pr. 1. oktober (ved pristal 122,2).

Tabel 4.24. Prisudviklingen januar 1983 - 1989 - procentvis vækst (pr. 1. januar)

	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Fødevarer	11,3	6,0	4,2	5,4	1,6	5,8
Beklædning	7,3	6,5	4,7	4,5	4,2	4,5
Brændsel	-9,8	11,6	0,8	-48,2	20,3	-8,0
Bolig	4,7	7,2	8,1	1,5	4,0	5,2
Andre varer	7,0	5,9	4,8	3,0	3,3	3,6
Pristalsvækst	5,4	7,1	4,2	-4,5	4,2	3,6
Dansk forbrugerindex	5,4	5,8	2,8	4,8	4,3	4,6

Kilde: Hagdeildin og Danmarks Statistik.

Bilag 6.

Opstillingen i tabel 4,24. viser, at der i de forløbne år, især er udviklingen i energipriserne, der har været bestemmende for den samlede prisudvikling på Færøerne.

Inden for et år vil der ofte forekomme betydelige udsving i pristallet i både op- og nedadgående retning, idet der ikke foretages sæsonkorrektion af priserne for grøntsager, kartofler o.a., varer, for hvilke der typisk forekommer sæsonbetingede udsving.

Ved lagtingslov fra 1978 er nedsat et prisråd, der skal følge prisudviklingen og som kan fastlåse varepriser i indtil et halvt år ad gangen, begrænse prisforhøjelser relativt eller absolut samt fastsætte maksimumspriser, såfremt rådet finder en pris eller en avance urimelig. Loven indeholder endvidere visse bestemmelser om prismærkninger, om mellemhandlerudgifter, om garantier, om kalkulation m.v.

5. ØKONOMI.

5.1. Indledning.

Færøerne er idag et moderne velfærdssamfund med en levestandard, der ligger på højde med niveauet i de mest velstående lande i den vestlige verden.

Den hastige økonomiske udvikling i de senere 20-25 år har blandt andet medført betydelige ændringer i den færøske erhvervsstruktur, der som i andre udviklede samfund kendetegnes ved, at en stadig større del af værditilvæksten og beskæftigelsen er placeret i den private og offentlige servicesektor.

I modsætning til de fleste andre udviklede samfund er den færøske eksportproduktion i helt overvejende grad baseret på fiskeri, fiskeopdræt og forarbejdning af fiskeprodukter. En væsentlig del af det økonomiske grundlag - og navnlig finansieringen af den nødvendige import af varer og tjenester - er således baseret på fiskeresourcerne med deraf følgende natur- og strukturgivne begrænsninger for ekspansion.

Med fiskeri som hovederhverv har den færøske økonomi samtidig været særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet.

Under de givne forudsætninger har den økonomiske og erhvervsmæssige politik på Færøerne haft til formål at understøtte en løbende tilpasning af økonomien til ændrede vilkår og samtidig søge at afbøde virkningerne af de - under tiden - stærkt svingende konjunkturer.

I årenes løb er der som beskrevet i kapitel 4 gennemført en række omfattende strukturelle ændringer ikke mindst inden for fiskerierhvervet. Disse bestræbelser er især i det seneste årti blevet suppleret med forsøg på at udvide det økonomiske grundlag til at omfatte en række mindre importkonkurrerende produktioner.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne.

Den økonomiske udvikling - i hovedtræk.

Færøsk økonomi kom efter en alvorlig strukturkrise i 1950'erne - der bl.a. nødvendiggjorde en omfattende modernisering og udvidelse af fjernfiskerflåden - i 1960'erne ind i en kraftig ekspansion med høj økonomisk vækst. Grundlaget for denne vækst var udover de generelle gunstige konjunkturer på verdensmarkedet den relativt nye og moderne fiskerflåde, der havde fri adgang til fangstfelterne ved Island, Grønland, New Foundland og i Nordsøen.

Vækstperioden fortsatte indtil sidst i 70'erne med gennemsnitlige realvækststigninger på ca. 5%, hvilket sammenlignet med den økonomiske vækst i de fleste vesteuropæiske lande er en relativ høj vækstrate.

Blandt andet som følge af de gennemførte begrænsninger i fangstmulighederne for det færøske fjernfiskeri kom færøsk økonomi i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne ud for en økonomisk stagnation - med svagere (og i 1979 negativ) økonomisk vækst.

Fra 1983 har den økonomiske vækst på Færøerne på ny været meget betydelig. Økonomien har i perioden 1986-1988 vist tydelig tegn på "overophedning" med import af arbejdskraft, omkostningsstigninger og meget betydelige underskud på handels- og betalingsbalancerne til følge.

Produktionen.

Den økonomiske udvikling på Færøerne findes belyst i det færøske nationalregnskab, der har været opstillet siden begyndelsen af 1960'erne.

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige inkomstska- belse (værditilvækst) og udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. Bruttonationalproduktet opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

I tabel 5.1. er vist udviklingen i det færøske bruttonationalprodukt i årene 1984-1988 og der er angivet et mål for stigningen i BNP's købekraft.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) og købekraften af BNP. 1984-1988.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
BNP, mill kr.	4.412	4.867	5.574	6.046	6.421
Vækst i BNP, %	8	10	15	8	6
Vækst i pristal, %	7	4	-4	4	4
Vækst i BNP's købekraft, %	1	6	19	4	2

1). Foreløbige tal.

Kilde: Hagdeildin.

I tabellen er bruttonationalproduktet i løbende priser deflateret med den procentvise ændring i det lønregulerende pristal. Derved fås et tilnærmet mål for den reelle vækst i økonomien.

Væksten har i perioden 1984-1988 været meget betydelig med en gennemsnitlig realvækst på 6,4%. Det er imidlertid karakteristisk for Færøerne, at væksten varierer særdeles meget fra år til år.

Som et mål for de forskellige sektorers/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktoriindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet (BNP) med tillæg af pristilskud men med fradrag af told og afgifter. Bruttofaktoriindkomsten i årene 1980 og 1987-1988 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2.

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1980 og 1987-1988, fordelt på erhverv.

	1980		1987		1988 ¹⁾	
	Mill.kr.	%	Mill.kr.	%	Mill.kr.	%
Landbrug	36	1	66	1	65	1
Fiskeri	429	17	714	12	813	13
Fiskeopdræt	-	0	72	1	90	1
Hvalfangst	21	1	18	0	18	0
Råstofindustri	2	0	6	0	8	0
Fiskeindustri	256	10	556	10	630	10
Teknisk reparation	86	3	272	5	273	4
Industri	127	5	335	6	351	6
Byggeri	266	11	454	8	530	8
Energiforsyning	39	2	135	2	161	3
Handel	303	12	833	14	936	15
Søtransport	108	4	238	4	189	3
Anden transport	69	3	111	2	159	2
Post- og telefon	84	3	154	3	175	3
Finansiering	125	5	339	6	387	6
Information	60	2	197	3	238	4
Husholdning	21	1	27	0	27	0
Off. tjenester	414	16	1.059	18	1.142	18
Boligbenyttelse	82	3	190	3	190	3
Finansielle tjenester	-153	-6	-457	-8	-522	-8
BFI	2.373		5.318		5.859	

1). Foreløbige tal.

Kilde: Hagdeildin.

Fiskerierhvervets fortsat store samfundsøkonomiske betydning fremgår af, at ca. ¼ af bruttofaktorindkomsten i 1988 hidrørte fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening.

Det fremgår endvidere af tabel 5.2., at erhvervs- og produktionsstrukturen er under forandring. De såkaldte primære erhverv viser relativ tilbagegang, mens sekundære erhverv (fremstillingsvirksomhed) og især tertiære erhverv (servicesektoren) får stigende betydning.

Den relative tilbagegang for fiskeriet skyldes bl.a. natur- og strukturgivne begrænsninger i fangstmulighederne, en generel større afhængighed af internationale markeds- og valutaforhold - kombineret med en større absolut og relativ vækst i andre erhvervsgrøene.

Forbrug, opsparing og investeringer.

Den foreliggende nationalregnskabsstatistik kan endvidere benyttes til belysning af størrelsen af anvendelsen af den samlede nationalindkomst på Færøerne, jfr. tabel 5.3. og tabel 5.4.

Tabel 5.3. Den disponible bruttonationalindkomst, forbrug, opsparing og investeringer i 1980 og 1986-1988.

	1980	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -			
Bruttonationalproduktet	2.507	5.574	6.046	6.421
Renteoverførsler	-100	-340	-350	-365
Lønoverførsler	67	90	70	90
Overførsler fra staten	433	773	816	875
Andre overførsler	19	85	270	95
Bruttonationalindkomst til disposition	2.926	6.182	6.852	7.116
Privat forbrug	1.687	3.281	3.730	4.117
Offentligt forbrug	497	1.098	1.248	1.345
Bruttoopsparing	743	1.803	1.874	1.654
Låntagning i udlandet	77	466	305	661
Bruttoinvesteringer	820	2.269	2.179	2.315

Bemærkning: Nationalregnskabet kan påregnes revideret på baggrund af de seneste oplysninger om udlandsgældens størrelse.

Kilde: Hagdeildin.

Tabel 5.4. Forbrug, opsparing og investeringer i 1980 og 1986-1988.

	1980	1986	1987	1988
	- i pct. -			
Disponible bruttonationalindkomst	100	100	100	100
Privat forbrug	58	53	54	58
Offentligt forbrug	17	18	18	19
Bruttoopsparing	25	29	28	23
Låntagning i udlandet	3	8	4	9
Bruttoinvesteringer	28	37	32	32

Bemærkninger: se ovenfor.

Kilde: Tabel 5.3.

I kraft af de betydelige nettoindkomstoverførsler fra bl.a. den danske stat er den disponible bruttonationalindkomst på Færøerne større end det samlede produktionsresultat (opgjort som BNP). I 1988 oversteg den disponible nationalindkomst således værdien af den indenlandske produktion med netto ca. 700. mill. kr.

En ny opgørelse fra Hagdeildin (Færøernes Statistik) af den færøske udlandsgæld og af de løbende underskud på betalingsbalancen vil utvivlsomt reducere størrelsen af denne nettotilførsel og dermed af den samlede disponible nationalindkomst.

Den andel af den disponible nationalindkomst, der anvendes til forbrug (privat såvel som offentlig), er på Færøerne mindre end i de fleste andre vestlige lande. Forbrugsandelen har dog været stigende især fra 1987 til 1988. Til gengæld er det færøske investeringsniveau betydeligt højere end i de fleste andre vestlige lande (herunder Danmark). Investeringernes andel af bruttonationalinkomsten på Færøerne har i 1980'erne oversteget 30% og udgjorde i 1986 hele 37% af nationalindkomsten.

Det meget høje investeringsniveau er bl.a. et resultat af betydelige offentlige infrastrukturinvesteringer, der er gennemført samtidig med opbygningen af kapitalapparatet inden for skibsfart og fiskeri (herunder forarbejdningsindustrien i land). En oversigt over sammensætningen af de samlede investeringer er vist i bilag 7. Fra 1986 til 1988 er de private investere-

ringer's andel af de samlede investeringer blevet reduceret - især som følge af et betydeligt tvangssalg af konkursramte fragt- og tankskibe og en tilbagegang i investeringerne i fiskefartøjer. Til gengæld er de offentlige investeringer steget voldsomt i denne periode.

Færøerne har traditionelt haft et meget højt opsparingsniveau og har derigennem været i stand til at finansiere en stor del af investeringerne ved indenlandsk opsparing. En del af investeringerne er dog i årenes løb finansieret ved låntagning i udlandet. Det indenlandske opsparingsunderskud, der pr. definition svarer til underskuddet på den løbende betalingsbalance, udgjorde i årene 1986-1988 mellem 4 og 9% af den disponible bruttonationalindkomst.

Denne opgørelse er baseret på de foreliggende nationalregnskabsoplysninger, der endnu ikke er korrigeret på baggrund af den seneste opgørelse af Færøernes udlandsgæld (og betalingsbalanceunderskuddet i de enkelte år). De nye tal for betalingsbalanceunderskuddet i årene 1986-1988 vil utvivlsomt resultere i en væsentlig forøgelse af de enkelte års opsparingsunderskud.

5.3. Udenrigsøkonomi.

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling.

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængig af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 1988 udgjorde 43% af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanligheder. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Som en konsekvens af Færøernes selvstyre på de nævnte områder - samt på erhvervsområdet i almindelighed - har Færøerne ikke automatisk fuldt Danmarks tilslutning til internationale organisationer på handelsområdet.

Set i historisk perspektiv er Færøerne ofte blevet tilsluttet internationale organisationer flere år efter Danmark. Det gælder tilslutningen til GATT i 1954 (hvor Danmark blev tilsluttet i 1950) og det gælder EFTA, som Danmark var med i oprettelsen af i 1959, mens Færøerne først blev tilsluttet i 1967.

Ved Danmarks tilslutning til EF pr. 1. januar 1973 udtrådte Færøerne - sammen med Danmark - af EFTA, og fik samtidig mulighed for at træffe beslutning om eventuel medlemskab af De europæiske Fællesskaber inden for en 3-års periode. Allerede i 1974 besluttede et enstemmigt Lagting imidlertid, at Færøerne skulle forblive udenfor EF.

Færøernes handelsmæssige forhold til EF blev i stedet - efter forhandlinger-reguleret ved Rådsforordning nr. 2051 fra den 1. august 1974 (med senere ændringer). Handelsarrangementet giver Færøerne 80% toldreduktion i det oprindelige EF for industrivarer (som Færøerne ikke eksporterer nævneværdigt af), samt for udvalgte fiskeprodukter. I Storbritannien bibeholdtes EFTA-toldfriheden for industrivarer samt visse fiskeprodukter - navnlig frosne filéter. Den traditionelle toldfrihed for færøske produkter i Danmark blev ligeledes opretholdt, dog således, at varer, der under denne ordning kommer ind i Danmark, ikke er frit omsættelige i EF.

EF har i 1979 ensidigt ophævet de resterende 20% told på industrivarer, (men ikke af tolden af fiskeprodukter), og ordningen gældende for de seks oprindelige EF-lande er siden udstrakt til de nye EF-lande (Grækenland, Spanien og Portugal).

De øvrige nordiske lande giver stort set færøske varer EFTA-behandling.

Udviklingen inden for færøsk fiskeri siden 1974 har bevirket, at en række nye fiskeprodukter (f.eks. laks, ørred, ikke-frosne filéter samt saltfisk af andre arter end torsk) ikke er omfattet af toldreduktionerne i EF - bortset fra Danmark og delvis Storbritannien.

Disse og andre handelsmæssige spørgsmål mellem Færøerne og EF kan forventes behandlet under de handelsforhandlinger, som på EF-kommissionens initiativ blev indledt i marts 1989.

På det valutapolitiske område er Færøernes stilling bestemt af, at landet er en del af det danske valutaområde. Som en del af dette valutaområde er Færøerne samtidig omfattet af det valutariske samarbejde i EF (EMS-systemet). Ændringer i den reelle kronekurs i forhold til andre valutaer (udenfor og indenfor EMS) har automatisk virkning for værdien i kroner af Færøernes import og eksport. Da den valutapolitiske kompetence samtidig ligger hos rigsmyndighederne (herunder Danmarks Nationalbank) er valutakurspolitikken ikke anvendelig som instrument i den færøske økonomiske politik.

Handelsbalancen.

Færøernes vareeksport består som nævnt i overvejende grad af fisk og fiskeprodukter. Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.5.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes eksport 1984-1988 fordelt på hovedgrupper.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -				
Fersk fisk	77,6	90,4	115,7	272,6	238,5
Frosset fiskefilét	573,6	786,1	687,1	512,3	470,5
Frosset hel-fisk	119,3	153,1	211,1	197,0	230,4
Frosset fiskefars	22,6	22,9	30,0	19,3	29,7
Saltfisk m.v.	303,0	348,4	417,2	451,8	383,6
Andre fiskeprodukt.	6,1	3,5	9,9	20,9	25,3
Rejer og skaldyr	188,9	183,7	236,4	270,3	414,0
Røget fisk	8,0	10,8	11,3	13,0	8,9
Industrifisk m.v.	227,2	232,1	154,3	128,2	198,6
Andre varer	1,1	2,5	3,2	3,8	27,1
Ialt	1.627,4	1.833,7	1.876,4	1.889,4	2.026,7
Skibe	13,0	66,0	122,3	469,7	279,9
Frimærker	40,0	43,0	35,0	35,0	35,0
Eksport ialt	1.680,4	1.942,7	2.033,7	2.394,1	2.341,6

1). Foreløbig opgørelse.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Størrelsen og sammensætningen af Færøernes eksport (bortset fra skibe) afhænger grundlæggende af de samlede fangstmuligheder i egne og fremmede farvande.

Den samlede eksportværdi og sammensætningen af eksporten (f.eks. fordelingen mellem filét- og saltfisk) er herudover påvirket af udviklingen i de absolutte og relative priser på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter.

Værdien af den færøske eksport af frosset fiskefilét (primært torsk, kuller og sej) har været faldende siden 1985. Tilbagegangen på dette traditionelt vigtige område er dog blevet mere end opvejet af en betydelig større eksport af fersk fisk (især opdræts laks og ørred), af saltfiskeprodukter samt af rejer og andre skaldyr.

Når der bortses fra skibseksporten, som var ekstraordinært stor i 1987 på grund af tvangssalg af fragtskibe, er den færøske vareeksport i værdi vokset med 7% fra 1987 til 1988. I 1988 er navnlig eksportværdien af rejer og industrifisk forøget betydeligt.

Udviklingen i den samlede eksportværdi dækker over betydelige forskelle i mængdemæssige ændringer og ændringer i enhedspriserne for de enkelte varekategorier. Generelt har enhedspriserne på filét og saltfisk dog været faldende fra 1987 til 1988, men priserne på industrifisk og produkter heraf har været stigende. I mængder faldt eksporten af kullerfilét og saltfisk fra 1987 til 1988, men de eksporterede mængder af torskefilét, rejer og industrifisk blev forøget.

Omkring 75% af den færøske eksport (excl. skibe) er i de senere år gået til EF-området herunder Danmark. Danmark er fortsat det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter med en andel i 1987 på 18% efterfulgt af Vesttyskland med ca. 14% af Frankrig med 10-11%. Uden for EF er det amerikanske marked af stor betydning for Færøerne. USA's import af fiskeprodukter har dog været faldende i de senere år fra knap 14,6% i 1986 til 12,7% i 1987. De øvrige nordiske lande aftog i 1987 ca. 7,5% af den færøske fiskeriekseport. Eksportens fordeling på aftagerlande er nærmere beskrevet i bilag 9.

Tabel 5.6. viser vareimportens fordeling på hovedgrupper.

Tabel 5.6. Værdien af Færøernes import 1984-1988 fordelt på hovedgrupper.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -				
Rå- og hjælpestoffer	728,0	769,5	953,0	1.080,5	1.195,1
Brændselsstoffer	447,1	465,6	2652,3	221,0	186,6
Investeringsvarer (excl. skibe)	251,5	303,7	506,8	461,9	393,8
Forbrugsvarer	620,4	662,8	786,8	868,1	880,6
Skibe og fly	672,7	429,0	363,0	881,4	412,8
Import ialt	2.719,5	2.630,5	2.871,7	3.513,1	3.068,9

1). Foreløbige tal.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Bilag 10.

Svingninger i importen af skibe og faldet i de internationale energipriser har i væsentlig grad påvirket værdien af den samlede import i de senere år.

Fra 1987 til 1988 var den samlede importværdi excl. skibe stort set uændret. Den uændrede importværdi dækkede imidlertid over et fald i importværdien for brændselsstoffer (på 16%), for investeringsvarer (på 15%) og for forbrugsvarer (2%), mens importen af rå- og hjælpestoffer til erhvervene i værdi forøges med ca. 11%.

Danmarks andel af Færøernes import udgjorde i 1985 ca. 40%. Også importen fra Norge har relativ stor betydning, men varierer stærkt i de enkelte år på grund af skibsimporten.

Udviklingen i Færøernes import og eksport kan sammenfattende beskrives ved hjælp af kvantumsindeks og enhedsværdi (pris)-index for henholdsvis importen og eksporten, jfr. tabel 5.7.

Kvantumsindeks viser ændringerne i de importerede og eksporterede mængder i faste priser, og giver således et indtryk af den realøkonomiske udvikling. Enhedsværdiindekset angiver udviklingen i et gennemsnit af henholdsvis import- og eksportpriser.

Bytteforholdet kan herefter beregnes som forholdet mellem enhedsværdiindekset for eksporten og enhedsværdiindekset for importen. En stigning i bytteforholdet er således et udtryk for, at eksportpriserne er steget mere

end importpriserne - og dermed at samme mængdemæssige eksport vil kunne finansiere en større samlet importværdi.

Tabel 5.7. Indeks for udenrigshandelen (excl. skibe) samt Færøernes bytteforhold 1984-1988.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
- 1980 = 100 -					
Eksport					
Kvantumsindeks	131	139	139	133	144
Enhedsværdiindeks	136	144	144	152	148
Import					
Kvantumsindeks	116	122	148	159	159
Enhedsværdiindeks	144	148	138	135	136
Bytteforhold	95	97	104	113	109

1). Foreløbige tal.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Tabel 5.7. viser, at underskuddet på handelsbalancen i årene 1984-1987 især var et resultat af en stigende mængdemæssig import kombineret med stagnation (eller tilbagegang) i de eksporterede mængder. Det færøske bytteforhold blev forbedret i hele perioden, og har dermed - isoleret set - medvirket til en forbedring af den færøske handelsbalance.

For 1987 til 1988 ændredes dette billede, idet bytteforholdet - på grund af faldende eksportpriser - blev forringet med ca. 4%. Handelsbalanceforbedringen fra 1987 til 1988 kan således henføres til en stigning i de eksporterede mængder (på ca. 10%), mens importen i mængder var stort set uændret.

Tabel 5.8. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1985-1988.

Underskuddet på Færøernes handelsbalance er for 1988 opgjort til ca. 727 mill. kr., hvilket er ca. 390 mill. kr. mindre end foregående år. Det mindre underskud i 1988 er især et resultat af en betydelig nedgang i importen af skibe fra 881 mill. kr. til ca. 413 mill. kr.

Underskuddet på handelsbalancen excl. skibe faldt med ca. 113 mill. kr. fra 707 mill. kr. i 1987 til 594 mill. kr. i 1988.

Table 5.8. Færøernes handelsbalance. 1984-1988.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
- mill. kr. -					
Import					
Ialt excl. skibe	2.046,9	2.201,5	2.508,7	2.631,7	2.656,1
Skibe	672,7	429,0	363,0	881,4	412,8
Samlet import	2.719,5	2.630,5	2.871,7	3.513,1	3.068,9
Eksport					
Fiskevarer	1.626,3	1.831,2	1.873,1	1.885,6	1.999,6
Skibe	13,0	66,0	122,3	469,7	279,9
Andre varer	41,1	45,5	38,2	38,8	62,1
Samlet eksport	1.680,4	1.942,7	2.033,7	2.394,1	2.341,6
Overskud på handelsbalancen					
Exl. skibe	-379,5	-324,8	-597,3	-707,3	-594,4
Incl. skibe	-1.039,1	-687,8	-838,0	-1.119,0	-727,3

 1). Foreløbige tal.

 Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Betalingsbalancen.

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. I 1987 og 1988 indgår desuden ekstraordinære indtægter i form af rentestøtte til skibe bygget i Norge og tab hos udenlandske kreditorer på fragt- og tankskibe.

Efter landsstyrets offentliggørelse i marts 1989 af en ny opgørelse af Færøernes udlandsgæld, har det været nødvendigt at korrigere de hidtidige beregninger af underskuddet på Færøernes løbende betalingsbalance.

Udlandsgælden er pr. ultimo 1988 opgjort til 6,7 mill. kr., hvilket er ca. 2.1 mill. kr. mere end hidtil antaget. Heraf antages ca. 0,5 mill. kr. at kunne forklares med kursstigninger på den bestående udlandsgæld og med definitionsændringer i øvrigt. Den resterende forskel - ca. 1.5 mill. kr. - må i så fald tilskrives en undervurdering af betalingsbalanceunderskuddet i de seneste år. Mens varehandelsopgørelserne på trods af et betydeligt skønselement med hensyn til fragt på import sandsynligvis er nogenlunde sikre, er der

betydelig større usikkerhed på tjenesteposterne samt på renter, lønninger og udbytter, hvorfor den største del af fejlen må antages at ligge på disse områder. Den betydeligt større gæld end hidtil antaget betyder, at renteudgifterne er væsentligt større og hastigere voksende end hidtil antaget. Det rådgivende udvalg har på den baggrund fordelt fejlen med 400, 500 og 600 mill. kr. i årene 1986, 1987 og 1988 og indført en udgiftspost - "fejl og udeladelser" - i betalingsbalancetabellerne på denne størrelse.

En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1984-1988 er vist i tabel 5.9.

Tabel 5.9. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1984-1988.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -				
Handelsbalancen	-1.039	-688	-838	-1.119	-727
Tjenestebalancen	-258	-270	-235	-323	-375
Lønninger, renter og udbytter	-145	-200	-250	-250	-240
Andet	-	-	-	258 ²⁾	50 ²⁾
Fejl og udeladelser	-	-	-400	-500	-600
Løbende poster (excl. overførsler fra Danmark)	-1.441	-1.158	-1.823	-1.934	-1.792
Den danske stat	677	726	773	816	889
Nationalbanken m.v.	42	45	85	12	45
Løbende poster ialt	-723	-387	-865	-1.106	-958

1). Foreløbige tal.

2). Rentestøtte til skibe bygget i Norge og tab hos udenlandske kreditorer på fragtskibe.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster har de sidste 3 år i gennemsnit ligget på knap 1 mia. kr. efter at overførslerne fra Danmark på knap 900 mill. kr. årligt er indregnet.

Det færøske betalingsbalanceunderskud har i denne periode svaret til mellem 15% og 18% af bruttonationalproduktet, hvilket i international sammenhæng er et ekstremt højt niveau.

En revideret opgørelse af betalingsbalancens kapitalposter - der udtrykker hvorledes de løbende underskud er finansieret - foreligger ikke på nuværende tilspunkt.

Udlandsgælden.

Færøernes udlandsgæld ved udgangen af 1988 er som nævnt opgjort til 6,7 mio. kr. - eller ca. 2,1 mia. kr. mere end hidtil antaget. Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (herunder Danmark). Der foreligger endnu ikke detaljerede oplysninger om fordelingen af gælden på sektorer, men det må antages, at langt hovedparten af gælden skal henregnes til den private sektor.

Udlandsgælden svarer til værdien af den samlede færøske vareeksport i ca. 3 år, og den løbende finansiering af gælden udgør derfor et stigende problem for den færøske samfundsøkonomi. Af samme grund er der udsigt til, at de nærmeste års økonomisk-politiske bestræbelser vil tage sigte på en nødvendig begrænsning af den samlede indenlandske efterspørgsel (fra såvel forbrug som investeringer), idet der samtidig vil blive ydet mest mulig støtte til fremme af den færøske eksport (bl.a. af opdrætsfisk).

6. OFFENTLIGE FINANSER.

6.1 Indledning.

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 og til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. I de tilfælde, hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret derimod alene har overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud fra den danske stat. Hovedparten af disse tilskud udbetales efter 1. januar 1988 i form af generelle tilskud (bloktilskud).

Den eksisterende opgavefordeling mellem hjemmestyret og kommunerne må bl. a. ses i lyset af den færøske kommunestruktur - med mange og små kommuner -, hvilket i nogen grad har reduceret mulighederne for en videregående decentralisering af offentlige opgaver fra landets institutioner til kommunerne. Til gengæld er der i de senere år gennemført en regionalisering af visse dele af landsadministrationen, idet der er oprettet regionale afdelinger af bl. a. socialforvaltningen og af skatte- og toldforvaltningen.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne.

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988.

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet var bl. a. behæftet med den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden, og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder.

Fra færøsk side blev der i kritikken af refusionssystemet desuden lagt vægt på, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed

på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund blev der i foråret 1986 mellem regeringen og Færøernes landsstyre indledt forhandlinger om en reform af tilskudssystemet, hvilket resulterede i aftalen af 9. marts 1987 om en tilskudsreform.

Ved aftalen blev størstedelen af statslige tilskud til Færøerne pr. 1. januar 1988 omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforplejning m.v.). Refusionssystemet blev kun bibeholdt for en række sociale bistandsydelser (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel). På de områder, hvor staten fortsat yder procentrefusion, blev der samtidig foretaget en harmonisering af refusionssatserne.

Bloktilskuddene er i aftalen fastlagt i 1987-prisniveauet, men reguleres årligt med en reguleringsprocent svarende til den gennemsnitlige reguleringsprocent for det samlede statsbudget. Aftalen giver herudover mulighed for en forhandling om bloktilskuddets størrelse, såfremt der måtte indtræffe væsentlige ændringer i de forudsætninger, der ligger til grund for bloktilskuddets fastsættelse.

Samtidig med omlægningen til bloktilskud og harmoniseringen af refusionssatserne på refusionsområderne er der gennemført omfattende ændringer i styrelsesreglerne, som sikrer de færøske myndigheder en større dispositionsfrihed i administrationen af de pågældende områder.

Aftalen af 9. marts 1987 er i efteråret 1987 udmøntet i en række love (love nr. 717-723 af 18. november 1987).

Statens drifts- og anlægsudgifter.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1985-1988 steget fra ca. 726 mill. kr. til ca. 889 mill. kr. Heraf har udgifterne til driften af statsinstitutionerne på Færøerne og til driftstilskud (refusioner og bloktilskud) udgjort langt hovedparten, idet kun en mindre andel er gået til finansiering af anlægsudgifter, jfr. tabel 6.1.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1985-1988, fordelt på hovedformål og udgiftstyper.

	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -			
Bloktilskud	-	-	-	485,9
Statens administration	4,6	4,2	4,2	4,8
Sundhedsvæsen	124,5	147,8	157,4	0,7
Kommunikation m.v.	22,6	30,4	15,2	5,4
Undervisningsvæsen	138,6	136,4	150,3	27,5 ²⁾
Videnskab og kunst	1,6	1,8	1,6	1,1
Fiskeriinspektion m.v.	106,4	108,4	109,3	110,7
Socialvæsen	257,8	266,8	307,3	183,0
Rets- og politivæsen	28,7	29,0	26,0	22,8
Kirkevæsen	6,5	6,9	6,2	6,3
Andre udgifter	34,9	41,1	36,8	40,4
Samlede udgifter	726,2	772,8	814,3	888,6
Heraf: Driftsudgifter	214,2	219,8	213,8	186,2
Driftstilskud ³⁾	482,6	525,0	576,8	696,6
Anlægsudgifter og tilskud	29,4	28,0	23,7	5,8

1). Foreløbige regnskabstal.

2). Omfatter tilskud til uddannelsessøgende på Færøerne i støtteåret 1987-88 og statens andel af udgifterne til lærerpensioner.

3). Omfatter tilskud udbetalt til Færøernes Landsstyre samt diverse mindre tilskud, der udbetales direkte til modtagere på Færøerne (i 1988 bl.a. stipendier fra Statens Uddannelsesstøtte).

Kilde: Statsregnskaber, finanslove samt oplysninger fra statsinstitutionerne.

Bilag 11.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er for 1989 budgetteret til ca. 950 mill. kr., hvoraf bloktilskuddet udgør ca. 516 mill. kr.

Opgørelsen i tabel 6.1. omfatter alene de direkte udgifter afholdt af staten på Færøerne. Indirekte udgifter - f. eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og med den bistand som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner - indgår således ikke i opgørelsen.

Statens o. a. offentlige institutioners udlån og garantier.

Udover de egentlige drifts- og anlægsudgifter yder staten og en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1985-1988 og den samlede lånerestgæld pr. 31. december 1987 og 1988 er vist i tabel 6.2.

Omfanget af den samlede långivning har i perioden været faldende for statens, Fiskeribankens og Skibskreditfondens vedkommende. mens navnlig Kommunekreditforeningens långivning har været stærkt svingende i de senere år.

Långivningen fra Kreditforeningen af kommuner i Danmark sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Statens og offentlige danske institutioners nye udlån 1985-1988, samt udlånsrestgæld ultimo 1987 og 1988.

	Nye udlån		Udlånsrestgæld			
	1985	1986	1987	1988	31/12-87	31/12-88
	- mill. kr. -					
Staten (incl. egnsudvikl.-lån)	5,2	6,3	2,5	0	55,4 ¹⁾	49,2 ¹⁾
Fiskeribanken	46,5	34,8	40,1	15,0	248,4	226,3
Færøernes Realkreditinstitut ²⁾	64,5 ³⁾	61,1 ³⁾	64,8 ³⁾	108,2 ³⁾	283,9 ⁴⁾	343,5 ⁵⁾
Skibskreditfonden	183,0	49,6	40,2	35,6	389,3	395,6
Kommunekreditforeningen	0	101,7	2,6	84,0	178,7	247,2
Ialt	299,2	253,5	147,7	242,8	1.155,7	1.261,8

1). Skøn.

2). Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs.

3). Seneste regnskabsår, 1. april - 31. marts.

4). pr. 31. marts 1987.

5). pr. 31. marts 1988.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfattede i 1988 garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut. Ved udgangen af regnskabsåret 1988 (pr. 31. marts) omfattede garantien et beløb på ca. 292 mill. kr. Herudover garanterer staten - sammen med landskassen - for tilbagebetalingen af lån fra kommunekreditforeningen. Den samlede lånerestgæld for disse kommunelån udgjorde pr. 31. december 1988 ca. 247 mill. kr. (jfr. tabel 6.2.).

6.3. Landskassens Økonomi.

Indledning.

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab.

Fra den 1. januar 1986 er finansåret sammenfaldende med kalenderåret. Med overgangen til bloktilskuddet pr. 1. januar 1988 er der endvidere foretaget den omlægning, at tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder udvises brutto. Den ændrede finanslovspraksis indebærer, at størrelsen og sammensætningen af landskassens udgifter før og efter 1988 ikke er umiddelbart sammenlignelige.

Landskassens indtægter.

Landskassens indtægter i årene 1985-1988 fremgår af tabel 6.3.

Tabel 6.3. Landskassens indtægter 1985-1988.

	1985 ¹⁾	1986 ²⁾	1987 ²⁾	1988 ³⁾
	- mill. kr. -			
Landsskat ⁴⁾	677,5	988,2	1113,0	1250,0
Told, fremstillings- og registreringsafgifter	509,1	855,0	1077,0	1070,7
Andre indtægter ⁵⁾	34,0	14,0	43,7	18,6
Statstilskud	0	0	0	677,0
Ialt driftsindtægter	1220,6	1857,2	2233,7	3016,3
Reduktion af skatterestancer i finansåret	72,0	45,1	0,5	21,1
Driftsindtægter plus reduktion af skatterestancer	1292,6	1902,3	2234,2	3037,4

1). Regnskabstal (1. april - 31. december).

2). Regnskabstal for 1987: Foreløbige regnskabstal.

3). Skønnede indtægter på grundlag af foreløbige regnskabstal og landsstyrets skøn.

4). Incl. sømandsskat, renteskat og vejsskat.

5). Landskassens andel af Nationalbankens overskud, rejseafgift, arveafgift m.v.

Kilde: Landskasseregnskaber, lagtingsfinansloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens indtægter fra landsskat samt told- og afgifter er i de senere år steget betydeligt, hvilket især er resultat af det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i de pågældende år.

Landskassens drifts- og anlægsudgifter.

I samme periode er også landskassens drifts- og anlægsudgifter steget betydeligt, jfr. tabel 6.4. Især har stigningen været markant fra 1987 til 1988, selv når der bortses fra virkningen af den omtalte ændrede finanslovspraksis. Udgiftsstigningerne har navnlig været betydelig på de områder, som har været berørt af tilskudsreformen (undervisningsområdet, sundhedsområdet og socialvæsen), men også landskassens udgifter på kommunikations(samfærdsels)området og på fiskeriområdet er steget betydeligt fra 1987 til 1988.

Opgørelsen i tabel 6.4. omfatter foruden de egentlige landskasssudgifter Råfiskefondens underskud, som dækkes fuldt ud af landskassen. I opgørelsen er endvidere medregnet bevillinger til en lang række landskassefonde (herunder tilskrivninger til fondene af landskassens overskud fra foregående år). Til gengæld er der under posten "fondens merudgifter netto" foretaget modregning for forskellen mellem de samlede tilskrivninger og de faktiske udgifter over fondene i de pågældende år. Da der i de senere år er tilskrevet væsentligt større beløb til fondene, end der er udbetalt over disse, medfører posten således en reduktion af landskassens reelle drifts- og anlægsudgifter.

Tabel 6.4. Landskassens drifts- og anlægsudgifter (incl. Råfiskefondens) 1985-1988 fordelt på formål.

	1985 ¹⁾	1986 ²⁾	1987 ²⁾	1988 ^{3) 6)}
	- mill. kr. -			
Renter og udbytter ⁵⁾	69,9	77,8	22,2	19,1
Landsvirksomheder	57,3	52,7	46,3	74,0
Administration	88,8	115,9	141,9	163,1
Sundhedsvæsen	85,1	115,2	143,5	382,3
Kommunikationsvæsen	214,6	219,7	255,9	429,0
Undervisningsvæsen	99,5	142,3	174,2	370,4
Videnskab og kunst	40,9	61,1	81,0	94,0
Fiskeri og søfart ⁸⁾	257,2	301,4	294,9	461,3
(heraf mindsteløn og anden fiskeristøtte)	(235,4)	(274,6)	(246,0)	(375,0)
Landbrug	28,9	36,4	41,8	47,6
Handel og industri	28,3	38,9	40,0	48,9
Socialvæsen	183,8	255,5	386,5	790,0
Andre udgifter ⁴⁾	8,3	15,8	109,6	80,8
Fondenes merudgifter netto	-58,0	-62,7	-214,0	-113,5
Råfiskefondens underskud ⁷⁾	-19,6	21,0	14,3	30,9
Ialt drifts- og anlægsudgifter	1085,0	1391,0	1538,1	2877,9

- 1). Regnskabstal (1. april - 31. december).
- 2). Regnskabstal for 1987: Foreløbige regnskabstal samt overskud fra 1986.
- 3). Skønnede udgifter på grundlag af budgettet, foreløbige regnskabstal og overskud fra 1987.
- 4). Pensioner m.v., henlæggelser til kirkefonden og oliefonden, diverse ejendomsudgifter, kontoen andre og uvisse udgifter samt reguleringskontoen.

- 5). Renteindtægter af fondenes aktiver er medtaget under fondenes merudgifter.
- 6). Fra 1988 opgøres udgifterne brutto - d. v. s. incl. statstilskud.
- 7). Fondens underskud dækkes fuldt ud af landskassen.
- 8). Bevillinger m.v. til fonden til fornyelse af skibsflåden medregnes ikke.

Kilde: Landskasseregnskaber, lagtingsloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens udlån og garantier.

Landskassens långivning omfatter især forskellige former for subsidieret långivning til fiskerierhvervet. Omfanget af denne långivning steg fra 1987 til 1988 fra ca. 36 mill. kr. til ca. 96 mill. kr., jfr. tabel 4.6. i kapitel 4.

Landskassens garantiforpligtelser på lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. elselskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder har i 1980'erne været markant stigende. Fra 1986 til ultimo 1988 er de samlede landskassegarantier således vokset fra ca. 2.021 mill. kr. til ca. 2.418 mill. kr.

En betydelig del af disse garantier er i de senere år blevet effektive og har påført landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. De samlede udlæg steg således fra 83,8 mill. kr. i 1986 til 233,7 mill. kr. i finansåret 1988. Størsteparten af disse udlæg må i realiteten anses fra tabt.

Det samlede landskassebudget.

Tabel 6.5. Overskuddet på landskassens drifts-, anlægs-, udlægs- og udlånsbudget 1985-1988.

	1985 ¹⁾	1986 ²⁾	1987 ²⁾	1988 ³⁾
	- mill. kr. -			
Indtægter	1292,6	1902,3	2234,2	3037,4
Drifts- og anlægsudgifter	1085,0	1391,0	1538,1	2877,9
Overskud drifts- og anlægsbudgettet	207,6	511,3	696,1	159,5
Udlån	48,6	69,0	36,2	95,8
Udlæg (eff. garantier)	26,8	83,8	113,7	233,7
Overskud drifts-, anlægs-, udlægs- og udlånsbudgettet	132,2	358,5	546,2	-170,0

1). Regnskabstal 1. april - 31. december.

2). Regnskabstal for 1987: Foreløbige regnskabstal samt overskud fra 1986.

3). Skøn baseret på budgettal, foreløbige regnskabstal samt overskud fra 1987.

Kilde: Landskasseregnskaber, lagtingsfinansloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassen havde i årene 1985-1987 et betydeligt og stigende reelt overskud på drifts-, anlægs-, udlægs- og udlånsbudgettet, der samtidig er et - tilnærmet - udtryk for den påvirkning af den færøske økonomi, der er udgået fra landskassens aktiviteter.

I 1988 blev denne udvikling vendt til et underskud, som foreløbig er anslået til ca. 170 mill. kr. Årsagen hertil var dels en afdæmpning af væksten i landskassens indtægter dels en betydelig stigning i landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter samt i udlån og udlæg på garantier.

6.4. De Færøske Udlånsfonde.

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - har fra 1985 til 1987 ligeledes haft en betydelig vækst i deres långivning, jfr. tabel 6.6.

Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden modtager tilskud fra landskassen, men finansierer (ligesom Industrifonden) størstedelen af sine aktiviteter ved optagelse aflån i ind- og udland.

Fondenes virksomhed er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.6. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden 1985-1987 og udlånsrestgælden ultimo året.

	1985 ¹⁾	Nye udlån			Udlånsrestgæld			
		1986	1987	1988	1985	1986	1987	1988
					- mill. kr. -			
Industriens Udviklingsfond	44,6	48,3	56,4	-	150,1	189,1	232,5	-
Industrifonden	26,8	32,9	62,3	36,9	121,8	133,4	175,5	185,3
Boliglånefonden	36,1	46,8	73,0	109,7	300,0	336,9	397,5	492,7
Lån fra fonde ialt	107,5	128,0	191,7	-	571,9	659,4	805,5	-

1). 1 april - 31. december.

Anmærkninger: Fondenes driftsindtægter incl. landskassetilskud på 24,4 mill. kr. i 1985, 37,9 mill. kr. i 1986 og 44,3 mill. kr. i 1987 er ikke modregnet i opgørelsen.

Kilde: Fondsregnskaber og oplysninger fra fondene.

6.5. Kommunernes økonomi.

De seneste opgørelser af samtlige kommuners indtægter og driftsudgifter omfatter perioden 1983/84-1986. I den pågældende periode steg de samlede kommunale indtægter fra ca. 401 mill. kr. i 1983/84 til ca. 581 mill. kr. i 1986. Kommunernes driftsudgifter (netto efter fradrag af stats- og landskassetilskud) steg i samme periode fra 316,5 mill. kr. til ialt 495,3 mill. kr. Kommunerne havde således under ét et solidt overskud på driftsbudgettet i disse år på mellem 84 og 100 mill. kr.

I disse opgørelser indgår imidlertid ikke kommunernes investeringer i faste anlæg (havne, veje, institutioner m.v.) samt maskiner, edb-udstyr m.v. Endvidere er den voksende rente- og afdragsbyrde af kommunale lån - optaget til finansiering af investeringerne - kun delvist medregnet.

For årene 1987 og 1988 har Rigsombudet indhentet oplysninger for de 10 største kommuner, og som det fremgår af tabel 6.7 ændrer inddragelsen af disse ud-

giftsområder på afgørende måde det samlede billede af kommunernes økonomi. I opgørelsen indgår alene kommuner, som pr. 31. december 1987 havde et befolkningstal på 1.000 og derover. De pågældende 10 kommuner (Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur, Fuglafjørður, Argir, Vestmanna, Nes og Miðvágur) havde ved udgangen af 1987 et samlet befolkningstal på 32.066, hvilket svarede til godt 68 % af den samlede færøske befolkning.

Disse kommuners andel af den kommunale sektors samlede indtægter og udgifter er væsentlig større, end deres andel af befolkningen skulle betinge, og kan skønsmæssigt anslås til ca. 75 % for så vidt angår de egentlige driftsudgifter, og til mindst 90 %, når investeringer m. v. inddrages.

Opgørelsen i tabel 6.7. viser, at de 10 største kommuner i de seneste år har gennemført et omfattende udbygnings- og investeringsprogram, som bl. a. har omfattet investeringer i havneanlæg og veje samt institutionsbyggeri og i en udvidelse af de kommunale virksomheders kapacitet og servicetilbud. Da kun de 2-3 største kommuner udarbejder investeringsbudgetter, må omfanget af de faktiske kommunale investeringer i 1988 formentlig forventes at have været større end de anførte ca. 148 mill. kr.

Kommunernes samlede bruttoudgifter har i disse år langt oversteget indtægterne fra kommunale skatter m.v., og kommunerne har således haft et betydeligt finansieringsbehov, som i overvejende omfang er blevet tilgodeset gennem låneoptagelse på Færøerne og i udlandet (herunder i den danske kommunekreditforening).

Som led i bestræbelserne på at reducere væksten i den samlede offentlige aktivitet gennemførte landsstyret i 1988 en begrænsning af kommunernes lånemuligheder.

Pr. ultimo 1987 var de 10 største kommuners lånerestgæld opgjort til ca. 980 mill. kr.

Tabel 6.7. De 10 største kommuners indtægter og udgifter 1987-1988 fordelt på hovedformål⁵⁾.

	1987 ¹⁾	1988 ²⁾
	- mill. kr. -	
Kommunale skatter	426,9	450,0
Renteindtægter m.v.	24,7	21,9
Andre indtægter	4,7	6,7
Indtægter ialt	456,3	478,6
Administration	37,7	41,6
Socialvæsen	39,2	53,4
Sundhedsvæsen ³⁾	11,7	13,8
Veje m.v.	40,5	39,2
Undervisningsvæsen	45,3	45,3
Kommunale virksomheder ⁴⁾	39,6	34,2
Kirkegårde	3,2	3,9
Kultur/fritidsområdet	13,7	17,6
Andre udgifter	12,2	11,8
Renteudgifter	96,4	90,0
Tilskud	6,6	6,0
Driftsudgifter og tilskud ialt	346,1	356,8
Investeringer	216,9	(148,1)
Afdrag på lån	70,1	(87,0)
Diverse henlæggelser	10,6	12,0
Bruttoudgifter	643,7	603,9
Indtægter ialt	456,3	478,6
Finansieringsbehov	187,4	125,3

1). Regnskabstal (visse foreløbige)

2). Budgettal

3). Omfatter bl. a. skolelæge- og skoletandlægeudgifter

4). Omfatter vand, renovation, brandvæsen, busruter, havne, stenbrud, skibe m.v.

5). Som følge af anvendelse af forskellige bogførings- og regnskabs principper er opdelingen i hovedformål ikke entydig og derfor i et vist omfang baseret på skøn.

Anmærkning: Udgifterne er opgjort netto efter fradrag af tilskud fra stat og land og eventuelt brugerbetaling.

Kilde: Kommunale budgetter og regnskaber.

6.6 Den Samlede Offentlige Økonomi.

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 %. Den andel har siden været svagt faldende og udgjorde i finansåret 1988 29 %, jfr. tabel 6.8.

Tabel 6.8. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1985-1988.

	1985	1986	1987	1988
	- mill. kr. -			
Landskassen	1085,0	1391,0	1538,1	2200,9 ²⁾
Staten	544,6 ¹⁾	772,8	814,3	888,6
Ialt	1629,6	2163,8	2352,4	3089,5
Statens andel i %	33	36	35	29

1). Statens udgifter i perioden 1. april - 31. december er beregnet som en forholdsmæssig andel af hele årets udgifter.

2). Landskassens udgifter excl. bloktilskud og refusioner (som indgår i statens udgifter)

Kilde: Tabel 6.1. og 6.4.

Såfremt landskassens udgifter til udlån og udlæg på garantier medregnes, reduceres statens andel af udgifterne yderligere til ca. 26 % i 1988.

De senere års ændringer i byrdefordelingen afspejler, at landskassens udgifter i denne periode - og især i 1988 - er steget væsentlig hurtigere end det danske statsbudget, som har umiddelbar betydning for bloktilskuddets størrelse og for statsinstitutionernes driftsudgifter på Færøerne.

Udgifterne fordelt på formål.

Statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter i årene 1986-1988 fordelt på formål (driftsområder) fremgår af tabel 6.9.

På grund af overgangen til bloktilskud pr. 1. januar 1988 er det ikke længere muligt at opgøre byrdefordelingen mellem staten og landskassen for hvert enkelt udgiftsområde, eftersom bloktilskuddet - pr. definition - ikke er "øremærket" til bestemte formål.

Tabel 6.9. Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1986-1988, fordelt efter formål.

	1986	1987	1988 ¹⁾
	- mill. kr. -		
Renter og udbytter	77,8	22,2	19,1
Landsvirksomheder	52,7	46,3	74,0
Administration	120,1	146,1	167,9
Sundhedsvæsen	263,0	300,9	383,0
Kommunikationsvæsen	250,1	271,1	434,4
Undervisningsvæsen	278,7	324,5	389,8
Videnskab og kunst	62,9	82,6	95,1
Fiskeri, fiskeriinspektion m.v.	409,8	404,2	572,0
Landbrug	36,4	41,8	47,6
Handel og industri	38,9	40,0	48,9
Socialvæsen	522,3	693,8	790,0
Rets- og politivæsen	29,0	26,0	22,8
Andre udgifter	63,8	152,6	127,5
Landskassefondenes merudgifter	-62,7	-214,0	-113,5
Råfiskefondens underskud	21,0	14,3	30,9
Ialt drift og anlæg	2.163,8	2.352,4	3.089,5

1). Fra 1988 opgøres de samlede udgifter som landskassens bruttoudgifter (incl. bloktilskud og refusioner) plus statens drifts- og anlægsudgifter i øvrigt.

Kilde: Tabel 6.1., 6.4. samt bilag 11.

7. SKATTER OG AFGIFTER.

7.1. Indledning.

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanslignende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder.

Områdets status som særanslignende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, vægtafgift (vejsskat), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer derimod næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter.

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber, arveafgift, rente- og udbytteskat samt vejsskat (wægtafgift). Skatter på fast ejendom og formuebesiddelse opkræves ikke.

Personbeskatning.

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligtigt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten).

Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (d. v. s. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber).

Ved beregningen af den skattepligtige indkomst foretages fradrag i bruttoindkomsten for nødvendige udgifter til erhvervelse og vedligeholdelse af indkomsten - herunder afskrivninger af erhvervsbygninger og driftsmidler samt renter af erhvervmæssig gæld.

Lønmodtagere kan fradrage 20% af lønindkomsten, idet dog fradraget i 1988 højst kunne udgøre 8.500 kr. Lønmodtagerfradragets maksimumsbeløb pristalsreguleres. Herudover har lønmodtagere mulighed for fradrag i bruttoindkomsten for transportudgifter samt udgifter ved dobbelt husførelse. Underholdsbidrag til fraskilt eller frasepareret ægtefælle og ikke-hjemmевærende børn samt for bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan ligeledes fradrages i indkomsten.

Indkomstskatten til landskassen beregnes på grundlag af en progressiv skala d.v.s. med en med indkomsten stigende procentsats.

Er den skattepligtige indkomst mindre end 30.000 kr., betales 20%. For indkomster på 30.000 kr. og derover beregnes landskassen efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst	men mindre end	betales	af	og af resten
kr.	kr.	kr.	kr.	%
30.000	50.000	6.000	30.000	26,0
50.000	100.000	11.200	50.000	31,0
100.000	150.000	26.700	100.000	33,0
150.000	200.000	43.200	150.000	35,0
200.000	250.000	60.700	200.000	43,5
250.000	300.000	82.450	250.000	45,5
300.000		105.200	300.000	47,0

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, men skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning). De kommunale skatteprocenter varierede i 1988 mellem 9% og 18%.

Kirkeskat opkræves i 20 kommuner. I 1988 varierede kirkeskatteprocenten mellem 0,1% og 0,65%.

Personer under begrænset skattepligt betaler 35% af bruttoindkomsten i 1987.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

I den beregnede skat foretages et personfradrag, der i 1988 var på 4.500 kr. For personer over 67 år og pensionister udgjorde personfradraget i 1988 henholdsvis 13.000 kr. (for enlige) og 10.200 kr. (for gifte personer).

Der foretages endvidere fradrag i kommuneskatten for hvert barn under 16 år. Dette fradrag, der fastsættes af de enkelte kommuner, varierede i 1988 fra 350 kr. op til 3.000 kr.

Endelig tillades fradrag i bruttoskatten for private renteudgifter. Renter af privat gæld kan fradrages i den beregnede kommuneskat med 14% af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 28% af rentebeløbet. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgør således 42%. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst, ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Der er fastsat et skatteloft, der indebærer, at den samlede indkomstskat til landskassen og kommunen højst kan udgøre 50% af den skattepligtige indkomst.

Optrækningen af indkomstskat er siden 1. april 1984 foregået som kildeskat. Kildeskatten beregnes efter et kumulativt princip (d. v. s. for hver enkelt lønudbetaling), hvilket medvirker til at reducere størrelsen af de beregnede restskatter/overskydende skatter ved den endelige ligning.

Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Udbetaling af overskydende skat finder sted senere samme år, mens eventuelle restskatter først forfalder til betaling i månederne januar-marts i året efter slutligningsåret.

Ud over den personlige indkomstskat omfatter personbeskatningen på Færøerne tillige arveafgift. Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren).

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster.

Tabel 7.1. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1987 samt de enkelte indkomstgrupperes andel af den samlede skattepligtige indkomst.

Tabel 7.1. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1987.

Skatteplg. indkomst intervaller	Antal personer	Pct. i inter- vallet	Samlet skatteplg. indkomst	Pct. af skatte- plg.indkomst	Kumuleret pct.
- 1000 kr.-	antal	Pct.	- 1000 kr.-	Pct.	Pct.
Under 0	129	0,3	-64.597	-1,5	-1,5
0 > 25	11.015	26,1	89.107	2,1	0,6
25 > 50	6.539	15,5	232.464	5,4	6,0
50 > 75	3.798	9,0	235.310	5,5	11,5
75 > 100	3.305	7,8	288.533	6,8	18,3
100 > 125	2.903	6,9	326.711	7,7	26,0
125 > 150	2.824	6,7	388.325	9,1	35,1
150 > 175	2.829	6,7	459.274	10,8	45,9
175 > 200	2.428	5,8	454.364	10,7	56,6
200 > 250	3.153	7,5	703.481	16,5	73,1
250 > 300	1.473	3,5	401.369	9,4	82,5
300 > 400	1.107	2,6	376.842	8,8	91,3
400 > 500	371	0,9	164.590	3,9	95,2
500 > 1000	248	0,6	158.937	3,7	98,9
Over 1000	29	0,1	48.671	1,1	100,0
Ialt	42.151	100,0	4.263.387	100,0	

Kilde: Færøernes Ligningsråd (Likningarrað Føroya).

Omkring halvdelen af de personlige skatteydere havde i 1987 en skattepligtig indkomst på 75.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen ca. 11% af de samlede skattepligtige indkomster. Omkring 41% af skatteyderne havde indkomster i intervallet 75- 250.000 kr. og tjente ca. 62% af den samlede indkomst. De resterende ca. 8% af skatteyderne havde en skattepligtig indkomst på over 250.000 kr. og tjente tilsammen ca. 27% af den samlede indkomst.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens rentefradraget på Færøerne ydes som et fradrag i den beregnede skat.

Selskabsbeskatningen.

Aktieselskaber m.v. og filialer af udenlandske aktieselskaber, som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl. a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49% af den skattepligtige indkomst. Provenuet fordeles med 70% til landskassen og 30% til kommunerne.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i 1987: 1407. Heraf havde ca. 60% en skattepligtig indkomst på under 5.000 kr. og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 0,02% af den samlede selskabsindkomst. Kun 6% af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 400.000 kr., men denne gruppe af selskaber tegnede sig for 80% af den samlede skattepligtige selskabsindkomst. Ved vurderingen af disse tal må det tages i betragtning, at der på Færøerne findes et meget stort antal mindre selskaber f. eks. oprettet omkring enkelte fiskefartøjer.

Rente- og udbyttebeskatning.

Beskatningen af renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter sker ved en definitiv beskatning på $\frac{1}{2}$ procent-point af det samlede indestående - dog højst 20% af renteindtægten.

Aktieudbytte fra på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udloddende selskab tilbageholder en afgift på 20%, som indbetales til landskassen.

Renteindtægter af indestående i udenlandske pengeinstitutter og obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indgår i den skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således på linje med andre former for indkomst.

Vejskat (motorafgift).

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.).

Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Afgiftssatserne er senest reguleret i oktober 1986 med virkning fra 1. januar 1987.

Dobbeltbeskatning.

Personer og selskaber med fuld skattepligt til Færøerne er - som ovenfor anført - skattepligtig af alle indkomster, uden hensyn til, om disse stammer fra Færøerne eller fra udlandet (herunder Danmark og Grønland).

I visse tilfælde opfylder den skattepligtige samtidig betingelserne for fuld eller begrænset skattepligt til en anden stat eller en anden del af riget. Disse dobbeltbeskatningssituationer er bl. a. reguleret gennem dobbeltbeskatningsoverenskomster.

Den seneste dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Færøerne er indgået i 1986 og har virkning fra og med den 1. januar 1987. Herudover er dobbeltoverenskomster mellem Danmark og andre stater i visse tilfælde ved noteveksling udvidet til også at omfatte Færøerne. Dette gælder bl. a. for den dansk-britiske dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Endelig er der direkte mellem Færøerne og Island indgået en midlertidig dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Udskrevne skatter.

De samlede udskrevne indkomstskatter i årene 1985-1987 er vist i tabel 7.2.

Tabel 7.2. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1985-1987.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		Ialt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Pers.	Selsk.
	- mill. kr. -					
1985	734,5	86,1	457,1	36,9	1.191,6	123,0
1986	870,3	83,8	526,8	35,9	1.397,1	119,4
1987	951,7	88,7	562,6	38,0	1.514,3	126,7

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I perioden 1985-1987 er de samlede udskrevne personskatter steget med ca. 27% fra ca. 1.191 mill. kr. til ca. 1.514 mill. kr. De udskrevne selskabsskatter har i samme periode været nogenlunde konstante. Landskassens andel af de udskrevne indkomstskatter er fra 1985 til 1987 steget fra 61,8% til 63,4%.

De samlede indkomstskatterestancer til såvel landskassen som kommunerne udgjorde pr. 31. december 1988 ca. 394 mill. kr. fordelt med 312 mill. kr. for årene 1983-1987 og 82 mill. kr. fra før 1. april 1984.

I 1987 var det samlede provenue af vejskatten (vægtafgiften) 28 mill. kr., mens rente- og udbytteskatten tilsammen indbragte landskassen ca. 38 mill. kr. Provenuet af arveafgiften var på godt 2 mill. kr.

7.3. Indirekte Skatter.

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter indførselsafgifter, produktionsafgifter, registreringsafgift af motorkøretøjer samt andre former for punktafgifter. Merværdiafgift (moms) findes ikke.

Indførselsafgifter (told m.v.).

Hovedvægten i det færøske afgiftssystem er lagt på indførselsafgifter (told), hvilket har sammenhæng med, at en overvejende del af Færøernes behov for forbrugs- og investeringsgoder dækkes af importerede varer.

Alle importerede varer med undtagelse af bl. a. råvarer og halvfabrikata, visse fødevarer samt bøger og tidsskrifter er belagt med en særlig indførselsafgift. I 1979 blev der indført en ekstra indførselsafgift, der med få undtagelser pålægges de samme varer som den særlige indførselsafgift. De generelle indførselsafgifter har siden 1979 været fastsat således:

	Særlig indførselsafgift	Ekstra indførselsafgift	Generelle indførselsafgifter ialt
	%	%	%
Maj 1979	13	2	15
August 1979	13	4	17
Marts 1980	13	7	20
September 1981	20	5	25
Maj 1985	22	5	27
Oktober 1986	22	6	28

Udover de generelle indførselsafgifter findes specielle tillægsafgifter for en række varer, herunder varer, der traditionelt er belagt med punktafgifter, såsom øl, spiritus, tobak, benzin, sukkervarer, parfumeartikler og andre luksusprægede varer.

Tillægsafgifterne er udformet som en mængdeafgift eller en værdiafgift eller en kombination af disse.

Indførselsafgifterne blev senest forhøjet i efteråret 1986, idet der i 1987 og 1988 dog er gennemført forskellige justeringer af reglerne om indførselsafgift (herunder en afgiftslempelse for udstyr til fiskeopdrætserhvervet).

Produktionsafgifter.

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion og salg (herunder udskænkning) af berusende drikke har siden begyndelsen af dette århundrede været forbudt på Færøerne. Køb af berusende drikke kan således kun finde sted ved privat import, der er undergivet restriktioner. I 1980 blev forbudet lempet således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Registreringsafgift (motorkøretøjer).

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Registreringsafgiften er udformet som en kombination af værdi- og vægtafgift.

Andre punktafgifter.

Som led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Afgiften opkræves sammen med indførselsafgiften på varerne. Indtægterne fra olieafgiften tilfalder en særlig landskassefond-oliefonden -, der har til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet.

En afgift på udlandsrejser fra Færøerne indgik ligeledes i afgiftspakken i 1986, men afgiften (på 200 kr. pr. rejsende) er først blevet opkrævet med virkning fra den 1. juni 1987. I maj 1988 blev rejseafgiften omlagt, således at det for fremtiden bliver transportselskabet - og ikke den individuelle rejsende - der hæfter for, at afgiften bliver betalt til landskassen.

Ud over de nævnte afgifter findes der bl.a. afgifter på videobåndudlejning.

Opkrævede afgifter.

Det samlede afgiftsprovenue i årene 1985-1988 fordelt på hovedafgiftstyper fremgår af tabel 7.3.

Tabel 7.3. Provenuet af indirekte skatter fordelt på afgiftstyper 1985-1988.

	1985 ¹⁾	1986	1987	1988 ²⁾
	- mill. kr. -			
Indførsels- afgifter (told)	491,0	808,9	789,8	820,5
Registrerings- afgifter	-	17,5	165,1	122,4
Produktions- afgifter m.v.	18,1	25,0	28,4	29,7
Oliefgift	-	3,6	93,4	108,3
Rejseafgift	-	-	8,4	11,3
Ialt	509,1	855,0	1.085,1	1.092,2

1). 1. april - 31. december

2). Foreløbig opgørelse.

Kilde: Landskasseregnskabet og oplysninger fra Føroya Tollstova og Føroya Gjaldstova.

Selvom der bortses fra det korte finansår i 1985 er landskassens indtægter fra told og diverse afgifter steget meget kraftigt i perioden 1985 til 1988. Det større provenue afspejler dels det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i disse år - og dels fra 1987 effekten af den i efteråret 1986 vedtagne afgiftspakke.

7.4. Skatte- og Afgiftstrykket.

Det samlede offentlige resourceforbrug har - navnlig i de sidste 10 år - været stærkt stigende på Færøerne. Når der bortses fra den del af det offentliges virksomhed, der finansieres af staten, har væksten i det offentliges ressourceforbrug været ledsaget af en stigning i det samlede skatte- og afgiftstryk. Også hensynet til den samlede samfundsøkonomiske balance har i en årrække nødvendiggjort et stigende "skattetryk" til finansiering af en offentlig opsparring med det formål at opveje et betydeligt opsparingsunderskud i den private sektor.

Det færøske "skattetryk" - beregnet som de samlede udskrevne skatter og afgifter i procent af bruttonationalproduktet - steg således alene fra 1986 til 1987 fra 43,4% til 46,2%. Denne stigning var især et resultat af afgiftspakken fra efteråret 1986. Det samlede skatte- og afgiftstryk på Færøerne er dermed fortsat lidt lavere end i de øvrige nordiske lande.

8. SAMFÆRDELSE OG KOMMUNIKATION M.V.

8.1. Indledning.

Færøerne har i de sidste 10-20 år investeret meget betydelige ressourcer i en ambitiøs udbygning og modernisering af trafikforholdene på øerne og af kommunikationsforbindelserne til omverdenen. De forbedrede transport- og kommunikationsforhold har bidraget kraftigt til at reducere den isolation som tidligere prægede Færøerne og de enkelte ø- og bygdesamfund.

Den omfattende udbygning på disse områder er samtidig gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er på grund af de vanskelige topografiske forhold særdeles omkostningskrævende på Færøerne, hvilket i sammenhæng med den politiske prioritering af serviceniveauet har medført, at hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet i dag varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

Det største statslige engagement findes på luftfartsområdet, hvor Statens Luftfartsvæsen forestår driften af Vágur lufthavn.

8.2. Veje og Vejtransport.

Vejnettet.

Landet (v. Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne.

Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove suppleret af særlige bevillinger fra landskassens driftsoverskud i enkelte år samt ved låntagning. En betydelig del af landskassens midler på vej- og tunnelområdet kanaliseres gennem særlige landskasseseffonde.

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1986-1988.

	1986	1987	1988
	- mill. kr. -		
Nyanlæg af veje og tunneller	82,4	130,7	207,4
Stenbrud og asfaltværk	14,0	8,1	1,5
Vedligeholdelse og forbedringer	51,8	49,3	65,1
Værksteder, maskiner m.v.	2,5	9,5	16,5
Færgelejer	4,1	-0,7	2,5
Tilskud til kommunale veje m.v.	7,9	11,8	8,6
Ialt	162,7	208,7	303,6

Kilde: Landsingeniøren.

De samlede udgifter har i de seneste år været stærkt stigende, og især er udgifterne til nyanlæg af veje og tunneller øget markant.

Det samlede vejnet (incl. tunneller) på Færøerne er på ca. 430 km, hvoraf de 96% i 1988 var asfalterede veje. Godt 60% af vejnettet er anlagt som tosporede, asfalterede veje. Til sammenligning kan nævnes, at kun 36% af vejnettet i 1975 bestod af tosporede veje. Vejnettet er udbygget og moderniseret over hele landet, dog således at Nordøerne fortsat har den største koncentration af enssporede, grusbelagte veje (19% i 1988).

I 1988 er der ialt foretaget asfaltering af 72,4 km landsveje. Større tunnelbyggerier er i gang på Suðuroy (Sumbatunnelen), på Streymoy (Kaldbaksbotn-Kollafjørðurtunnelen), mens arbejdet med Kunoyartunnelen blev afsluttet i november 1988.

Lagtinget bemyndigede i 1988 landsstyret til at optage lån på indtil 200 mill. kr. med henblik på anlæg af en undersøisk tunnel under Vestmannasund. Tunnelprojektet indebærer, at der etableres en fast forbindelse mellem øerne Streymoy og Vágar, hvilket vil reducere transporttiden fra blandt andet Tórshavn-området til lufthavnen betydeligt.

Antallet af motorkøretøjer.

Udbygningen og moderniseringen af det færøske vejnet har muliggjort en nærmest eksplosiv vækst i antallet af motorkøretøjer. Antallet af indregistrerede personvogne er således mere end 6-doblet i perioden fra 1970-1988, jfr. tabel 8.2.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne 1970, 1975, og 1985-1988.

	Last- og varevogne	Busser	Hyre- vogne	Person- vogne	Motor cykler	Påhængs- vogne	Ialt
ult.							
1970	624	55	399	2.195	366	-	3.639
1975	1.024	79	302	5.854	171	-	7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1986	3.041	105	238	12.973	119	543	17.019
1987	3.351	111	241	13.938	125	642	18.408
1988	3.445	120	244	14.232	121	733	18.895

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

I året 1988 blev der registreret i alt 2508 nye motorkøretøjer på Færøerne.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagligt af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" varetager gods-transportopgaver mellem byggerne.

Trafikintensiteten.

Landsingeniøren foretager løbende trafiktællinger på hovedvejene. På grundlag heraf opgøres gennemsnitstrafikken pr. døgn som det samlede antal køretøjer, der i gennemsnit kører i begge retninger over tællestedet.

For en række af de vigtigste veje under ét viser trafiktællingerne, at gennemsnitstrafikken fra 1981 til 1988 er vokset med ca. 25%. Udviklingen i trafikintensiteten for de enkelte vejstrækninger, der indgår i opgørelsen, er vist i tabel 8.3.

Tabel 8.3. Trafikkens udvikling på hovedvejene 1975 og 1985-1988 (gennemsnitstrafikken i 1980=100)

Vej nr. Tællested	1975	1985	1986	1987	1988
510 Oyggjarvegur, på Bøllureyn	66	108	118	124	114
540 Kollafjarðardalur, vest for Oyggjarvegur	47	93	86	114	100
510 Kollafjarðardalur, øst for Oyggjarvegur	27	77	63	76	98
610 Tunnelvejen, oven over Norðskáli	-	111	115	125	144
670 Gøtueiði	67	141	126	136	141
610 Lambareiði	-	124	134	121	-1)
610 Í Heiðinum, ved Høgaból	68	122	145	160	-1)
220 Á Nesi, Vágur	60	153	182	188	191
330 Ved Sandsvatn, inni í Vika	27	74	76	77	107
440 Ved Leitisvatn, ved Leitisrætt	52	81	90	195	105
770 Mellem tunnellerne på Borðoy	69	153	112	109	80

1) Ikke opgjort på grund af vejarbejde.
Kilde: Landsingeniøren.

8.3. Havne og Skibsfart.

Havneudbygningen.

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, mens landskassen (og tidligere også statskassen) yder tilskud til anlæg af havne og landingspladser m.v.

Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne fastlægges i havneplaner, som vedtages ved lov af Lagtinget.

Lagtinget vedtog i 1978 en 6-årig havneplan for perioden 1. april 1978-31. marts 1984. Landskassens andel af udgifterne blev i loven fastsat til 50% af udgifterne dog højst 50% af en samlet ramme på 219 mill. kr. Beløbsrammen og dermed landskassens tilskud indexreguleres.

Ved senere ændringer i loven blev landskassens andel af udgifterne forhøjet til 65% af udgifterne (dog stadig inden for fastsatte-beløbsgrænser). Selvom det åremål, som den 6 årige havneplan omfatter, er udløbet, resterer der

fortsat tilskudsbevillinger til visse havne.

Den samlede indexregulerede havneplan udgjorde pr. ultimo 1988 ca. 319,3 mill. kr., hvoraf der på daværende tidspunkt var bygget for ca. 294 mill. kr. Landskassens andel heraf har som nævnt udgjort ca. 65%. Også den danske stat ydede i årene 1983-1986 tilskud til planen på 10% af planen (eller ca. 31,9 mill. kr.). De resterende 25% af anlægsudgifterne er afholdt af kommunerne.

Ud over bevillingerne i 6-års havneplanen har Lagtinget i en række tilfælde bevilget særlig støtte til visse større havne på ialt godt 210 mill. kr. Landskassens samlede bevillinger til havneplanen kan således pr. 31.12.1988 opgøres til ca. 460 mill. kr., hvoraf de 414 mill. kr. hidtil er kommet til udbetaling.

Siden 1968 har landskassens endvidere bevilget tilskud på mellem 50 og 75% af de samlede udgifter - på ca. 100 mill. kr. pr. ultimo 1988 - til regulering og byggemodning af havneområder. Af den samlede bevilling er ca. halvdelen indtil videre kommet til udbetaling.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en ny 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgør uændret 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn-kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mill. kr. Der ydes ikke statstilskud til den nye havneplan.

Til mindre havne og landingspladser har landskassen hidtil ydet tilskud på 75% (og i visse tilfælde 85 og 100%) af kommunernes udgifter til havneudbygningen. Hertil kommer særlige landskassetilskud til udbedring af blandt andet stormskader. Indtil 31. december 1988 er de samlede bevillinger til mindre havne og landingspladser opgjort til 421 mill. kr. - hvoraf landskassens andel som nævnt i de fleste tilfælde har udgjort 75%. Af den samlede ramme på 421 mill. kr. var der ved årets udgang bygget for 301 mill. kr.

Sammen med den ny 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlægger landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mill. kr.

De samlede investeringer i havne og landingspladser i årene 1980 og 1985-1988 er vist i tabel 8.4.

**Tabel 8.4. Samlede investeringer i havne og landingspladser
1980 og 1985-1988.**

	1980	1985	1986	1987	1988
			- mill. kr. -		
Større havne incl. byggemodning	50,1	64,3	54,2	83,1	64,3
Mindre havne og landingspladser	16,7	39,8	24,8	27,1	39,8
Ialt	66,8	104,1	79,0	110,2	104,1

Kilde: Landsingeniøren.

Trafikken på de 4 største havne (Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík) er siden 1980 steget betydeligt. De samlede godsmængder i de 4 havne er således steget fra ca. 415.000 tons i 1980 til ca. 711.000 tons i 1988. Den største stigning har været i havnen i Runavík, som nu er Færøernes næststørste havn målt i godsmængder.

Skibsflåden.

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af den store flåde af fiskefartøjer på 267 skibe i 1987. Størrelsen og sammensætningen af denne del af flåden er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.5. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1975, 1986 og 1987.

Tabel 8.5. Skibsflåden 1975, 1986 og 1987.

	1975		1986		1987	
	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT.
Fiskerskibe	227	46.314	261	63.542	267	68.622
Fragtskibe	20	7.442	23	18.236	20	16.047
Passagerskibe	15	4.757	12	15.290	11	15.261
Sandbåde	11	1.226	11	2.084	12	2.279
Kemikalietankskibe	-	-	5	8.313	-	-
Olietankskibe	1	92	1	92	1	92
Gastankskibe	1	138	4	3.741	2	1.000
Havundersøgelsesskibe	-	-	1	456	1	456
Vagt- og Bjærgningsskibe	-	-	2	1.199	2	1.199
Lystfartøjer	1	89	4	333	6	409
Ialt	275	60.058	324	113.282	322	105.364

Kilde: Hagdeildin.

Udover den betydelige vækst i antallet (og tonnagen) af flåden af fiskefartøjer fra 1975 til 1986/87, er især den voldsomme tilbagegang fra 1986 til 1987 for fragt-, gas og kemikalietankskibe bemærkelsesværdig. Tilbagegangen for denne del af flåden er et resultat af de svære økonomiske problemer som i disse år ramte en række af skibene, og som medførte at flåden af gas- og kemikalietankskibe m.v. efter kort tid måtte afhændes til udenlandske interesser.

Søtransport.

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 13 ruter ved hjælp af 10 større og mindre færger.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages derimod af private danske og færøske rederier.

Antallet af passagerer (incl. transitpassagerer) ad søvejen mellem Færøerne og udlandet har i de senere år ligget nogenlunde konstant på ca. 30.000 personer i hver retning (heraf halvdelen til og fra Danmark). Af det samlede passagertal på ca. 60.000 har i gennemsnit 10.000 været transitrejsende.

8.4. Luftfart.

Luftfartsområdet er fællesanliggende og staten (ved Statens Luftfartsvæsen) afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar.

Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar til knap 22 mill. kr.

Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne har været stærkt stigende i 1980'erne, jfr. tabel 8.6.

Væksten i passagertallet har i de senere år navnlig været betydelig på ruten Vágar-København. Fra 1987 til 1988 skal den stærke stigning i passagertallet på denne rute ses i sammenhæng med, at udbudet af flyafgange og siddepladser er steget markant efter at det færøsk kontrollerende selskab ATLANTIC AIRWAYS i marts 1988 påbegyndte beflyvning af ruten. Rutebelyvningen mellem Vágar og København varetages i øvrigt af DANAIR (MAERSK AIR).

Ruterne til Island, Norge (Bergen) og Storbritannien (Glasgow) beflyves af det islandske ICELANDAIR.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Men der er i de senere år anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsidesbeliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste, der disponerer over 2 helikoptere.

Tabel 8.6. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1980 og 1985-1988.

	1980	1985	1986	1987	1988
Ankommet fra:					
Danmark	21.403	29.549	34.920	38.496	45.944
Norge	761	845	528	468	1.523
Island	1.743	2.359	2.798	3.538	2.982
Storbritannien	87	-	521	974	1.481
Andre lande	487	1.319	2.148	1.865	461
Ialt ankommet	16.569	30.676	34.072	45.341	52.391
Afrejst til:					
Danmark	21.509	29.364	34.607	38.323	46.669
Norge	738	1.100	625	409	1.227
Island	1.776	2.404	2.674	3.509	2.871
Storbritannien	72	-	538	970	1.528
Andre lande ¹⁾	361	1.303	2.115	2.080	170
Ialt afrejst	24.456	34.171	40.559	45.291	52.465
Passagerer ialt	48.937	68.243	81.474	90.632	104.856

1) Incl. Charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning.

El-selskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

Den samlede el-produktion er blevet fordoblet fra 1975/76 til 1988, hvor der i alt produceres ca. 214,7 mill. kwh. Knap en tredjedel af den samlede el-produktion er - blandt andet af hensyn til forsyningssikkerheden - baseret på vandkraft, mens de resterende 2/3 produceres på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige faste udgifter til etablering af kraftværker og ledningsnettet er elektricitetsprisen væsentlig højere på Færøerne end i Danmark.

De færøske husholdninger forbruger ca. halvdelen af den samlede el-produktion, fiskeindustrien knap 20%, mens de resterende 30% er fordelt på øvrige for-

brugere.

8.6. Telekommunikation.

Teleforhold.

Det interne telefon- og telegrafvæsen på Færøerne varetages af Telefonverk Føroya Løgtings (TFL), der er en virksomhed under Færøernes landsstyre.

Med virkning fra 1. august 1988 er der indgået en aftale mellem landsstyret og P&T om tilrettelæggelsen af telekommunikationsopgaverne på Færøerne.

Af aftalen fremgår:

- at anlæg, drift og vedligeholdelse af visse anlægsdele - jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn og søkabeludstyret på Telestationen i Tórshavn - varetages af TFL på vegne af P&T,
- at anlæg, drift og vedligeholdelse af kystradioudstyret samt betjeningen af kystradiotjenesten varetages af TFL på vegne af P&T,
- at ansvaret for udlandstjenesterne ligger hos P&T, der som sådan afholder alle udgifter og modtager alle indtægter, idet TFL mod betaling stiller sit telenet til rådighed for afviklingen af disse teletjenester,
- at alle øvrige opgaver på telekommunikationsområdet på Færøerne varetages af TFL - samt
- at der optages drøftelser mellem P&T og TFL på vegne af landsstyret om klarlæggelse af de økonomiske og lovgivningsmæssige forhold i forbindelse med en færøsk overtagelse af alle teletjenester og dertil hørende anlægsdele, herunder om muligt også teleforbindelserne til og fra Færøerne.

Indenlandsk telekommunikation.

TFL blev oprettet den 19. november 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt. Fra 1948 forestår TFL principielt alle former for telekommunikation i henhold til landsstyrets eneret til telekommunikation på Færøerne.

Af praktiske årsager er overdragelsen af ansvaret fra P&T dog sket i en takt, der har været tilpasset de færøske ønsker og muligheder for at overtage området.

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telefonsystemet på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev især gennemført i

1970'erne, og fra begyndelsen af 1980'erne har alle centraler på Færøerne været automatiske.

Den fortsatte tekniske udbygning af telefonsystemet omfatter blandt andet overgang til den nye digitalteknik samt tilslutning til Nordisk Mobiltelefon (fra begyndelsen af 1989).

Antallet af telefonabonnementer er steget fra ca. 14.600 i 1981/82 til ca. 20.800 i 1988.

I lighed med de øvrige landsvirksomheder er TFL's driftsbudget og resultat optaget på lagtingsfinansloven og i landskassens regnskab. Men i modsætning til de fleste andre landsvirksomheder finansieres TFL's virksomhed ikke af årlige bevillinger på lagtingsfinansloven, idet samtlige drifts- og anlægsudgifter dækkes af brugerbetaling samt ved låneoptagelse.

Telefonverkets økonomi var i begyndelsen af 1980'erne præget af betydelige underskud - især på grund af stigende finansieringsomkostninger på selskabets udlandsgæld (dollarlån). Fra midten af 80'erne er denne udvikling imidlertid vendt og TFL har i de seneste år kunnet fremvise stigende overskud, jfr. tabel 8.7.

Tabel 8.7. Telefonverkets driftsresultater 1983/84 og 1985-1988.

	1983/84	1985	1986	1987	1988
			- mill. kr. -		
Driftsindtægter	65,3	56,5	94,9	110,5	125,4
Driftsudgifter (excl. renter m.v.)	21,8	23,3	33,0	38,0	43,9
Resultat (excl. renter m.v.)	43,5	33,2	61,9	72,5	81,5
Renter og kurstab	63,5	28,7	32,4	29,3	23,4
Afskrivninger	11,1	10,1	13,7	17,1	24,2
Driftsoverskud	-31,1	-5,6	15,8	26,1	33,9

Kilde: Telefonverk Føroya Løgtings.

Telekommunikation med udlandet.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret og ejes af P&T.

Søkkabelet mellem Tórshavn og Lerwick på Shetlandsøerne benævnt SHEFA blev etableret i 1971. Forbindelserne i kablet er for største delens vedkommende forbundet med det danske telenet via lejede forbindelser i Storbritanien og søkabler mellem Storbritanien og Danmark.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitor-ganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn, er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

Fra 1. august 1988 udføres som nævnt alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesopgaver på Færøerne i forbindelse med udlandsforbindelserne af Telefonverk Føroya Løgtings i entrepriser for P&T, idet GN Store Nordiske Telegraf-Selskab, der tidligere udførte opgaverne for P&T på Færøerne, ophørte med sine aktiviteter på Færøerne fra samme dato.

I forbindelse hermed fik telegraf-selskabets personale i Tórshavn tilbudt ansættelse hos Telefonverk Føroya Løgtings, hvilket langt de fleste af medarbejderne tog imod. Der er således sikret den nødvendige kontinuitet i arbejdets udførelse også efter 1. august 1988.

Telefonforbindelserne mellem Færøerne og omverdenen er ligeligt fordelt på søkabel- og satellitforbindelsen, hvorved den størst mulige sikkerhed ved afbrydelser opnås. Søkkabelet og satellitforbindelsen har hver en kapacitet på 480 ledninger, der dog ikke er fuldt udnyttet.

Via forbindelserne mellem Færøerne og udlandet er de færøske telenet forbundet med de verdensomspændende net for telegram-, telefon-, mobiltelefon-, telex- og datatjenesterne, ligesom der er etableret lukkede net/forbindelser for særlige brugere.

Kystradiotjenesten.

Kystradiotjenesten på Færøerne drives af P&T via Torshavn Radio, der har til huse på telestationen i Tórshavn. Alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesarbejder samt ekspeditionsarbejder udføres af Telefonverk Føroya Løgtings i entrepriser for P&T.

Også Torshavns Radio blev indtil 1. august 1988 drevet af GN Store Nordiske Telegraf-Selskab på vegne af P&T.

Kystradiotjenesten omfatter dels trafikekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Disse tjenester er fuldt integreret såvel betjeningsmæssigt som anlægsmæssigt, idet personalet udfører alle funktionerne, ligesom det tekniske udstyr er det samme for alle tjenesterne.

For trafikafviklingen og nød- og sikkerhedstjenesterne rådes over et antal radiosendere/-modtagere i MB- og VHF-båndene.

I henhold til en særlig ordning afvikles HF-radiosamtaler mellem Færøerne og skibe via Lyngby radios HF-tjeneste til afgifter, der er fastsat, som om tjenesten blev afviklet via Torshavn Radio.

Trafiktjenesterne og ikke mindst nød- og sikkerhedstjenesterne drives som et led i internationale forpligtelser, der blandt andet er fastlagt i internationale traktater.

8.7. Postvæsen.

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil 1. april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret. Postverk Føroya's driftsresultat er optaget på lagtingsfinansloven under paragraffen for landsvirksomheder.

Postverk Føroya havde i regnskabsåret 1987 et driftsunderskud på 3,2 mill. kr., som afholdes af landskassen. For årene 1988 og 89 er der budgetteret med stigende underskud på postvæsenets drift.

Posttakster fastsættes af landsstyret i samråd med Lagtingets finansudvalg.

Postverk Føroya ekspederede i 1988 ca. 7,2 mill. breve, 1,9 mill. girokort og postanvisninger samt ca. 5 mill. aviser, blade og adresseløse forsendelser.

Det færøske postvæsen udgiver frimærker, der er efterspurgt af blandt andet filatelisten i det meste af verden.

9. SOCIALE FORHOLD.

9.1 Indledning.

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforborg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse.

Området er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er særanliggende. For så vidt angår gældende regler på det sociale område henvises der til Færøernes Lovregister for 1988.

Forvaltningen af det sociale område varetages af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt med klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser (på samme måde som kommunerne i Danmark). Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landsstyrets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landsstyrets regelfastsættelse.

Almannastovans afgørelser i personsager kan indankes for landsstyret, der har den endelige administrative afgørelse.

Almannastovan har afdelinger, der er bemanded med socialrådgiver, på Suduroy, Eysturoy og Norðoyggjar.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om hjælp til personer, der er arbejdsløse.

Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan.

Afgørelser om tilkendelse af invalidepension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Rådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukkutrygging.

Administrationen af reglerne i børneforsoringsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes navn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser.

Betingelserne for at opnå kontantydelse i henhold til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven (der også indeholder regler om revalidering) svarer nogenlunde til de danske regler før ændringen af reglerne vedrørende førtidspension. For så vidt angår ydelsestørrelse henvises der til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven samt til den i 1988 gennemførte ændring af folkepensions- og invalidepensionsloven og til de i 1988 vedtagne lagtingslove.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen - der fortsat er uændret gældende - svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne, og ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse, og forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsaglig betaling for lægehjælp, tandlægehjælp, medicin og befordring. Færinger på midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere på midlertidigt ophold på Færøerne.

Dagpengeordningen omfatter sygdom, ulykkestilfælde og fødsel. Dagpenge ydes til lønmodtagere, der ikke i øvrigt har ret til løn under sygdom eller fødsel.

Dagpengene udgør pr. uge 80% af lønmodtagerens gennemsnitlige ugentlige arbejdsindtægt de sidste 5 uger før sygdommens indtræden. Den ugentlige dagpengesats kan ikke overstige 80% af den aktuelle ugeløn for ufaglærte

arbejdere. Almannaestovan offentliggør hver 3. måned dagpengenes højeste beløb, eller når der sker overenskomstændringer på arbejdsmarkedet.

Med hensyn til sygdom og ulykkestilfælde er der 2 karensdage og dagpenge ydes højst i 26 uger. Ved fødsel ydes der dagpenge fra det tidspunkt inden fødslen, da det ikke længere er forsvarligt at fortsætte arbejdet. Efter fødslen ydes der højeste dagpengesats i 24 uger uden hensyn til tidligere indtægt, ligesom der kan ydes dagpenge i 2 uger til ægtefællen, der dog fratrækkes moderens orlov. Disse regler gælder også ægtepar, der adopterer.

Ved sygdom udover 26 uger og ved arbejdsløshed eller andre sociale begivenheder ydes hjælp efter forsorgsloven. Hjælp efter forsorgsloven er som i Danmark opdelt i forbigående hjælp, dog uden fast varighedsbegrænsning og varig hjælp. Den forbigående hjælp ydes med et højeste nettobeløb, der svarer til det man kan få udbetalt som højeste sygedagpengesats efter skat. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, idet der gives tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt såfremt der er behov for dette.

Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse. Pr. 1. januar 1989 fik 1012 hjemmehjælp af 372 hjemmehjælpere.

Enker har i henhold til forsorgsloven ret til enkepension, såfremt de har børn under 18 år. Enkepensionen er af samme størrelse som folkepensionen. Herudover ydes der - finansieret udelukkende af landskassen - en tillægssydelse, der svarer til omtrent en tredjedel af enkepensionssydelsen, således at enkepensionen og tillægssydelsen tilsammen ligger på niveau med mellemste invalidepension.

Børnetilskud ydes fra 1. oktober 1987 (fra 1. december 1987 uafhængigt af indtægt) for alle børn mellem $\frac{1}{2}$ og 16 år. Tilskuddet er skattefrit. Det udgør pr. 1. april 1989 for børn i alderen $\frac{1}{2}$ - 2 år kr. 9.380 årligt, i alderen 3 - 6 år kr. 5.968 årligt og i alderen 7 - 15 år kr. 5.116 årligt. Herudover ydes der fradrag for hvert barn under 16 år i den beregnede kommuneskat og landsskat - fra 1988 kun i kommuneskat. Fradraget i kommuneskatten fastsættes for hver enkel kommune af by- eller byggerådet. Hvis den

pågældende ikke betaler skat eller er pålignet mindre skat end fradraget(ene), udbetales det overskydende beløb kontant.

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfrie, kan højst udgøre 45.000 kr. Almannastovan afgør om lån skal ydes, medens Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) iøvrigt ekspederer sagerne, herunder tager stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få brændsels- og kommunikationstilskud på 2.200 kr. årligt.

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig at tage sig af plejepatienter. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægssydelse. Pr. 1. januar 1988 modtog 97 personer sådant vederlag.

Table 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser samt størrelsen af disse ydelser i året 1988.

Folkepension	1/1-1985	1/1-1987	1/1-1988
		- 1000 kr. -	
Almindelig	4.553	4.703	4.927
Førtid	77	65	84
Ialt	4.630	4.768	5.011
Invalidepension			
Laveste	106	102	105
Mellemste	540	579	609
Højeste	500	484	461
Ialt	1.146	1.165	1.175
Kontanthjælp efter forsorgsloven.			
På grund af sygdom	28	32	37
På grund af arbejdsløshed	4	3	6
På grund af handicappet barn	44	53	64
Andre årsager	188	207	222
Ialt	264	295	329
Andet			
Invaliditetsydelse	72	73	76
Enkepension	67	44	43
Enkebørnepension	294	245	246
Børneforsorg	73	86	98
Dagpenge	307	292	522
Ialt	6.853	6.968	7.500

Tabel 9.2. De samlede sociale udgifter i hovedposter.

	1980/81	1986	1987
	- 1.000 kr. -		
Forsorg og bidrag	70.628	129.566	154.689
Børneforsorg	22.866	59.091	68.177
Sygekasser	22.948	37.648	41.624
Folke- og enkepension	111.582	230.630	258.478
Invalidepension	41.596	67.102	73.756
Skattemæssigt børnetilskud	14.766	48.714	52.783
Almindeligt børnetilskud	-	-	17.078
Særligt børnetilskud	-	-	222
Revalidering	3.065	11.066	14.407
Ulykkesforsikring	9.546	21.347	21.572
Dagpenge v.sygdom ell. fødsel	10.331	34.111	43.282
Andre udgifter	10.602	34.785	46.891
Ialt	317.930	674.060	792.959

Kilde: Landskasseregnskabet samt materiale i Almannastovan.

9.3. Institutioner.

For børn i den skolepligtige alder er der 13 daginstitutioner. Syv børnehaver, 4 vuggestuer og to børnehaver med vuggestuepladser. Herudover er der otte dagplejeformidlinger med over 1000 pladser. De gældende regler i Danmark for daginstitutioner finder typisk også anvendelse her. I øvrigt er daginstitutioner og dagplejeformidlinger under tilsyn af Almannastovan.

Landsstyret har i 1987 godkendt børnehaver/vuggestuer med ialt 228 pladser samt dagplejeformidlinger med i alt 300 pladser.

Der findes kun én døgninstitution for børn, Færøernes Børnehjem (Føroya Barnaheim).

Der er i alt 6 offentlige pleje/aflastningshjem med 158 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri, Runavík og Klaksvík, og er alle under tilsyn af Almannastovan. Herudover fungerer en plejeafdeling på Landsygehuset med 26 pladser som plejehjem.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med ca. 30 pladser henholdsvis i Tórshavn (med filial i Runavík) og i Klaksvík.

Revalideringscentret (Endurbúgvingarstovan) yder råd og vejledning til personer, der på grund af handicap har behov for omskoling eller lignende eller bistand til erhvervsmæssig placering. Institutionen har også mulighed for at iværksætte arbejdsprøvning og andre foranstaltninger.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir, nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almanastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorgsloven.

I Tórshavn findes ét aflastnings- og fritidshjem, med 5 aflastningspladser til ophold og 10 pladser til dagaflastning (fritidshjem) for åndsvage og i et vist omfang andre handicappede. Hjemmet er en selvejende institution.

Skúlen á Trøðni yder undervisning til alle former for handicappede, ikke alene i skolealderen, men også før og efter denne. Skolen har to elevhjem. Elevhjemmene er under tilsyn af Almanastovan, mens institutionen som sådan er under tilsyn af Landsskúlafrísítingen.

Administrationen af særforsorgen blev overtaget af Færøernes hjemmestyre pr. 1. januar 1988.

Åndsvageforsorgen kan opdeles i 5 dele:

- a) Den sociale afdeling, der varetager de koordinerende opgaver, som har den daglige personaleledelse og som særligt hjælper hjemmeboende.
- b) 4 afdelinger på Eíragarður (på Landssygehusets område), hvor der bor 48 personer.
- c) Pensionatet i Hoyvík, hvor 11 voksne selvhjulpne personer bor.
- d) Boinstitutionen i Runavík med plads til 5 svært handicappede personer.
- e) Værkstedet Von í Argír med plads til 45 personer.

9.4. Finansieringen af de sociale ydelser.

På det sociale område omfatter omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af de sociale institutioner (alderdoms- og plejehjem, særforborg m.v.).

Bloktilskuddet udgjorde i 1988 på det sociale område 125.211.000 kr. og i 1989 er tilskuddet på 129.456.800 kr.

Derimod blev refusionssystemet opretholdt på en række sociale bistandsydelser (kontantydelse m.v.) og for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner, samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Udgifterne til de sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepensioner) fordeles således fortsat ligeligt mellem staten og landskassen.

Samtidig med nyordningen harmoniseredes refusionssatserne, således at staten på følgende områder nu finansierer 25% af udgifterne: Omsorgsarbejde for pensionister, personlige tillæg til sociale pensioner, daginstitutioner, børneforborg, dagpenge ved sygdom og fødsel samt revalidering og hjælpemidler.

I 1988 udgjorde statens refusioner på det sociale område i alt 183.016.785 kr. og i 1989 er der budgetteret med 222.900.000 kr.

10. SUNDHEDSVÆSEN.

10.1. Indledning.

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, hjemmesygeplejerskerne, skolesundheds- og skolesygeplejerskerne, jordemødrene og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende.

Administrationen af den primære sundhedstjeneste er med omlægningen fra statsrefusion til bloktilskud fra 1. januar 1988 overgået fra Rigsombudet til Færøernes Landsstyre.

For så vidt angår gældende regler på sundhedsområdet henvises der til Færøernes Lovregister for 1988.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste.

Kommunelægeordningen.

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der i 1987 praktiserede ialt 25 kommunelæger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunerne stiller fri bolig, konsultationslokaler og uden for Tórshavn tillige instrumentarium til rådighed.

I en betænkning fra 1973 blev det foreslået, at der i distrikter med flere kommunelæger etableres lægecentraler (helsecentraler), hvortil også sundhedsplejerske, skolesundhedsplejerske, hjemmesygeplejerske, jordemoder, fysioterapeut o.a. kan knyttes. På nuværende tidspunkt er der etableret 5 lægecentraler og flere er under planlægning. Lægecentralerne finansieres i vidt omfang af landskassen gennem tilskud (50%) og lån (40%).

Grundtanken ved lægecentraler har været ønsket om en bedre lægelig dækning af befolkningen. Dette er nu opfyldt dels ved at mindske arbejdspresset for den enkelte læge, der efter gennemførelsen af nyordningen vil have 1.300-2.000 patienter (gennemsnitlig 1.800), og dels ved etablering af en mere hensigtsmæssigt geografisk placering.

På længere sigt forventes ordningen at gavne sundhedsarbejdet i almindelighed, fordi den vil give lægerne bedre muligheder for at uddanne sig til og deltage i offentlige tillidserhverv.

Skolelægeordningen.

Der er ansat i alt 12 skolelæger. Uden for Tórshavn bestrider kommunelægerne disse stillinger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er landsdækkende med central administration i Tórshavn. Der er tale om 3 personalegrupper, nemlig hjemmesygeplejersker, skolesygeplejersker og sundhedsplejersker, hvoraf en del er ansat i kombinerede stillinger som småbørn- og skolesundhedsplejersker. Hjemmesygeplejersken yder pleje i hjemmet, fortrinsvis efter lægeordination, sundhedsplejersken giver støtte og vejledning om barnets udvikling og trivsel, og skolesygeplejersken følger sundhedstilstanden gennem skolealderen i nært samarbejde med skolelægen.

Det samlede personale var ved årskiftet 1987/88 62 inkl. ledelse og administration.

Tandlægeordningen.

Indtil 1. april 1989 refunderede sygekassen et fast beløb for den enkelte ydelse hos tandlægen (f.eks. tandrensning, rodbehandling). Patienten betalte selv hele regningen og fik derefter de tilskudsberettigede ydelser refunderet af sygekassen.

Fra 1. april 1989 dækker sygekassen halvdelen af udgifterne i forbindelse med tandlægebesøg, for så godt som alle ydelser. Der er endvidere sket den ændring, at tilskuddet er fratrukket på regningen.

Ved årsskiftet 1987/1988 var der 39 tandlæger på Færøerne.

Fra 1. januar 1987 er der indført en ny børnetandplejeordning, som omfatter vederlagsfri forebyggende og behandlende tandpleje, dog således at ordningen først efter en overgangsperiode omfatter alle børn i den undervisningspligtige alder.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger.

Alle driftsudgifter vedrørende skoletandplejen afholdes af kommunerne.

Før den nye børnetandplejeordning trådte i kraft, fandtes der faste skoletandlæger i de fleste større byer.

Apotekervæsenet.

Apotekervæsenet er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særansliggende.

Administration, tilsyn m.v. sker ifølge et regulativ udfærdiget af landsstyret.

Den færøske apotekerfond ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar. Ved apotekervæsenet er foruden landsapotekeren normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri.

Ved udgangen af 1987 var der i alt 52 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet.

Bruttoomsætningen indenfor det færøske apotekervæsen var i 1987 ca. 48,7 mill. kr. (mod 42,5 mill. kr. i 1986).

Apotekerne forsyner i alt 30 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. Omsætningen varierer stærkt fra bygd til bygd. Håndkøbsudsalgenes andel i den samlede bruttoomsætning har i de senere år ligget på omkring 5%.

Kommunelægerne på Færøerne har tilladelse til at distribuere lægemidler, men adgangen hertil benyttes efterhånden kun i beskedent omfang.

Lægemidler blev i 1979 omfattet af reglerne om ekstra indførselsafgift og som følge deraf er forbrugerpriserne på lægemidler steget stærkt siden da.

10.3. Sygehusvæsenet.

Indledning.

Sygehusvæsenet er fællesansliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til loven fra 1976 om Færøernes sygehusvæsen.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn, sygehuset i Klaksvík og Suðuroy sygehus.

Landssygehuset har 301 sengepladser, hvoraf 97 er i den psykiatriske afdeling. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling og en psykiatrisk afdeling samt en tandklinik.

Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset:

Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre-næse-hals-sygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

Klaksvík sygehus har 47 sengepladser.

Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset:

Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin og rheumatologi med 2 overlæger tilknyttet kirurgi og 1 medicin.

Suðuroy sygehus har 20 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i kirurgiske sygdomme.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet.

I forbindelsen med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes Landsstyre og Sundhedsministeriet har indgået en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Aftalen skal fornyes pr. 1. januar 1991. Ved beregningen af bloktilskuddet på sundhedsområdet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på Rigshospitalet indregnet fuldt ud.

Ifølge aftalen forpligter Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter.

Herudover er Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulansbehandling.

Landsstyret betaler et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der står til rådighed. I 1988 udgjorde beløbet 22,5 mill. kr. Beløbet reguleres årligt.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark og til deres pårørende. Hotellets drift er fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen.

Landsstyret vedtog i 1988 en 8-årig udbygningsplan for de 3 sygehuse og for sygeplejeskolen på 310 mill. kr. Ifølge planen forudsættes det eksisterende antal sengepladser ikke udvidet. Planen tænkes finansieret med 170 mill. kr. over finanslovene 1988-1994, mens resten tænkes finansieret ved låneoptagelse.

Tabel 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning.

Antal sengepladser.	1980	1985	1986	1987
Landssygehuset ¹⁾	284	284	302	302
Klaksvík sygehus	47	47	47	36 ²⁾
Suðuroy sygehus	26	20	20	20
Ialt	357	351	369	358
Antal indlæggelser				
Landssygehuset ¹⁾	6.114	6.386	6.548	6.417
Klaksvík sygehus	1.183	1.334	1.321	1.349
Suðuroy sygehus	574	679	727	749
Ialt	7.871	8.399	8.596	8.515
Antal sygedage				
Landssygehuset ¹⁾	99.837	96.709	95.705	86.507 ³⁾
Klaksvík sygehus	17.588	10.630	11.225	10.820
Suðuroy sygehus	7.353	7.518	7.588	7.309
Ialt	124.778	114.857	144.518	104.636
Gennemsnitlig antal sygedage pr. patient				
Landssygehuset ¹⁾	16,3	15,1	14,6	13,5
Klaksvík sygehus	14,9	7,9	8,5	8,1
Suðuroy sygehus	12,8	11,0	10,2	9,7
Gennemsnit for sygehusvæs.	14,6	11,3	11,1	10,4
Gennemsnitlig belægningsprocent				
Landssygehuset ¹⁾	96,3	93,2	86,8	78,5
Klaksvík sygehus	102,5	61,9	85,4	82,3
Suðuroy sygehus	77,5	102,5	103,9	100,1
Gennemsnit for sygehusvæs.	92,1	85,8	92,0	87,0

1). Incl. det tidligere statshospital i Tórshavn, fra den 1. januar 1977 Landssygehuset's psykiatriske afdeling.

2). Den tidligere plejeafdeling har været lukket i 1987 på grund af ombygning. Afdelingen benyttes nu til medicinske patienter, og antallet af sengepladser er atter 47.

3). Faldet skyldes lukning af såvel den psykiatriske afdeling på grund af ombygninger som somatiske afdelinger på grund af ferieafvikling.

Kilde: Sygehusene.

Det noget høje gennemsnitlige antal sygedage pr. patient på Landssygehuset skyldes et stort antal kronisk syge patienter på de medicinske og psykiatriske afdelinger, samt at plejeafdelingen medregnes.

Tabel 10.2. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag.

	1980/81	1981/82	1985	1986	1987
	- 1000 kr. -				
Landssygehuset ¹⁾	966,96	1.115,12	1.892,99	1.968,77	2.532,23
Klaksvík sygehus	1.095,92	1.175,59	3.488,93	3.124,53	3.462,48
Suðuroy sygehus	1.428,98	1.530,98	2.657,72	2.573,12	2.964,29
Gns. f. sygehusvæsenet	1.012,57	1.149,27	2.108,80	2.122,10	2.986,33

1). Som tabel.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Tabel 10.3. Sygehusenes normerede personale pr. 1. april 1988¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	52	7	3
Sygeplejersker	288 ²⁾	38	18
Personale med anden ³⁾ plejeuddannelse	109,5	16	4
Personale med anden ⁴⁾ sundhedsfaglig udd.	88,0	13	11
Administrations- personale	21,5	6	6
Portører og drifts- personale.	51,5	7	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	116,5	21,75	22
Andet personale	18	11,25	1
Ialt	745	120	72

1). Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet.

2). Heraf 60 sygeplejeelever.

3). Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere.

4). Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde: Sygehusene.

Tabel 10.4. Sygehusenes samlede udgifter.

	1981/82	- 1/4-31/12 - 1985	1986	1987
		- 1000 kr. -		
Landssygehuset ¹⁾	109.049	139.939	188.421	219.258
Klaksvík sygehus	22.414	26.812	35.073	37.464
Suðuroy sygehus	11.380	14.901	19.524	21.665
Ialt	142.843	181.651	243.018	278.387

¹⁾. Incl. udgifterne til det tidligere statshospital, Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling. Fra og med finansåret 1977/78 indgår endvidere udgifterne til tuberkulosestationens drift i sygehusudgifterne.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Sygehusenes administration.

Sygehusene administreres af hver sin bestyrelse på fem medlemmer, hvoraf lagtinget udpeger tre og landsstyret to. Endvidere er der i henhold til sygehusloven nedsat et planlægningsudvalg for det færøske sygehusvæsen, der skal fremsætte forslag til udbygning af det samlede sygehusvæsen. Planlægningsudvalget består af fem medlemmer - ét medlem for hver af de tre sygehuse udpeget blandt sygehusbestyrelsesmedlemmerne og to medlemmer udpeget af landsstyret.

Den daglige administrative ledelse af sygehusvæsenet varetages af en direktør udnævnt af landsstyret. Sygehusdirektøren er samtidig sekretær for hver af de tre sygehusbestyrelser og for planlægningsudvalget.

Den daglige ledelse af sygehusene forestås af en inspektør for hver af de tre sygehuse.

Jordermodervæsenet.

I medfør af anordningen fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder og vederlagsfri fødselsbetjening.

Der er normeret en ledende jordemoder og 16 jordemødre i øvrigt ved sygehusvæsenet.

10.4. Landslægen.

Landslægen er Lagtingets og Rigsombudsmandens sagkyndige i alle lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med sygehusene og den virksomhed, der udøves på Færøerne af apoteker, læger, tandlæger, jordemødre og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne.

Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

10.5. Finansiering.

Med overgangen fra statsrefusion til bloktilskud er de forskellige statslige finansierings- og tilskudsordninger bortfaldet fra 1. januar 1988. På sundhedsområdet udgjorde bloktilskuddet 187.774.000 kr. i 1988 og i 1989 udgør tilskuddet 194.158.000 kr.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN.

11.1 Indledning.

Hvad undervisningsvæsenet omfatter.

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen (grundskolen, fortsættelsesskolen), gymnasiet og HF-kursus.
- Lærlingeuddannelser m.m. inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Videregående uddannelser som sygeplejerskeuddannelse, alle former for navigations- og skibsmaskinuddannelser, merkonomeksamen, læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam. art.-student, B.S. studier og hovedfagstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, specialskole, efteruddannelse samt aftenskoleundervisning.

Særanliggende og fællesanliggende.

Gymnasierne, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og det færøske akademi (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggende, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Færøernes maskinskole og aftenskoleundervisningen fortsat er fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggende, er administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens paragraf 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser, som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 vedtagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet.

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således nu samlet under landsstyret.

Administrationen udøves af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) på 5 medlemmer, hvoraf 4 er udpeget af Lagtinget og 1 af landsstyret, og af Landsskúlafyrisingin (Undervisningsdirektoratet) ledet af en af landsstyret ansat undervisningsdirektør.

Landsskúlaráðið har overopsynet med hele undervisningsvæsenet, men den daglige ledelse af administrationen af undervisningsvæsenet ligger i Landsskúlafyrisitingin. Det har således tilsynet med, at de gældende regler for undervisningsvæsenet overholdes, og at fastsatte beslutninger bliver fremmet. Landsskúlaráðið godkender de af Landsskúlafyrisitingin udarbejdede forslag til generelle bestemmelser vedrørende undervisningsvæsenet. Landsskúlaráðið ansætter lærere og afgiver indstilling til landsstyret om besættelsen af stillinger som ledere og dermed ligestillede. Alle andre sager vedrørende de enkelte lærere afgøres af Landsskúlafyrisitingin. Landsskúlaráðið godkender det årlige forslag til finanslov for undervisningsvæsenet, inden det afgives til landsstyret, mens Landsskúlafyrisitingin over for landsstyret har ansvaret for, at bevillingerne til undervisningsvæsenet anvendes i overensstemmelse med finansloven.

Det samlede driftsudgifter for det færøske undervisningsvæsen i 1988 (incl. bloktilskud) udgjorde skønsmæssigt 425 mill. kr. En oversigt over uddannelsesudgifternes fordeling og udvikling er indeholdt i bilag 12. I bilag 13 er der givet en oversigt over antallet af udskrevne elever i folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen.

Folkeskolens styrelse er fastlagt i en lagtingslov om folkeskolen fra 1979. Folkeskolen er en kommunal skole. Kommunen har ansvaret for, at kommunens beboere kan få den fornødne undervisning, herunder at de nødvendige økonomiske midler og de fornødne undervisningslokaler stilles til rådighed. Tilsynet med og styrelsen iøvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overopsynet med folkeskolen føres af Landsskúlaráðið, der har overført dette til Landsskúlafyrisitingin.

Folkeskolen omfatter en syv-årig grundskole og en to-årig fortsættelsesskole, der kan videreføres med en 10. klasse. Undervisningspligten er 7 år, men langt den overvejende del af eleverne fortsætter i fortsættelsesskolen. Den store udbygning af skolevæsenet i de seneste årtier har bl.a. betydet, at det kun er børn fra fjernest beliggende øer, der må flytte hjemmefra for at få skolegang ud over 7. klasse. Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra knapt 600 til kun én elev i enkelte skoler.

Efter folkeskoleloven af 1979 er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en udstrakt valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen, særligt i 10 klasse. Udover valgfrihed i fagmæssig henseende vil der endvidere i visse fag i 8.-10. klasse kunne vælges mellem undervisning i grundkursus eller udvidet kursus. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøve.

Lærernes lønnings- og andre ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov (1972) om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Det kræves efter loven, at en lærer skal have eksamen fra Færøernes seminarium eller eksamen fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Lærerne i den færøske folkeskole er bortset fra de højere stillinger fra viceinspektør og derover lønnet i samme lønklasse som lærerne i den danske folkeskole. Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser iøvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenstemandsansatte lærere beskæftiges et betydeligt antal timelærere, faglærere samt løse og faste vikarer i den færøske folkeskole.

Privat skole.

I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Den eneste tilbageværende privatskole ligger i Tórshavn.

Gymnasier og HF.

Der findes to skoler med gymnasieundervisning og HF på Færøerne, nemlig Færøernes Gymnasium og HF-kursus i Tórshavn (Hoydalur), og Gymnasiet og HF kurset i Gøta på Eysturoy. Gymnasiet i Tórshavn har HF afdelinger på Suðuroy, mens Gymnasiet i Gøta har HF afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 1988 ca. 38,7 mill kr.

Gymnasieeleverne går 3 år i skole. Det 1. år er der to hovedlinier: nysproglig og matematisk. Det 2. år sker der deling i flere linier: eleverne i den matematiske linie kan vælge mellem matematik - fysik, matematik - biologi eller samfundsfag - matematik. Eleverne i nysproglig linie kan fortsætte i den nysproglige linie eller gå over til en samfundsfaglig - sproglig linie.

HF- eleverne går 2 år i skole. Der er også mulighed for at tage eksamen trinvist over flere år som enkeltprøver eller som selvlæsende. 1. år er der flest fælles fag. 2. år skal der vælges 3 af omkring 13 valgfrie fag.

I 1988 blev der optaget 6 gymnasieklasser i Tórshavn og 4 i Gøtu. Endvidere blev der optaget 8 HF-klasser (3 i Tórshavn, 2 på Suderoy, 2 i Gøtu og 1 i Klaksvík). Med hensyn til elevtal m.v. henvises til bilag 13.

Specialundervisning

Specialundervisningen, herunder høre - taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i de almindelige skoler og i børnehaver. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Specialklasser med retarderede elever findes på 3 af de 45 kommunale skoler, der har specialundervisning.

Undervisningen af høre- og talehæmmede elever varetages af høre- og talelærere og omfatter børn og unge fra 0-18 år. Til undervisningsdirektoratet er knyttet en skolepsykolog, en læsekonsulent, en synskonsulent og en høre/talekonsulent.

De elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives speciel undervisning i færøsk for fremmedsprogede elever i et bestemt tidsrum.

Ved udgangen af 1988 modtog ialt 740 elever specialundervisning (folkeskoler, privatskole og børnehaver) af én eller anden slags.

11.3. Videregående Uddannelser.

Fróðskaparsetur Føroya (Det færøske Akademi).

Fróðskaparsetur Føroya (Det færøske Akademi) er en selvejende institution, hvis formål er videnskabeligt forskningsarbejde og videregående uddannelse.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya lige under landsstyret, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med en bevilling på Lagtingets finanslov. Bevillingen for 1988 var på 13 mio. kr. På finansloven for 1989 er der afsat 14,6 mill. kr.

Institutionens ledelse forestås af rektor sammen med det akademiske råd og centralråd.

Akademiet kan tilbyde følgende uddannelser, (som dog ikke alle starter hvert år).

Bifags- og hovedfagsstudium i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur. Eksam. art. - (uddannelsen 2-årig) med en 2-årig overbygning, udgør et cand.phil.-studium.

En 2-årig historisk, videnskabelig basisuddannelse, der af de danske universiteter er ligestillet med egne basisuddannelser.

En 2-årig propædeutisk uddannelse i teologi (basis for videreuddannelse i udlandet).

En 2-årig basisuddannelse i kemi- og biologi (basis for videreuddannelse på akademiet eller i udlandet).

En 3-årigt BS-studium i biologi (basis for videreuddannelse i udlandet).

En 3½-årig uddannelse som bromatolog (på niveau med uddannelsen som akademiingeniør), som er delvist koordineret med basisuddannelsen i biologi og kemi.

2-årig basisuddannelse i matematik og fysik (basis for videreuddannelse på akademiet eller i udlandet).

3-årige BS-studier, henholdsvis i fysik og geofysik, og i datalogi, der begge delvist er koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik, (begge danner basis for videreuddannelse i udlandet).

I 1989 forventes påbegyndt en 3½-årig uddannelse som elektroingeniør (på akademiingeniør-niveau).

Akademiet har aftaler om muligheder for videreuddannelse andre steder, herunder også samarbejds- og meriteringsaftaler ved højere læreranstalter i Danmark, Norge og Island.

Akademiets afdeling for færøsk sprog varetager større samlinger, som f.eks. ordsamling, stednavnesamling, dialektsamling og folkemindesamling.

Ud over de nævnte uddannelsesstilbud på højere niveau afholder akademiet også sammen med Færøernes seminarium årskurser for lærere. Akademiet afholder i 1988/89 en række offentlige kurser og offentlige aftenforelæsninger.

Færøernes seminarium.

På Færøernes Seminarium findes der læreruddannelse, pædagoguddannelse og efteruddannelse.

Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF eller lignende. Læreruddannelsen, der varer 4 år, skal uddanne lærere til folke-

skolen og samtidig sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i aften- og ungdomsskolerne. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 400 elever. Der var i 1988 - 89 elever på uddannelsen (mod 94 elever i 1987). Af disse var 68 kvinder og 28 mænd.

Lærerne efteruddannes iøvrigt bl.a. ved deltagelse i årskurser og andre kortere kurser på Danmarks Lærerhøjskole, Dansk Sløjdlærerskole og Danmarks Højskole for Legemsøvelser, på Færøernes Seminarium og på Det færøske Akademi.

Pædagoguddannelsen skal uddanne pædagoger til vuggestuer, børnehaver og fritidshjem, institutioner inden for åndsvageforsorgen o.a. For optagelse på pædagogstudiet kræves det, at ansøgeren foruden at have bestået 10. klasse også har en 2-årig uddannelse, der med fordel kan anvendes i pædagoguddannelsen, som f.eks. bestået 2-års højere forberedelseksamen, studentereksamen eller har gået på højskole, handelsskole, etc. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst 1/2 år.

Seminariets driftsudgifter var i 1988 på 12,0 mill. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,5 mill. kr.

Færøernes sygeplejerskole.

Færøernes sygeplejerskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse. Al undervisning forgår på Færøerne.

Skolens formål er at give en grunduddannelse, som gør sygeplejersker i stand til at fungere ansvarsfuldt og selvstændigt inden for deres arbejdsområde i sundheds- og sygeplejen og at give det nødvendige grundlag for videregående specialuddannelse inden for sundheds- og sygepleje.

Den grundlæggende undervisning er samlet på selve sygeplejerskolen. Uddannelsesperioden er ialt 161 uger, delt op på 72 ugers teori og 89 ugers praktik. Det første halve år får eleverne ingen løn.

Den praktiske uddannelse foregår hovedsaglig på Landssygehuset, men Klaksvík Sygehus og alderdoms- og plejehjemmene er også med i uddannelsen, og desuden er der elever i praktik i den primære sundhedstjeneste.

Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen. Skolen ledes af et skoleråd, som er sammensat efter nærmere regler fastsat af sundhedsstyrelsen.

I 1988 havde Sygeplejeskolen ialt 47 elever under uddannelse (mod 52 i 1987).

11.4. Erhvervsuddannelser.

Kompetencen til godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler og maskinmester- og maskinistiskoler og til fastlæggelse af omfanget, indholdet og tilrettelæggelsen af undervisningen på disse skoler er i 1979 overført til det færøske hjemmestyre.

Maskinskole.

Færøernes maskinskole i Tórshavn er en selvejende institution. Driftsudgifterne, der i 1988 beløb sig til ca. 9,9 mill. kr., betales af Færøernes landsstyre, bl.a. med (blok)tilskud fra staten.

Lagtinget besluttede i 1988 at bygge en ny maskinskole, idet undervisningen hidtil har måttet ske fra spredt beliggende, lejede lokaler.

På skolen gives der en 6 måneders uddannelse til motorpassere (6 elever i 1988).

På grundlag af en ny folketingslov påbegyndes i 1988 en ny maskinmesteruddannelse. Uddannelsen, der er 3-årig, afsluttes efter beståede årsprøver med et maskinmesterbevis. Denne eksamen træder i stedet for den hidtidige udvidede maskinmestereksamen (når de igangværende er færdigtuddannede). Maskinskolen havde ved udgangen af 1988 101 elever (mod 87 elever ved udgangen af 1987).

Tekniske skoler.

De tekniske skoler i Tórshavn og i Klaksvík, der er selvejende institutioner, underviste i 1988 i følgende håndværksfag: Automekanikere, maskinister, blikkenslagere, bygningssnedkere, bygningstømrere, elektrikere, maskinarbejdere, skibsbyggere, frisører, tekniske tegnere/landmåler teknikere. Teknisk skole i Tórshavn har undervisning i alle fag, mens Klaksvíks tekniske skole har undervisning i tømrer-, snedker-, maskinarbejder-, elektriker- og maskinistfagene.

Antallet af elever var i 1988 henholdsvis 744 (Tórshavn) og 210 (Klaksvík). Begge de to tekniske skoler råder over skolehjem.

Navigationsskoler

På navigationsskolen i Tórshavn foregår uddannelse af skibsførere (36 måneder), fiskeskippere (6 måneder) og hjemmeskippere (6 måneder), mens der på navigationsskolen i Klaksvík uddannes fiskeskippere, hjemmeskippere og skibskokke (5 måneder). Begge skoler har også radiotelefonistkurser (ugekursus). I 1988 var antallet af elever på de to skoler 134. Driftsudgifterne til de to skoler udgjorde i 1989 ca. 10,5 mill.kr., der afholdes af landskassen.

Handelsskole

Færøernes handelsskole, der er centralskole for hele landet, er en selvejende institution. Skolen har afdelinger i Tórshavn, Klaksvík, Fuglafjørður, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. Ved de 2 sidste afdelinger kan eleverne også kan tage visse statskontrollerede enkeltfagprøver, medens der ved de tre førstnævnte afdelinger foruden enkeltfagprøverne også kan tages lærlingprøver og merkonomeksamen.

I 1988 påbegyndtes i et samarbejde med Handelshøjskolen i Århus undervisning i 1. del af HD-studiet.

I Tórshavn undervises i højere handelsuddannelse. I august 1983 påbegyndtes en ny basisuddannelse i administration, handel og kontor, under benævnelsen FHS. I nogle år har skolen også haft datanomuiddannelse. Endvidere arrangeres undervisning i bankfaget og fra 1987 også i sparekassefaget og kortere erhvervskurser.

De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagprøver og de højere fagprøver. Begge er et-årige, ligesom merkonomprøverne er et-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen. Lærlingenes skolegang strækker sig over 2 år. Højere handelseksamen tager 2 år, dog 1 år for dem, der har særlige forkundskaber. FHS-uddannelsen er sammensat af 1 års skoleundervisning (basisåret) og 2 års praktikundervisning, dog med skoleundervisning i perioder.

Undervisningen ved handelsskolen omfattede pr. 1. september 1988 1.176 personer, hvoraf 704 var kvinder. De tilsvarende tal pr. 1. september 1987 var 1.125 og 671. Driftsudgifterne til skolen var i 1988 ca. 9 mill. kr.

11.5. Anden Undervisning.

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter.

Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne (med ca. 7.100 elever) og musikskolerne (Suderoy, Vágur, Nord-Streymey, Argir, Tórshavn, Gøtu, Leirvík, Fuglefjørður og Klaksvík med ialt 1.200 elever).

11.6. Uddannelsesstøtte.

Udbetalingerne fra Statens Uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende på Færøerne var i 1987/88 på ca. 19,4 mill. kr. (mod 16,9 mill. kr. i 1986/87), idet fordelingen af støtte er sket på grundlag af reglerne i den danske lov om Statens Uddannelsesstøtte. Af det nævnte beløb modtog elever ved gymnasier og HF ca. 7,0 mill. kr. ved Handelsskolen 2,7 mill. kr. og navigationsskolerne ca. 2,5 mill. kr.

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen.

Fra 1. august til 31. december 1988 udbetalte landskassen således ialt 12,8 mill. kr. i støtte til uddannelsessøgende på Færøerne. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige (danske) regler.

Landskassen gav i 1988 en støtte på ca. 12,0 mill. kr. til færøske studerende i udlandet.

11.7 Statstilskud.

Statens tilskud til det færøske undervisningsvæsen er pr. 1. januar 1988 overgået til bloktilskud, for uddannelsesstøttens vedkommende dog først fra den 1. august 1988.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN.

12.1. Færøernes Retsvæsen.

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes 1. og 3. tirsdag i hver måned. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, Det færøske adoptionssamråd og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren (Sorenskriveren) medlem af Sterilisationsnævnet.

På dommerkontoret var der pr. 1. januar 1989 foruden sorenskriveren beskæftiget 1 retsassessor, 2 dommerfuldmægtige og 14 kontorfunktionærer, heraf 6 deltidsansatte. Endvidere beskæftiger dommerkontoret 1 kontorelev og et retsbud.

Nedenfor er angivet antallet og arten af retssager og andre retshandlinger.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1986	1987	1988
Borgerlige sager					
Stævninger indleveret til berømmelse	1439	2333	5616	3273	5933
Afsagte domme ialt	833	1772	2662	2786	2781
heraf udeblivelses- og erkendelsesdomme	747	1702	2553	2608	2653
Straffesager					
Indl. til berømmelse	330	435	576	696	592
Afsagte domme	168	309	423	484	481
Fogedforretninger					
Indl. begæringer	913	2883	4643	7643	7673
Heraf udpantningsbegæringer	32	1845	1035	5116	4412
Auktioner					
Auktionsbegæringer ialt	60	127	108	154	145
Heraf faste ejendomme	38	54	60	77	62
Heraf skibe	3	47	11	18	29
Afholdte auktioner					
Over faste ejendomme	5	9	21	13	4
Over skibe	2	18	4	6	11

Kilde: Sørenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af tinglyste dokumenter i de seneste år har ligget mellem 25-30.000 årligt, og at skifteretten i 1988 havde 507 anmeldte boer (mod 428 i 1987). Nævnes kan også at huslejenævnet i Tórshavn i 1988 havde 47 indkomne sager (mod 51 i 1987) og Færøernes Overfredningsnævn 129 indkomne sager (mod 103 i 1987).

Straffesager berammes til foretagelse omkring 1 måned efter anklageskriftets indlevering til retten, mens berømmelsestiden i borgerlige sager, hvori der skal domsforhandles, er ca. 4 måneder.

Domsforhandling i en borgerlig sag berammes kun, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag ca. 1 måned efter stævningens indlevering til retten.

12.2. Færøernes politivæsen.

Politiets opgaver.

Færøerne er en selvstændig politikreds, der ledes af politimesteren (Landfogeden).

Som Grønland og de danske politikredse sorterer Færøerne under Rigspolitichefen og Justitsministeriet.

Landfogeden varetager som leder af politikredsen de sædvanlige politi- og anklagemæssige opgaver. Derudover er landfogeden tillagt statsadvokatkompetence. Landfogeden møder således udover i politi- og straffesager i Færøernes Ret også i ankesager ved Østre Landsret, der tre gange om året har session på Færøerne.

Landfogeden giver møde i nævningesager, der behandles ved Færøernes Ret med dommeren (Sorenskriveren) som retsformand.

Endelig varetager landfogeden en række specielle opgaver bl. a. som skibsregistrator og borgerlig vielsesmyndighed.

Politiets bemanning.

Landfogedens kontor er beliggende i Tórshavn. Det juridiske personale består udover landfogeden af en vicepolitimester og 2 politifuldmægtige. Den daglige leder af Færøernes politikorps er politiinspektøren. Politistationen i Tórshavn ledes af en politikommissær og en vicepolitikommissær.

Uden for Tórshavn er politikredsen inddelt i 6 sysler, der hver ledes af en stationsleder (sysselemænd).

Ved årets udgang var 33 personer, heraf 11 på deltid, ansat i kontorsektoren. Politikontoret i Tórshavn beskæftigede 14, mens resten er fordelt på syslerne. Lønningerne til fire heltidsstillinger i Tórshavn refunderes af landsstyret og Tórshavn kommune på grund af landfogedens administration af de anførte specielle områder. På kontoret i Tórshavn er ansat syv lærlinge.

Politistyrken var den 31. december 1988 på ialt 77 politifolk. Endvidere var ansat 11 reservebetjente.

Der er ikke længere sysselmænd uden for politiets normativ. Stillingen som sysselmænd i Vestmanna blev i begyndelsen af 1989 besat med en polititjenestemand. Det samme var tilfældet, da stillingen som sysselmænd på Sandø i begyndelsen af 1989 blev nybesat.

14 personer var under uddannelse på politiskolen i Danmark.

Arrestvæsenet.

Ved arrestvæsenet var der den 31. december 1988 beskæftiget 11 personer.

Den 27. juli 1988 blev arresthuset i Tórshavn, efter en større udvidelse og gennemgribende modernisering, indviet af direktøren for kriminalforsorgen. Arresthuset har nu plads til 15 indsatte mod tidligere 8. Udvidelsen skulle medføre, at afsoningspukler, som man tidligere har søgt at afbøde ved at leje ALV-skolen við Áir, kan undgås, og at idømte frihedsstraffe kan afsnes kort tid efter dommen. Afsoningspuklen, som eksisterede inden udvidelsen af arresthuset, er delvis afviklet i 1988.

Domfældte, som ikke var indkaldt til afsoning inden et år efter dommen, har fået tilbud om at betale en bøde i stedet for at afsone. På denne måde blev der afviklet ialt 1399 afsoningsdage, og der blev indbetalt et bødebælb på 552.000 kr.

Frihedsstraffe på mere end 1 år vil normalt blive afsonet i danske statsfængsler.

I forbindelse med arresthusbyggeriet blev politistationen i Tórshavn ombygget og udvidet, idet den gamle arrestforvarerbolig blev inddraget til brug for stationen.

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn. Afdelingen ledes af en socialrådgiver og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Afdelingen varetager desuden socialtjeneste i arresthuset i Tórshavn, ligesom den arbejder i nær tilknytning til danske fængsler, hvor færinger afsone frihedsstraf.

Politiets regelgrundlag.

Den danske straffelov gælder også på Færøerne med visse undtagelser.

Undtagelserne består især i, at nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i straffeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne.

Den 1. april 1988 trådte en ny retsplejelov for Færøerne i kraft. Loven består i en henvisning til den danske retsplejelov, idet der dog i en lang række bestemmelser er sket en tilpasning til de særlige færøske forhold.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. På enkelte områder er reglerne dog gjort noget strengere (f. eks. ved væsentlige fartoverskridelser, promille- og spirituskørsel).

Med hensyn til antallet af anmeldte overtrædelser af de enkelte lovbestemmelser henvises der til beretningens bilag 14.

I bilag 15 og 16 er givet en oversigt over politiets virksomhed iøvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser:

12.3. Færøernes Overøvrighed.

Indledning.

Overøvrighedsområdet, der henhører under Justitsministeriets resortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns Overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden og sorenskriveren.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f. eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, tilladelse til at føre nyt navn, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

De vigtigste af disse områder vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse- og opløsning af ægteskab.

Hjemmestyret har ikke ønsket den lovgivning, som i Danmark har været gældende på området siden 1969 ikraftsat på Færøerne, og derfor er loven om ægteskabsindgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende på Færøerne.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, d. v. s. udenfor de autoriserede

vielsessteder (kirkerne og landfogedens samt sysselmændenes kontorer). Der blev i 1988 på Færøerne foretaget 186 kirkelige og 71 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudet).

I 1988 blev 43 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 3 sket ved dom og 40 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 40 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 29 tilfælde forudgående separation. 10 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 1 ægteskab blev opløst på andet grundlag.

Børnebidrag.

Ifølge lov om børns retsstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption.

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionsråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 1988 blev der udfærdiget 16 adoptionsbevillinger. De 10 adoptioner var såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 6 adoptionsbevillinger vedrører børn fra udlandet. Disse børn kom fra Korea, Colombia og Indien.

Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Umyndiges retshandler.

En umyndig person - d. v. s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter.

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold.

Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt.

Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager.

En kvinde kan genantage sit pigenavn ved at afgive en erklæring herom til Landsfolkeregistret.

Tilladelse til at føre et efternavn eller mellemnavn, som den pågældende ikke tidligere har båret, kræver derimod bevilling, som udfærdiges af Rigsombudet. Dette gælder uanset om navneansøgningen vedrører et allerede eksisterende navn, f. eks. antagelse af en samlevers eller slægtnings navn, eller om navneansøgningen vedrører et helt nyt, opdigtet navn. Hvis der gives bevilling til at bære et helt nyt efternavn, anmeldes dette til Justitsministeriets Familieretsdirektorat, med henblik på optagelse af navnet i en særlig oversigt over beskyttede efternavne. I 1988 blev der på Færøerne givet bevilling til 11 nydannede efternavne.

Fri proces.

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Familieretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab).

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved bevis, der udfærdiges af Rigsombudet.

I 1988 opnåede 4 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved bevis.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved bevis, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af landfogeden.

13. KIRKELIV.

13.1. Folkekirken.

Folkekirken på Færøerne, der er et fællesanliggende, hører i kirkelig henseende under Københavns stift.

Den øverste lokale embedsmand er vicebiskoppen. Regler om arbejdsfordelingen mellem Københavns biskop og vicebiskoppen er fastsat i et regulativ for vicebiskoppen på Færøerne.

Færøerne er opdelt i 13 præstegæld med ialt 60 kirker og 3 bønhus og med 19 præsteembeder samt stillingen som vicebiskop.

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31/12 1988.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr.31/12-88
Norðoya ø.(Viðareldi)	1	5	4	9	912
Norðoya v.(Klaksvík)	2	5	4	10	5.216
Fuglafjørður	1	5 ¹⁾	4	10	3.636
Nes	1	4 ¹⁾	2	11	3.588
Sjógv	1	4	3	8	1.924
Eiði	1	4	4	8	1.394
Norðstreymoy (Kvívík, Vestmanna og Hvalvík)	3	8	7	16	3.805
Suðurstreymoy ø. (Tórshavn øst)	2	3	5	16	16.578
Suðurstreymoy v. (Tórshavn vest)	2	4			
Vágar (Miðvágur)	1	5	5	7	2.949
Sandoy (Sandur)	1	6	5	8	1.776
Suðuroy n. (Tvøroyri og Hvalba)	2	5 ¹⁾	3	8	3.089
Suðuroy s. (Vágur)	1	5	4	8	2.786
Ialt	19	63	50	119	47.653

1). Heraf 1 bønhus

Kilde: Vicebiskoppen og materiale i Rigsbudgetet.

Administrationen af kirker og kirkegårde er henlagt til Lagtinget, der bestyrer Færøernes Kirkefond, hvis midler benyttes til kirkernes udvendige vedligeholdelse og til opførelse af nye kirker og udvidelse af de eksisterende. Herudover yder fonden tilskud til kirkegårdsgårder, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. Fondens midler bevilges på de årlige lagtingsfinanslove. Det løbende tilsyn med kirkerne føres af Færøernes kirkeinspektion, der består af rigsombudsmanden, der er formand, vicebiskoppen og 3 medlemmer, valgt af Lagtinget. Kirkeinspektionen afgiver indstilling til Lagtinget om anvendelse af kirkefondens midler. Rigsombudsmandens kontor fungerer som sekretariat.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Præstelønninger, bortset fra den del, der dækkes af statskassen (60%), samt udgifter vedrørende præsteboliger m.v., udredes af Præsteembedernes Fællesfond og administreres gennem stiftsøvrigheden over København stift. Under tilsyn af menighedsråd og kirkeinspektion har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.2. Oversigt over kirkelige udgifter 1987.

	Stats- kassen	Lands- ¹⁾ kassen	Menigheds- råds-kasserne	Ialt
			- 1.000 kr. -	
Udv. vedligeh. af kirker	-	1.785	-	1.785
Indv. vedligeh. af kirker	-	-	435	435
Udg. ved gudstjeneste m.v.	-	-	435	435
Andre udg.(kontorhold, drift af bygninger og lokaler m.v.)	148	170 ²⁾	3.772	4.090
Nye kirker	-	840	-	840
Kirkegårdsgårde	-	-	-	-
Præstelønninger og pensioner	5.346 ³⁾	-	-	5.346
Præsternes befordring	114	115	-	239
Præstegårde	1.093	-	-	1.093
Ialt	6.701	2.910	4.642	14.263

- 1). Omfatter her kirkefondens faktiske udgifter i 1987. I kapitel 6 er anført den på finansloven afsatte bevilling, landskassens tilskud i finansåret til kirkefonden.
- 2). Andre udgifter omfatter forsikring af kirkerne og udgifter vedrørende kirkeinspektionen.
- 3). Af lønudgiften afholdtes 3.121.187 kr. af Præsteembedernes Fællesfond (se note 4) og resten af staten.
- 4). Udgiften afholdes af Præsteembedernes Fællesfond, hvis indtægter hidrører fra kirkeskat, forrentning af sognenes formuer samt lejeindtægter fra leje- og tjenesteboliger.

Kilde: Statsregnskab 1987, landskasseregnskab 1987 samt materiale i Rigsombudet.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har kommunerne i 1987 haft udgifter til kirkegårde på ca. 4-5 mill- kr.

Hjemmelen i styrelsesloven fra 1924 til at udskrive skatter til kirkens drift blev for første gang bragt i anvendelse, da der i 1972 blev udskrevet kirkeskat i Tórshavn og Argir kommuner.

Hjemmelen til at udskrive kirkeskat er senere blevet anvendt af ialt 20 kommuner. (Kirkeskatteprocenten varierer fra ca. 0,10 til 0,65).

13.2. Organisation og Foreninger Tilsluttet Folkekirken.

K.F.U.K. og K.F.U.M.

De kristelige foreninger for unge kvinder og unge mænd, der hver har godt 200 medlemmer, har begge til formål at arbejde for Guds riges udbredelse blandt unge, men arbejder iøvrigt inden for alle aldersgrupper. Bevægelserne samlede oprindeligt medlemmer og interesserede til bibelmøder og fællesbøn, og dette er fortsat grundlaget for deres virke.

Udover bibelarbejdet har foreningerne en række aktiviteter, forskelligt hobbyarbejde, forelæsninger, spil, film, udflugter og sommerlejr. Endvidere støttes et ydremissionsk arbejde. Begge foreninger afholder jævnligt medlemsmøder og andre møder - ofte ved fællesarrangementer mellem de to foreninger. Foreningerne er engageret i blad- og forlagsvirksomhed, og der er knyttet spejderafdelinger til foreningernes afdelinger.

I Klaksvík driver de to foreninger en børnehave, og på K.F.U.K.- og K.F.U.M.-hjemmene i Tórshavn er der udlejet værelser til skolesøgende unge kvinder og mænd.

Indre Mission.

Indre Mission på Færøerne (Heimamissionin) arbejder inden for rammerne af den evangelisk-lutherske kirke og forkynder fra omkring 30 missionshuse rundt omkring på øerne. Der er 5 fastansatte forkyndere. Disse virker over hele landet, mens det lokale arbejde først og fremmest varetages af frivillig arbejdskraft.

Indre Missions virke omfatter kristelige møder, sangkor, ungdomsforeninger og søndagsskoler. Missionen udgiver to blade, ligesom man har sit eget bogforlag og en båndcentral.

Den færøske sømandsmission, som driver sømandshjem i Tórshavn, Runavík og Reykjavík, og som desuden arbejder fra et norsk sømandshjem på Shetlandsøerne og fra sømandshjemmet i Hirtshals, hører under Indre Mission. Det økonomiske grundlag for arbejdet i Indre Mission og sømandsmissionen er frivillige gaver.

Det kirkelige missionsforbund.

Det kirkelige missionsforbund ("Kirkjuliga missiónsfelagið"), er et lægmandsfællesskab af troende, som sammen med præster på evangelisk-luthersk folkekirkeligt grundlag ønsker at vække og styrke det åndelige liv og at samle børn,

unge og ældre til et helligt samfund. Missionsforbundet har nogle få ansatte forkyndere på Færøerne, og 2 missionærer, der virker i Ethiopien. Den væsentlige del af missionsforbundets arbejde udføres af frivillige.

Af aktiviteter kan nævnes søndagsskolevirksomhed, håndarbejdsaftener og sangkor for voksne og børn. Forbundets forlag har til huse i missionshuset i Tórshavn, og dets bog- og båndcentral ligger i Klaksvík.

Forbundets nyeste aktiviteter er et lejrsted i Haldarsvík, som er beregnet for børnelejre, ungdomslejre og bibelkurser.

Det økonomiske grundlag for missionsforbundet er frivillige gaver.

13.3. Kristne Trossamfund Uden For Folkekirken.

Brødremenigheden.

Brødremenigheden står uden for folkekirken, og den forkynder fuld og evig frelse ved omvendelse og tro på Jesus Kristus. De troende bliver døbt, og derfor kaldes de ofte "baptister" (døbere).

Der findes forsamlinger (menigheder) i Tórshavn og en række bygder. På grund af organisationsformen kan der ikke angives nøjagtigt medlemsantal, men man regner med, at forsamlingerne omfatter 7-10% af den færøske befolkning.

Der er 34 forsamlingshuse omkring på øerne, heriblandt "Ebenezer" i Tórshavn, og i de fleste af disse holdes der møder en til flere gange om ugen. Desuden er der søndagsskole og et hus, der anvendes til sommerlejr. Menigheden udsender to tidsskrifter og dens forlag udgiver forskellige kristelige bøger og pjecer.

Der er 4 missionærer ved forsamlingerne på Færøerne og andre virker i en række andre lande. I Danmark arbejdes specielt blandt færinger.

Alt arbejde i menigheden er frivilligt, og der er ikke institueret nogen fælles ledelse for Færøerne. Alle økonomiske forhold, herunder også støtte til missionærernes arbejde, ordnes inden for forsamlingerne.

Den katolske kirke.

Den katolske menighed på Færøerne er en del af bispedømmet København, der omfatter Danmark, Færøerne og Grønland.

Menighedens opgave er at vidne om Guds kærlighed for det færøske folk og at arbejde for kristen kærlighed, fred og retfærdighed menneskene imellem.

Menigheden består af ca. 50 medlemmer, heraf et antal franciskanersøstre og en sognepræst. Der afholdes en daglig gudstjeneste i klostret KERIT i Tórshavn. Om søndagen og på de større helligdage fejres en højmesse i Mariukirkjan.

Søstrene er engagerede i Skt. Frans' skole i Tórshavn og driver også en børnehave.

Frelsens hær.

Frelsens Hær er en international, evangelisk og social organisation, hvis mål er at kæmpe for, at alle mennesker skal "underkaste sig den Herre Jesu Kristi herredømme". Man søger at nå dette mål ved et forebyggende og opbyggende arbejde blandt børn og unge, samtidig med at man driver et udadvendt og oplysende arbejde af både praktisk og åndelig karakter.

Frelsens Hær har knapt 100 soldater. Foruden hornorkestret er der spejderarbejde, en sanggruppe og en søndagsskole. Frelsens Hær har afdelinger i Tórshavn og i Vágur.

Den frie evangeliske menighed.

Menigheden, der arbejder mest sammen med pinsemenigheden i Norge, arbejder ud fra bibelens ord om det evige liv, som er at kende den eneste sande Gud og den, som Gud har sendt, Jesus.

Menigheden har ca. 150 medlemmer, og menighedens søndagsskole samler et halvt hundrede børn. Ledelsen består af en forstander og seks "ældstebrødre". Der holdes omkring 250 møder årligt.

Syvende-dags adventisterne.

Syvende-dags adventisterne har kirkehistorisk set rod i den radikale reformation (16. årh.), som udmundede i de pietetiske og puritanske vækkelsesretninger. Kirkesamfundet er en international missionsbevægelse, der virker overalt i verden. Jesus Kristus forkyndes som verdens eneste frelser, og man

lever i håbet om Kristi snarlige genkomst, idet man efter de ti bud hviler på den syvende dag og mindes Kristi skabende og forløsende virksomhed.

Samfundet har ca. 100 medlemmer, hovedsageligt fra Tórshavn og Kollafjørður. Hver lørdag er der bibelstudium, hvor medlemmernes samtaler om et i forvejen bestemt emne. Bagefter samles menigheden til gudstjeneste.

Adventistsamfundet driver, som en del af sin virksomhed, en børneskole, 1. til 7. klasse, med 65 elever og 5 fuldtids ansatte lærere og en fysioterapiklinik "Skodsborg" i Tórshavn. Menigheden driver også en søndagsskole og den har sit eget bogforlag.

Jehovas Vidner.

Jehovas Vidner er et internationalt, kristent samfund af forkyndere. I mere end 200 lande og områder forkynder de, at Guds rige med Jesus Kristus som konge er oprettet i himmelen, og at dette rige vil gribe ind i jordens anliggender. De forkynder, at den nuværende verdensordning nærmer sig sin afslutning, fordi Gud, hvis navn er Jehova, snart vil fjerne ondskaben.

På Færøerne findes der menigheder i Tórshavn, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri. Mødestederne kaldes rigssale, og Jehovas Vidner bygger dem selv. Der er ca. 100 aktive vidner på Færøerne, men der er flere, som føler sig knyttet til menigheden.

Filadelfia-menigheden.

Filadelfia-menigheden i Tórshavn er en pinsemenighed. Dette navn gav folk denne bevægelse, fordi den bygger på de begivenheder, der fandt sted første pinsedag.

Filadelfia er tilknyttet bevægelsen i de nordiske lande og samarbejder med denne således, at hver menighed er selvstændig (suveræn), men dog har et godt samarbejde med alle de andre menigheder.

Medlemstallet er ca 150. For at blive medlem forlanges det, at vedkommende er genfødt og døbt i henhold til skrifterne. Menigheden er etableret med et ældsteråd. Ledere og ansvarshavende bliver valgt efter anbefaling af rådet, og de bliver derefter indsat til arbejde på det månedlige menighedsmøde.

Finansieringen af menigheden foregår ved personlige gaver og kollekt ved morgengudstjenesten og på menighedsmøderne. Tiende bliver ikke forlangt, men der er mange, som giver tiende.

13.4. Andre trossamfund.

Bahá'í troen.

Bahá'í troen er et selvstændigt trossamfund, som bygger på Bahá'ílán's lære. Bahá'ere tror, at Bahá'ílán er den forjættede, som der er blevet profeteret om i alle religioners skrifter, og som skal indstifte verdensfreden og gøre verden til en enhed. Bahá'í samfundene i Tórshavn og i Toftir er blandt de 112.000 centre omkring hele verden, som vejledes af Retfærdighedens Verdenscenter i Haifa, Israel.

Der afholdes møder regelmæssigt hver uge, ligesom der arrangeres bønnemøder og læseringe. Derudover holdes der 9 særlige helligdage.

Bahá'í samfundet på Færøerne har en bygning i Tórshavn, købt med støtte fra Bahá'í verdensrådet. Hele arbejdet finansieres fuldt ud af det, som trosfællerne frivilligt giver til sagen.

14. KULTURELLE FORHOLD.

Radio.

Útvarp Føroya (Ú.F.) startede sine udsendelser i 1957. Direktører for Ú.F., der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse, og radiorådet (bestående af et 6-mandsudvalg, hvoraf 5 medlemmer vælges af Lagtinget og 1 af lytterforeningen) fastlægger hovedlinierne for programlægningen.

På mellembølge sender radioen med en 5 kilowattsender. Radioen sender også med en kraftigere sender til den færøske fiskerflåde og til færinger udenlands. En ny kraftig mellembølgesender er under opførelse. På FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere. Stereoudsendelserne kan høres over hele landet.

Ú.F. har på forskellige områder etableret et samarbejde med Danmarks Radio. Útvarp Føroya producerer alle programmerne selv, og alle udsendelserne er på færøsk. Sendetiden er i de senere år blevet væsentligt udvidet, og dækker især i vinterhalvåret - det meste af dagen.

Omkring 1/5 af radioens sendetid er nyheds- og aktualitetsudsendelser, hvoraf der sendes 10 kortere eller længere udsendelser hver dag. I næsten halvdelen af sendetiden sendes musik og musikprogrammer af forskellig art. Radioens programudbud omfatter desuden aktuelle reportager af forskellig slags, litteraturudsendelser, hørespil, sprogudsendelser, naturudsendelser, interwiews, foredrag om færøsk historie og natur, gættekonkurrencer, underholdningsudsendelser og oplæsning, børne- og ungdomsudsendelser og udsendelser med erhvervsstof.

Fjernsyn.

Sjónvarp Føroya (SVF) påbegyndte sine prøveudsendelser den 1. april 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er tjenestemand under landsstyret. En bestyrelse bestående af 6 medlemmer, hvoraf 5 er valgt af Lagtinget og 1 af lytterforeningen, godkender de fjernsynsprogrammer, der forelægges af direktøren, og fører kontrol med, at der er balance i udsendelserne.

SVF der har en fjernsynsstue og 2 kontrolrum i Tórshavn, har udsendelser på 5 af ugens dage. Sendetiderne er tirsdag, torsdag og fredag fra 19.30 til 23-23.30. Lørdag og søndag sendes der både i eftermiddags- og aftentimerne.

Antallet af faste færøske udsendelser er stærkt forøget i de senere år. På nyheds- og aktualitetsområdet har fjernsynet en række faste udsendelser (nyhedsudsendelse 3 gange om ugen, aktualitets- og debatudsendelser 1 til 2 gange ugentligt, et færøsk kulturprogram hver 14. dag). Udsendelserne for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede mens andre er udenlandske, men med færøsk tekst og tale.

En væsentlig del af stoffet kommer fra Danmarks Radio, men der er også i de seneste år modtaget stof fra islandsk, norsk og svensk fjernsyn. Det færøske fjernsyn køber ligeledes en del aktuelle udsendelser fra BBC og der sendes nu også jævnligt via satellit. I de senere år har fjernsynet forøget den del af det udenlandske stof, som har færøsk tekst.

SVF's drift finansieres dels over fjernsynslicensen, som i 1988 udgjorde 1.000 kr. pr. fjernsynsmodtager, dels gennem tilskud fra landskassen

Aviser.

Følgende 9 aviser udkommer på Færøerne (hvodaf 7 i Tórshavn):

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal (1988)	Talerør for
Dimmalætting	3	13.000	Sambandspartiet
Socialurin	3	5.900	Socialdemokratiet
Dagblaðið	3	5.000	Folkeflokkun
14. September	2	3.800	Republikanske parti
Tingakrossúr	1	3.000	Selvstyrepárti
Oyggjatiðini	2	5.000	Ingen partitilknytning
Fríu Føroya	1	1.300	Uafhængig socialistisk
Norðlysið	1	1.200	Ingen partitilknytning
Eysturoyggin	1	1.500	Ingen partitilknytning

Desuden udkommer med mellemrum i Tórshavn Fiskitíðindi og Havnarblaðið, som begge er uden (parti) politisk tilknytning.

Bogudgivelser.

I 1988 udkom ialt 131 (109) værker på færøsk, 60 (60) originale og 71 (49) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 15 genoptryk. Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1987. Det samlede antal trykte bøger på færøsk siden den første bogs fremkomst i 1822 er hermed på 2.402 bøger.

Uden for Færøerne udkom i 1988 19 (31) bøger skrevet af færinger eller som vedrørte Færøerne - 7 på dansk, 3 på tysk, 2 på engelsk, 2 på fransk, 2 på islandsk, 2 på svensk og 1 på norsk.

Udvalgte digte af Jóanes Nielsen blev oversat og udgivet på dansk ("Saltet i dampende middagsgryder") og på islandsk blev Chr. Matras' digtsamling "Ur sjón og ur minni " udgivet med den islandske titel "Seð og múnað".

Af de 71 oversættelser til færøsk er 23 fra dansk,, 11 fra engelsk, 9 fra svensk, 10 fra tysk, 6 fra norsk, 6 fra amerikansk, 3 fra islandsk og 3 fra andre sprog.

Foruden de 131 bøger på ialt 16.125 (9.946) sider og en samlet bogladepris på kr. 16.863,-(kr. 9.057,-) blev der på Færøerne udgivet 5 bøger på dansk, ialt 698 sider, og prisen på disse bøger var kr. 428,-

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 6 (3) romaner, 4 (3) novellesamlinger, 2 (0) skuespil, 11 (9) digtsamlinger, 58 (46) børnebøger og 18 (13) skolebøger, og for faglitteraturens vedkommende: religion 6 bøger (6), skole og samfund 8 bøger (6), topografi, historie, biografi 13 bøger (15), samt anden faglitteratur 5 bøger (8).

Af de udgivne bøger i 1988 er 89 bøger (svarende til ca. 68%) blevet trykt i udlandet.

Foruden de 131 bøger, der udkom i 1988, udkom også 28 (61) julebøger, almanakker og andre årbøger, samt 62(51) blade og tidsskrifter. 4 af de blade, der udkom i 1987 er holdt op, mens 9 nye blade udkom igen efter at være ophørt i nogen tid.

I januar 1989 blev M.A.Jacobsens litteraturpris tildelt Roa Patursson (skønlitteratur) og Sigúrd Berghamar (faglitteratur). En særlig pris blev tildelt Karsten Hoydal for hans oversættelsesarbejde. Ved samme lejlighed uddeltes Tórshavn byråds børnebogspris til Odavór Johansen.

Biblioteksvæsen.

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1928 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne. Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Det har tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelse og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

I tilknytning til bibliotekets færøske afdeling udarbejdes nationalbibliografien, en registrering af alt materiale vedrørende Færøerne - siden 1940 trykt som selvstændigt tillæg til Dansk Bogfortegnelse.

Af bibliotekets samlede budget for 1988 på 4.720.000 kr. er 825.000 kr. bevilget til indkøb og indbinding af bøger, til abonnement på aviser og tidsskrifter m.v.

Bogbeholdningen er på godt 106.000 bind, heraf ca. 18.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden 480 tidsskrifter, 316 mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 1988 udlånte Landsbókasavnið 9.800 (8.844) bøger til 3.409 lånere. Der er en stadig voksende benyttelse af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v.

For at tilbyde byggerne en bedre biblioteksservice har landsbókasavnið etableret en ordning med en bogbus til dele af Streymoy og Eysturoy. Bogbussen, der rummer 4.000 bøger, besøgte i det meste af året 21 forskellige bygder en gang om ugen.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt kopier af håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling, derudover har biblioteket fået bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Næsten en fjerdedel af befolkningen bor i kommuner, hvor der ikke er noget bibliotek. Det eneste heltidsbibliotek uden for Tórshavn, der har åbent hver dag, er Klaksvik bibliotek. De 13 øvrige folkebiblioteker, der kun har åbent få timer om ugen, er både folke- og skolebiblioteker. Tilsammen har disse små biblioteker godt 80.000 bøger med et udlån i 1988 på ca. 53.000. Biblioteket i Tórshavn udlånte i 1988 97.000 bøger, og biblioteket i Klaksvík 16.000 bøger. Statistikken viser også, at interessen for faglitteratur er lige så stor som for skønlitteratur.

I foråret 1988 vedtog Lagtinget en ny lov om central-, folke- og skolebiblioteker. Ifølge loven inddeles landet i 7 distrikter, hver med et centralbibliotek, der som folkebibliotek tager sig af bibliotekstjenesten på stedet, og som iøvrigt betjener distriktet som centralbibliotek.

Endvidere påhviler det alle kommuner, at etablere en folkebibliotekstjeneste (med egne lokaler hvis mere end 10.000 bind) og der skal være skolebibliotek på alle folkeskoler.

Landsarkivet.

Færøernes landsarkiv, der blev grundlagt i 1932, blev i 1952 overtaget af hjemmestyret og er således en institution, der hører direkte under landsstyret.

En af landsarkivets opgaver er at bevare alle oplysninger, som kan forklare kommende generationer, hvorledes samfundet har ændret sig gennem tiderne. Dette materiale kan være både af offentlig og af privat oprindelse. En anden hovedopgave er at tilvejebringe det materiale, som administrationen og øvrigheden mangler i deres daglige arbejde.

Endvidere har landsarkivet pligt til at fremskaffe bøger og diverse akter til forskere, ligesom arkivet udlåner akter til institutioner og arkivets egne læsestue. Det er ligeledes en del af arkivets arbejde, at indsamle bøger og materiale fra private og enkeltpersoner for på den måde at indsamle og bevare historiske kilder af offentlig og privat oprindelse.

Færøernes Landsarkiv omfatter i dag 4,5 kilometer hylder. Her opbevares alle akter for rigs- og landsmyndighederne, som er bevarede på Færøerne. Som eksempel kan nævnes sorenskriverens arkiver, Lagtingets fra 1615, kirkens fra 1669, landfogedens fra 1706, stiftamtmandens fra 1720, Færø Amts fra 1816,

Færøernes Lagtings fra 1852, sundhedsvæsenets fra 1812 og systernes fra omkring 1800.

Ved udgangen af 1988 var der ansat 9-10 medarbejdere på landsarkivet. Færøernes Landsarkivs hovedmagasin og læsesal har lokaler i laboratoriebygningen, Debesartrøð, mens administration og ekspedition ligger i "Postmeistarahúsinum" i Debesartrøð. Herudover har landsarkivet lejet forskellige andre lokaler.

Foruden det store arkivmateriale ejer Færøernes Landsarkiv en hel del bøger og andre akter i danske arkiver. Det drejer sig om materiale, som blev sendt til Danmark ved århundredeskiftet, og som man endnu ikke har mulighed for at opbevare på Færøerne.

Museum.

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved en lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterede direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver opfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. Der er ansat 13-14 personer på museet, heraf 3 videnskabelige medarbejdere og 1 arkitekt.

Museets kulturhistoriske udstilling blev i 1988 besøgt af knapt 5.000 personer, hvortil kommer et stort antal skoleklasser. Fornminnissavnið's bådeudstilling havde i 1988 knapt 4.000 besøgende, og et stort antal skoleklasser. Dúvugarður i Saksun havde i 1988 ca. 2.600 voksne besøgende, hvortil kommer besøgende børn og skoleklasser.

Føroya Fornminnissavn udgiver 3 gange årligt tidsskriftet, "Mondul", som har 1.600 faste abonnenter.

Nordens Hus.

Norden Hus på Færøerne er opført af Nordisk Ministerråd og Færøernes landsstyre, og husets løbende drift finansieres af ministerrådet (92%) og landskassen (8%).

Nordens Hus, som åbnede i 1983, er et mangesidigt kulturhus på 2.600 m², hvis formål er at formidle kultur (herunder forsknings- og undervisnings spørgsmål) mellem Færøerne og det øvrige Norden samt være kulturhus for færøske anliggender på Færøerne.

Huset ledes af en bestyrelse på 8 medlemmer, hvoraf de 3 vælges af Færøernes landsstyre og de resterende 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer. Husets daglige arbejde ledes af en direktør, der udpeges af den siddende bestyrelse i samarbejde med det øvrige personale. Direktør Karin Flodstrøm (Sverige) er husets nuværende leder.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel færøske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art, som med nordiske institutioner, grupper og enkeltpersoner.

Husets lokaler bliver brugt til mange formål af forskellig art. Færøernes symfoniorkester øver regelmæssigt her, så vel som flere andre musik- og teatergrupper. Foreningen Norden afholder mange af sine møder i huset, og i samarbejde med danseforeningen i Tórshavn bliver der arrangeret børnedans næsten ugentlig i vinterhalvåret. Den færøske radio og det færøske fjernsyn bruger også huset til optagelse af programmer af forskellig karakter.

Blandt husets mange aktiviteter kan iøvrigt nævnes, at der i 1988 var et stort antal kunstudstillinger, hvoriblandt samtlige nordiske lande var repræsenteret på forskellige områder (maleri, grafik, keramik, vævning, skulptur m.v.).

Huset havde et halvt hundrede forskelligartede koncerter, hvoraf godt halvdelen havde nordisk eller international deltagelse. Den årlige jazz-blues- og folkemusikfestival i august bød på 4-6- koncerter hver dag i de dage festivalen varede.

Ved forskellige gæstespil fra norske og danske teatre er der blevet opført en række forestillinger. Også færøske foresillinger blev opført i huset.

Iøvrigt var Nordens Hus rammen om et stort antal kongresser, konferencer, færøske og nordiske møder og kurser.

Teatervirksomhed.

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjónleikarhúsið i Tórshavn (211 tilskuerpladser), der ejes og drives af Havnar Sjónleikarfelag. En ombygning i 1986 forbedrede sceneforholdene ganske betydeligt, ligesom der også blev indrettet kontor, prøverum, depot m.v. Teaterbygningen anvendes også som biograf.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta samt i Strendur og Oyrabakki. Andre steder anvender man skoler, idrætshaller og forsamlingshuse til teateropførelser, og der findes scener i de fleste nyopførte skoler. Da disse scener imidlertid som regel er henlagt til gymnastiksale, der ofte er i brug om aftenen, kan de kun i begrænset omfang anvendes af lokale amatørgrupper.

Meginfelag áhugaleikara Føroya (MáF), landsorganisationen for amatørskuespillere på Færøerne, består af 9 amatørforeninger. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til landets mange teaterforeninger o.a. MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). Ligeledes er MáF medlem af Færøernes Kunstnerforening (LISA).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv.

Der er ét symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, med ca. 45 aktive medlemmer.

Der er ialt 10 hornorkestre på Færøerne, som skønnes at have ialt ca. 150 aktive amatørmusikere, og der afholdes ialt ca. 100 koncerter/offentlige fremførsler om året.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 450 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførsler.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, afholdes hvert år i august måned. Festivalen, der strækker sig over 3-4 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde.

Føroya Koncertfelag har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere. Koncertfelagið har i 1988 stået for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandsk besøg fra Danmark, Norge, Sverige m.fl.

Kunst.

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssigt deltager i udstillinger. Medlemstallet er 20-30. Foreningen "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning).

Det vigtigste grundlag for de færøske billedkunstneres eksistens er en forholdsvist stor interesse i befolkningen for at se kunstudstillinger og for at købe kunst. Pengeinstitutterne og andre private og halvoffentlige institutioner køber også færøsk kunst, ligesom de færøske offentlige myndigheder har tradition for at købe kunst til offentlige bygninger.

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove. Det offentlige giver ikke almindelig støtte til billedkunstnerne.

Listafelag Føroya (Den færøske kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger. Listafelag har således stået for hovedparten af de store udstillinger med færøsk kunst, som har været afholdt - på Færøerne eller i udlandet - igennem de seneste 15-20 år, herunder også traditionelle Olai-udstillinger, som har eksisteret siden 1948.

Den eneste egentlige bygning på Færøerne til kunstudstillinger "Listaskalín" i Tórshavn blev opført på Listafelags initiativ. "Listaskalín", der er or-

ganiseret som en selvejende institution, modtager et tilskud fra landskassen til dækning af sit driftsunderskud.

Dansk-færøsk Kulturfond.

Dansk-færøsk Kulturfond, der blev stiftet i 1951, har til formål at fremme den kulturelle forbindelse mellem Færøerne og Danmark. Fondets kapital er tilvejebragt ved tilbagebetalinger af de rentefrie lån, der af staten blev ydet til færinger, der var under uddannelse i Danmark under krigen. Formuen andrager nu ca. 4 mill. kr.

Fondets bestyrelse består af 1 repræsentant for Statsministeriet, departementschef Peter Wiese, der er formand, 1 repræsentant for Kultutministeriet, decent Anne-Karin Høgenhaven, Det kgl. danske Musikkonservatorium, Rigsombudsmanden og 2 af landsstyret valgte repræsentanter, adjunkt Dánjal Petur Højgaard og lektor Eydun Andreassen. Fondets adresse er konsulent Inger Skydsgaard, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K. Forespørgsler vedrørende fondets virksomhed kan også rettes til Rigsombudsmanden på Færøerne.

Blandt de formål, som Dansk-færøsk Kulturfond har støttet i 1988, kan nævnes koncerter og teaterforestillinger, kunstudstillinger, bogudgivelser og oversættelsesvirksomhed. Fondet har også foretaget nogle indkøb af færøsk kunst.

Bilag. 1 Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner.				
	Kommune	Formand	tlf/fmd	tlf/adm.
Norderøerne:	Fugloy	Jóannes Christiansen	51137	51145
	Svínoy	Eyðun Jacobsen	51111	
	Viðareiði	Dánial Lydersen	51178	51083
	Hvannasund	Absalon í Buð	52111	52007
	Klaksvík	Óli E. Heinsen	55278	56388
	Kunoy	Heine O. Heinsen	56810	56814
	Mikladal	Hjalmar Johannesen	56641	
Østerø:	Húsar	Jacob M. Joensen	56603	
	Elduvík	Malvinus Reyná	44554	41348
	Oyndarfjørður	Hallur Ellingsgaard	44673	44545
	Fuglafjørður	Sigfríður Vørðhamar	44177	44006
	Leirvík	Jákup Tróndheim	43313	43006
	Gøta	Páll Gregersen	41773	41012
	Runavík	Hans Tausen Olsen	47512	47035
	Nes	Jógvan I. Olsen	47251	47586
	Skála	Eyðbjörg Thorleifsson	41666	41179
	Sjógv	Eliesar Høj	47168	47158
	Sunda	Jaspar Larsen	22055	22113
	Eiði	Hans Jákup í Kollsbyrgi	23077	23012
	Gjógv	Sofus Debes Johannesen	23398	23163
	Funnning	Andor Sivertsen	23221	23222
	Nordstrømmø;	Haldórvík	Atli Fossadal	23367
Saksun		Jógvan Magnusson Joensen	22303	
Hvalvík		Torkil Olsen	22413	22350
Hósvík		Signheðin Davidsen	22291	22366
Kollafjørður		Johan Joensen í Líðini	21448	21120
Kvívík		Kristian Magnussen	21228	21294
Vestmanna		Maria Hansen	24165	24103
Sydstrømmø:	Tórshavn	Poul Michelsen	15160	15160
	Kaldbak			
	Argir	Erland T. Jacobsen	15389	12934
	Kirkjubø	Helma Frýdal	28081	
	Hest	Johan Wang Niclasen	28027	28042
	Nólsoy	Hilmar Joensen	27119	27038
	Sandavág	Jógvan Sjørður Hansen	33064	32470
Vågø:	Miðvág	Hjørleif Joensen	32379	32429
	Sørvág	Daniel Tausen	32054	32004
	Bø	Hervør Guttesen	32380	
	Mykines	Bjarni Hansen	10986	
Sandø:	Sand	Tummas Løkjá	61066	61034
	Skopun	Herman Winther	61720	61349
	Skálavík	Linhjálmm Christiansen	61261	61221
	Húsavík	Bjarki Magnussen	61371	61483
Suderø:	Skúvoy	Arni Jensen	61459	61444
	Hvalba	Arnold West	75134	75033
	Tvøroyri	Dánjal av Rana	71252	71085
	Fámjin	Ebba Hovgaard	71496	71595
	Hov	Kaj Tausen	73839	73657
	Porkeri	Jógvan Midjord	73275	73603
	Vágur	Mannbjørn Tausen	73044	73024
	Sumba	Gunnar Poulsen	70555	70344

Bilag 2. Befolkningsudviklingen i 1988 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvan- drede	Udvan- drede	Til- flyt. komm.	Fra- flyt. komm.	Fødte	Døde	Folke- tal 31/12
Fugloyar	55	0	0	8	2	1	1	61
Svínoyar	56	0	0	1	0	3	1	59
Viðareidis	299	5	1	4	10	11	6	302
Hvannasunds	464	2	2	26	5	8	3	490
Klaksvíkar	4.927	230	167	71	135	90	37	4.979
Kunoyar	98	0	0	15	2	0	2	109
Mikladalur	72	0	0	6	2	1	1	76
Húsa	55	0	0	3	7	2	1	52
Elduvík	132	5	3	14	5	2	2	143
Oyndarfjørður	195	10	6	5	18	5	4	187
Fuglafjørður	1.681	68	69	40	42	23	12	1.689
Leirvík	834	25	25	25	31	21	8	841
Gøta	961	25	27	40	41	13	8	963
Runavík	2.390	75	83	96	66	49	18	2.443
Nes	1.155	20	34	23	44	31	6	1.145
Skáli	712	20	13	37	30	15	5	736
Sjóar	970	25	22	43	32	27	10	1.001
Sunda	457	7	16	41	18	12	6	477
Eiðis	709	19	16	22	17	17	7	727
Gjaár	71	3	1	4	0	0	2	75
Funnings	116	0	0	3	2	1	3	115
Haldarsvíkar	309	4	1	9	17	5	2	307
Saksunar	26	0	0	0	0	1	0	27
Hvalvíkar	378	4	5	8	27	10	1	367
Hósvíkar	261	4	4	9	8	6	0	268
Kollafjarðar	866	27	22	52	29	22	5	911
Kvívíkar	559	18	12	40	11	11	2	603
Vestmanna	1.303	38	21	31	41	23	11	1.322
Argja	1.428	84	81	116	101	24	7	1.463
Kirkjubøur	183	23	5	6	16	3	2	192
Hests	63	1	0	0	1	0	3	60
Nolsoyar	322	11	11	5	10	3	4	316
Sandavágs	752	15	17	19	14	11	7	759

Kommune	Folke tal 1/1	Indvan- drede	Udvan- drede	Til- flyt. komm.	Fra- flyt. komm.	Fødte	Døde	Folke- tal 31/12
Miðvágs	1.081	30	20	24	52	19	10	1.072
Sørvágs	978	46	30	32	16	14	13	1.011
Bíggjar	74	0	0	4	1	0	0	77
Mykines	28	0	1	2	0	1	0	30
Sands	643	21	19	22	17	7	4	653
Skopunar	599	15	16	24	22	13	5	608
Skálavíkar	231	1	4	5	4	4	2	231
Húsavíkar	187	1	0	10	8	2	1	191
Skúvoyar	90	0	0	4	1	1	1	93
Hvalbiar	832	9	4	21	20	8	12	834
Tvøroyrar	2.132	68	53	39	52	30	33	2.131
Fámjins	128	1	3	3	3	0	2	124
Hovs	167	1	3	2	3	2	0	166
Porkeris	368	0	0	23	0	6	6	391
Vágs	1.681	48	37	41	58	20	16	1.679
Sumbiar	558	8	15	15	17	10	9	550
Tórshavnar	14.288	856	741	398	433	285	106	14.547
Ialt	46.924	1.873	1.610	1.491	1.491	864	407	47.653

Kilde: Landsfolkeregisteret.

Bilag 3. Oversigt over fiskekvoter til Færøerne i 1988 ifølge internationale aftaler (pr. 01.04.88)

Fiskearter	USSR	Norge	DDR	Island	Canada	Internat.	EEC	IALT
Torsk	26.500 ¹⁾	3.400	750 ²⁴⁾	2.000	2.500 ²⁶⁾	2.200 ⁸⁾	-	37.350
Andre bundfiskearter	-	3.300 ⁴⁾	-	9.000 ²⁵⁾	4.000 ²⁷⁾	300 ⁹⁾	3.090 ¹²⁾	19.690
Bundfisk ialt	26.500	6.700	750	11.000	6.500	2.500	3.090	57.040
Makrel	-	3.000 ⁵⁾	-	-	-	-	6.000 ¹³⁾	9.000
Sild	-	1.600	-	-	-	-	1.100 ¹⁴⁾	2.700
Pelagisk konsumfisk ialt	-	4.600	-	-	-	-	7.100	11.700
Lodde	20.000 ³⁾	-	-	-	-	-	10.000	30.000
Brisl.hestemakrel	-	-6)	-	-	-	-	10.250 ¹⁵⁾	10.250
Sperling, tobis, blåhvilling, m.v.	-	22.000 ⁶⁾	-	-	-	-	18.000	40.000
Blåhvilling	-	10.000 ⁷⁾	-	-	-	-	62.000	72.000
Industrifisk ialt	20.000	32.000	-	-	-	-	100.250	152.250
Rejer	2.500	- ¹⁰⁾	-	-	-	- ¹⁰⁾	1.150 ¹⁶⁾	3.650
Andet	- ³⁾	-	-	-	-	- ¹¹⁾	-	-
Ialt	49.000	43.300	750	11.000	6.500	2.500	111.590	224.640

Kilde: Færøernes landsstyre.

Bilag 4. Oversigt over fiskekvoter, der tildeles andre nationer ved Færøerne i 1988 (PR. 0.1.04.88).

Fiskearter	USSR	Norge	DDR	Island	EEC	IALT
Torsk og kuller	-	-	-	-	500	500
Andre bundfiskearter	200 ¹⁷⁾	6.000 ²³⁾	-	-	14.900 ²¹⁾	21.100
Bundfisk ialt	200	6.000	-	-	15.400	21.600
Makrel	5.000	12.000	-	-	5.000	22.000
Blåhvilling	142.000 ¹⁸⁾	60.000	5.000	-	25.000 ²²⁾	232.000
Andet	2.000 ¹⁹⁾	100 ²⁰⁾	-	-	-	2.100
Ialt	149.200	78.100	5.000	-	45.400	277.700

Kilde: Færøernes landsstyre.

BEMÆRKNINGER TIL KVOTEOVERSIGTERNE

- (1) Af de 26.500 tons torsk og kuller, incl. bifangst, kan de 16.000 tons fanges i fællesområdet i Barentshavet, 5.500 tons i Østersøen, mens der senere skal indgås en nærmere aftale angående de resterende 5.000 tons.
- (2) Vedrørende disse 20.000 tons lodde skal der optages nærmere forhandlinger mellem parterne.
- (3) Forsøgsfiskeriet efter den 1. april efter skaldyr med to skibe skal foregå i søterritorier og på tidspunkter, der er fastsat af de sovjetiske myndigheder. Endvidere - hvis muligt - forsøgsfiskeri efter den atlanto-skandiske sild.
- (4) Heraf er de 1.500 tons sej, der skal fanges syd for 62°, delvis som bifangst i industrifiskeriet.
- (5) Nord for 62°.
- (6) Højest 2.000 tons af industrifangsten kan være brisling.
- (7) Ved Jan Mayen, de 5.000 tons er forsøgsfiskeri.
- (8) 800 tons ved Svalbard og 1.400 tons ved Grand Bank af kvoten til "andre lande".
- (9) Ved Svalbard.
- (10) Rejefiskeriet ved Svalbard er ikke begrænset i mængde, men ifølge aftale med Norge er antal skibe og fangstdage begrænset.
- (11) Ifølge aftalen om regulering af fangsten i NAFO-området er der mulighed for, at færøske skibe kan få del i blækspruttekvoten til "andre lande" på 5.000 tons.

- (12) Heraf
Lange og brosme ved Rock-All	800 tons
Byrkelange vest for Skotland	940 tons
Bifangst i forb. med industrifiskeriet	400 tons
Hellefisk ved Grønland	300 tons
Rødfisk ved Øst-Grønland	500 tons
Sildehaj i EEC søterritorium	150 tons
- (13) Af den vestlige makrelbestand.
- (14) 600 tons vest for Skotland og 550 tons i Skagerak.
- (15) 2.000 tons brisling og 8.250 tons hestemakrel.
- (16) 475 tons i Vestgrønland, 675 tons i Østgrønland.
- (17) Forsøgsfiskeri på dybt vand med 3 (5) skibe, hvor fangsten ikke må overstige 200 tons.
- (18) Incl. bifangst af makrel. Kvoten på 142.000 tons kan muligvis forhøjes med 20.000 tons.
- (19) Forsøgsfiskeri efter blæksprutte. Hvis muligt også forsøgsfiskeri efter den atlanto-skandiske sild.
- (20) Brugdelever.
- (21) Heraf
Sej	2.400 tons
Rødfisk	7.400 tons
Byrkelange og lange	3.600 tons
Fladfisk (incl. hellefisk)	1.000 tons
Diverse	500 tons
- (22) Til trods for EEC-aftalen har danske skibe tilladelse til at fange blåhvilling m.m. ved Færøerne.
- (23) Højst 1.150 tons sej.
- (24) Heraf kan der i stedet for max. 375 tons af denne torskekvote fanges max. 563 tons sild.

- (25) Heraf kan der fanges max. 250 tons helleflynder.
- (26) Fiskeriet skal foregå i område 2 GH.
- (27) Foreløbig skal der fanges 3.000 tons i område 0, 550 tons i 2GH og 450 tons i 2 J3KL.
Ubegrænset fangst af sildehaj i zone 4.

Bilag 5. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper i 1980 og 1986 - 1988.

	Fiske Dage	Fiske Parter	Ferie Godtg.	Tilskud ¹⁾	Mindste Løn	Ialt	Pr. Fiske- dag
Isfiskelineskibe							
1988	207	106.079	12.686	61.787	8.173	188.726	912
1987	223	113.769	12.515	71.223	6.944	204.452	917
1986	175	70.251	7.065	55.649	11.914	144.485	826
1980	229	74.396	6.224	16.447	4.656	101.723	444
Store isfisketrawlere							
1988	238	171.814	20.597	36.989	2.844	232.244	976
1987	234	154.409	16.935	26.411	2.186	199.940	854
1986	258	166.477	16.770	44.089	4.572	231.907	899
1980	279	151.993	14.439	8.770	1.187	176.389	632
Mindre trawlere							
1988	210	165.148	19.818	16.758	3.370	205.094	977
1987	224	166.840	18.310	9.168	2.609	196.928	879
1986	211	177.706	18.000	12.968	3.667	212.341	1.006
1980	253	121.109	11.505	6.870	2.025	141.509	599
Industrifisketrawlere							
1988	246	171.733	20.553	18.877	745	234.579	954
1987	238	167.376	18.406	138.803	-	324.585	1.363
1986	235	141.152	12.242	69.608	2.680	227.682	969
1980	220	114.058	10.682	10.454	581	135.775	617
Notskibe							
1988	190	130.580	15.549	18.364	7.939	171.982	905
1987	213	127.297	14.387	27.487	8.420	178.662	828
1986	244	141.072	14.294	35.692	13.504	204.562	838
1980	209	115.158	10.940	6.662	6.554	139.314	667

	Fiske Dage	Fiske Parter	Ferie Godtg.	Tilskud ¹⁾	Mindste Løn	Ialt	Pr. Fiske- dag
Rejetrawlere							
1988	167	239.082	27.516	5.330	615	272.544	1.632
1987	251	237.263	25.851	-	-	263.114	1.043
1986	268	275.843	27.800	-	276	303.919	1.134
1980	202	135.611	12.883	-	913	149.407	740
Hækrawlere i saltfisk- og filetfremstilling							
1988	234	167.351	20.083	21.625	-	209.059	907
1987	219	262.659	28.892	-	-	291.551	1.331
1986	291	402.463	39.483	10.698	-	481.201	1.567
1980	318	138.924	13.197	19.179	662	171.962	541
Saltfiskelineskibe							
1988	78	22.308	2.677	13.256	6.690	44.930	576
1987	213	61.953	6.815	35.928	13.010	117.706	553
1986	262	123.308	12.639	27.163	1.195	164.305	627
1980	219	98.735	9.379	13.588	-	121.702	556
Fryseskibe (fiskeri efter sildehaj og hellefisk)							
1988	126	62.867	7.472	16.467	4.993	91.799	729
1987	205	131.045	13.995	15.849	512	161.400	787
1986	189	95.807	9.548	27.406	15.656	142.202	752
1980	178	43.889	4.169	6.784	7.811	62.653	352
Fabrikstrawlere (fiskeri efter blåhvilling)							
1988	118	7.604	913	20.950	32.325	61.791	514
1987	237	105.593	11.501	16.661	25.242	158.996	671
1986	136	44.033	4.513	9.813	12.854	71.213	524
1980	-	-	-	-	-	-	-
Fabrikstrawlere (fiskeri efter skaldyr)							
1988	131	52.121	6.255	5.683	6.698	70.757	540

1). Omfatter bl.a. kilostøtte samt dagsstøtte.

Kilde: Føroya Fiskimannafelag.

Bilag 6. Udviklingen i det færøske pristal pr. januar 1984 - 1989 samt pr. 1. april, 1. juli og 1. oktober 1988.

1.1.83 Vægt	1. jan. 1984	1. jan. 1985	1. jan. 1986	1. jan. 1987	1. jan. 1988	1. april 1988	1. juli 1988	1. okt. 1988	1. jan. 1989	
	- 1. januar 1983 = 100 -									
Brød og mel	4,01	97,4	104,7	109,1	109,5	117,6	118,5	120,3	125,0	126,3
Kød	9,38	96,0	101,5	108,3	112,0	112,8	114,8	115,6	116,7	116,9
Fisk	4,12	118,4	126,0	133,3	139,9	149,2	152,2	154,1	156,5	156,8
Mejeriprodukter, margarine, æg	8,87	90,7	97,6	98,5	96,3	98,8	98,1	97,7	97,2	99,6
Frukt og grønt	4,78	156,4	161,6	176,4	197,6	213,0	216,4	229,9	239,8	230,3
Kartofler	2,03	150,7	132,6	110,7	162,5	157,4	148,3	149,9	265,7	201,8
Sukker og sukker- varer	2,30	68,0	65,5	66,6	66,7	68,2	68,7	69,8	73,1	73,0
Andre fødevarer	0,75	119,0	125,5	130,0	137,0	143,8	145,9	147,1	148,8	150,0
Drikkevarer	3,12	117,4	149,7	166,5	180,9	150,1	140,5	144,7	150,6	153,0
Tobak	2,87	79,3	82,4	88,3	91,2	92,4	92,7	92,9	93,4	93,7
Øl, vin & spiritus	1,54	84,5	91,3	91,8	91,8	91,8	91,8	94,2	91,8	91,8
Beklædn. & fodtøj	7,99	84,1	89,6	93,8	98,0	102,1	103,0	104,2	105,0	106,7
Vask og rengøring	3,30	107,6	115,3	122,5	127,4	132,6	133,7	135,9	139,2	140,1
Husholdn.redskaber m.v.	6,57	85,3	91,2	94,5	97,4	101,0	101,6	102,9	103,2	104,6
Brændsel og belysn.	18,93	164,1	183,2	184,7	95,7	115,1	109,6	108,0	109,1	106,0
Bolig	10,94	104,3	111,8	120,8	122,6	127,5	128,4	131,6	133,1	134,1
Andre varer	8,50	102,6	107,6	113,2	116,4	121,0	121,1	122,0	124,6	125,8
	100,00	105,4	112,8	117,6	112,4	117,1	117,0	118,3	122,2	121,3

Kilde: Priserådet.

Bilag 7. De samlede bruttoinvesteringer på Færøerne 1984-1988.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
- mill. kr. -					
Private investeringer:					
A. Faste investeringer					
Skibe	1.014	743	479	463	292
Fly m.v.	-	-	-	-	158
Fiskeindustri, havbrug	68	167	219	182	153
Andre invest.	311	349	442	378	337
Boligbyggeri	187	224	293	300	320
Ialt	1.580	1.482	1.433	1.323	1.260
B. Lagerændringer					
	127	-44	193	180	110
Private investeringer ialt	1.707	1.438	1.626	1.503	1.370
Offentlige investeringer:					
Veje, tunneler, havne	217	198	215	288	333
Elværk, post, tele, radio/TV	117	148	247	200	301
Undervisnings- institutioner	41	25	12	51	46
Sygehuse m.v.	15	6	6	11	23
Sociale insti- tutioner	18	20	20	19	51
Øvrige kommu- nale invest.	39	90	111	103	161
Off. investe- ringer iøvrigt	20	30	32	26	30
Offentlige investe- ringer ialt	467	517	643	698	945
Samlede investe- ringer ialt	2.174	1.955	2.269	2.201	2.315

1). Foreløbig opgørelse.

Kilde: Hagdeildin og Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Bilag 8. Færøernes eksport 1985-1988.

	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
	- værdi 1.000 kr. -			
Fersk fisk	90.445	115.747	272.642	238.494
Heraf torsk	-	47.613	52.750	-
laks	6.598	25.444	137.713	142.004
ørred	22.348	18.630	31.977	25.102
Frosset fiskefilet	786.093	687.071	512.345	470.473
Heraf torskfilet	315.697	232.654	124.784	138.584
kullerfilet	170.434	164.236	145.532	113.988
sejfilet	238.140	248.326	213.710	189.300
Frosset hel-fisk m.v.	153.098	211.089	196.976	230.443
Heraf laks	65.399	69.415	48.831	50.607
rødfisk		69.350	61.572	-
Frosset fiskefars	22.903	30.011	19.295	29.686
Saltfisk	236.550	325.925	363.497	312.897
Saltet fiskefilet	111.874	91.255	88.351	70.680
Heraf sejfilet	30.175	20.429	17.417	11.817
Andre fiskeprodukter	3.539	9.884	20.915	25.341
Rejer	171.626	226.419	262.474	400.327
Andre skaldyr	12.075	10.035	7.815	13.713
Røget fisk	10.822	11.346	13.015	8.931
Industrifisk	34.885	6.847	13.812	20.287
Frosset fiskeaffald	49.683	37.971	21.256	25.168
Fiskemel	99.734	95.532	81.556	117.710
Fiskeolie	47.838	13.907	11.609	35.443
Andre varer	2.498	3.219	3.793	27.070
Ialt ekskl. skibe og frimærker	1.833.663	1.876.362	1.889.350	2.026.663
Skibe	66.000	122.290	469.700	279.900
Frimærker m.v.	43.000	35.000	35.000	35.000
Eksport ialt	1.942.663	2.033.652	2.394.050	2.341.563

1) Foreløbig opgørelse

Kilde: Hagdeildin og Danmarks Statistik.

Bilag 9. Eksporten ekskl. skibe m.v. fordelt på aftagerlande 1984-1987.

	1984	1985	1986	1987 ¹⁾	1986	1987 ¹⁾
	- mill. kr. -				- pct. -	
Danmark	338,7	328,9	386,4	339,9	20,6	18,0
Storbritanien	229,2	274,4	241,5	175,1	12,9	9,3
Vesttyskland	224,9	276,7	264,1	262,3	14,1	13,9
Frankrig	121,7	169,2	196,2	200,9	10,5	10,6
Italien	112,5	151,9	128,1	166,9	6,8	8,8
Spanien	26,6	16,4	39,6	107,2	2,1	5,7
Portugal	24,9	61,5	91,9	97,5	4,9	5,2
Øvrige EF-lande	82,3	69,3	75,0	70,9	4,0	3,8
Norge	26,0	38,4	34,0	54,7	1,8	2,9
Sverige	32,5	32,0	44,6	48,2	2,4	2,6
Finland	19,1	48,0	21,9	38,2	1,2	2,0
U.S.A.	309,4	321,0	274,9	240,8	14,6	12,7
Japan	27,2	21,7	38,4	48,3	2,0	2,6
COMECON-lande	39,4	4,4	9,0	13,8	0,5	0,7
Andre lande	13,1	19,1	31,3	24,7	1,7	1,3
Ialt	1627,4	1833,7	1876,4	1889,4	100,0	100,0

1) Foreløbige tal.

2) Inkl. Grønland

Kilde: Hagdeildin "Nýggjárshagtøl 1986-87".

Bilag 10. Importens fordeling på hovedprodukter 1984-1988.

	1984	1985	1986	1987	1988 ¹⁾
- mill. kr. -					
Varer fortrinsvis til landbrug	29,9	38,6	63,0	85,3	110,2
Varer fortrinsvis til bygge- og anlægsvirksomheder	231,1	237,0	297,5	362,7	408,6
Varer fortrinsvis til øvrige byerhverv	467,0	493,9	592,5	632,5	676,3
Brændselsstoffer	447,1	465,6	262,3	221,0	186,6
Maskiner og andet kapitaludstyr	191,3	238,3	400,2	358,1	314,6
Køretøjer til erhvervsmæssig brug	60,2	65,4	106,3	103,8	79,2
Personbiler	72,3	59,1	82,6	108,6	76,4
Varer fortrinsvis til direkte forbrug	521,5	550,6	640,4	686,3	701,2
Andre varer	26,6	53,1	63,8	73,2	103,0
Import ialt ekskl. skibe	2046,9	2201,5	2508,7	2631,7	2656,1
Skibe og fly	672,7	429,0	363,0	881,4	412,8
Import ialt	2719,5	2630,5	2871,7	3513,1	3068,9

1) Forløbige tal.

Anm.: Tabellens gruppering følger den internationale BEC-gruppering bortset fra at ubearbejdede fisk og skaldyr er flyttet fra "varer fortrinsvis til direkte forbrug" til "varer fortrinsvis til øvrige byerhverv".

Kilde: Danmarks Statistik (skibsimport 1988 taget fra Nýggjárshagtøl 1988/89).

Bilag 11. Specifikation af statens netto-udgifter på Færøerne 1988.

	Driftsudgifter		Anlægsudgifter		Ialt
	Stats.inst.	Tilskud	Stats.inst.	Tilskud	
	- mill. kr. -				
1. Bloktilskud	-	(485,9) ¹⁾	-	() ¹⁾	485,9
2. Statens adm.					
Rigsombudet	4,8	-	-	-	4,8
3. Sundhedsvæsen					
Landslægeembedet	0,7	-	-	-	0,7
4. Kommunikation					
Vågar Lufthavn	4,9	-	0,5	-	5,4
5. Undervisningsvæsen					
Lærerpensioner	-	8,1	-	-	8,1
Stat. Udd. støtte	-	19,4	-	-	19,4
Ialt	-	27,5	-	-	27,5
6. Videnskab & kunst					
Geolg. undersøgl.	0,9	-	-	-	0,9
Hædersgaver m.v.	-	0,2	-	-	0,2
Ialt	0,9	0,2	-	-	1,1
7. Fiskeriinspektion m.v.					
Skibstilsynet	1,8	-	-	-	1,8
Inspektionsskibe, fly	94,7	-	-	-	94,7
Marinestationen	9,1	-	-	-	9,1
Fyrvæsenet	2,4	-	0,6	-	3,0
Meteorol. institut	2,1	-	-	-	2,1
Ialt	110,1	-	0,6	-	110,7
8. Socialvæsen					
Pensions- og sikringsydelse	-	144,9	-	-	144,9
Bistandsydelse	-	38,1	-	-	38,1
Ialt	-	183,0			183,0

	Driftsudgifter		Anlægsudgifter		Ialt
	Stats.inst.	Tilskud	Stats.inst.	Tilskud	
- mill. kr. -					
9. Rets- og politivæsen					
Politi-og arrestvæs.	25,3	-	1,2	-	26,5
Dommerembedet	-3,7	-	-	-	-3,7
Ialt	21,6	-	1,2	-	22,8
10. Kirkevæsen					
Lønninger m.v.	5,5	-	-	-	5,5
Præstegårde	0,8	-	-	-	0,8
Ialt	6,3	-	-	-	6,3
11. Andre udgifter					
Div. pensioner	5,6	-	-	-	5,6
Justervæsenet	0,2	-	-	-	0,2
Flyvestationen	31,1	-	-	-	31,1
Egnsudviklings- tilskud	-	-	-	3,5	3,5
Ialt	36,9	-	-	3,5	40,4
Staten ialt	186,2	696,4	2,3	3,5	888,6

1) Bloktilskuddets fordeling på drifts- og anlægstilskud kan ikke specificeres.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne.

Bilag 12. Undervisningsvæsenets driftsudgifter 1988 og 1985-1987.

	Lands- kassen	Kommu- nerne	Ialt 1988	Ialt 1985	Ialt 1986	Ialt 1987
- mill. kr. -						
Folkeskolen	171,5	90,3	261,8	157,2	224,4	236,7
Privat skole	1,0	-	1,5	1,6	1,2	1,4
Specialskole	13,1 ¹⁾	-	13,1	11,9	11,9	13,3
Gymnasie/HF	38,7 ²⁾	-	38,7	36,6	34,6	36,4
Handelsskole	8,8	0,1	9,7	10,3	7,8	8,2
Teknisk skole	27,8 ²⁾	2,9	30,7	20,0	25,0	25,3
Udstyr til Teknisk skole/ Handelsskole	3,2	-	3,2	-	-	-
Færøernes Seminarium	9,8	1,6	12,1	9,2	8,6	9,8
Navigat.skole	10,3	-	10,3	6,4	7,5	11,7
Maskinskolen	10,0	-	10,0	2,4	3,1	6,1
Folkehøjskole ³⁾	2,5	-	2,5	2,2	2,3	2,4
Husholdn. do	1,0	-	1,0	0,5	0,7	0,9
Fær. Akademi	13,0 ¹⁾	-	13,0	6,2	7,0	9,5
Fritidsunder- visningen	7,3	-	7,3	2,6	8,2	11,2
Musikskolen	4,8	3,8	8,6	1,7	5,4	6,0
Landsskole- centralen	1,3	-	1,3	-	-	-
Ialt	324,1	98,7	424,8 ⁴⁾	268,8	347,7	378,9

1). Foreløbige tal.

2). Incl. skolehjem.

3). Visse af højskolens indtægter er ikke medregnet.

4). I beløbet indgår ca. 2 mill. kr. afholdt af private midler til Privatskolen (0,5), Handelsskolen (0,8) og Seminariet (0,7) mill. kr.

Kilde: Statsregnskabet, landskasseregnskabet, kommuneregnskaber og skolernes regnskaber.

Bilag. 13. Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1985-1988.

	1985	1986	1987	1988
Udskrevet efter 10. kl.	611	598	490	531
Udskrevet efter 9. kl.	341	170	106	160
Udskrevet efter 8. kl.	23	31	24	19
Udskrevet efter 7. kl.	30	8	0	7
Folkeskolen ialt	1.005	807	620	717
Studentereksamen	151	156	151	163
HF-eksamen	115	108	98	95
Handels og Kontor	46	34	13	21
Statskontr. fagprøve	150	255	278	390
Højere fagprøve	80	80	72	90
Bank/Sparekasse	27	37	37	100
Merkonomprøver	57	100	129	104
Højere Handelseksamen	40	37	48	49
Datanømkursus	9	26	14	14
FHS-elever	104	105	109	108
Svendepøver	151	142	181	156
Tekn. driftsassistent	92	14	68	22
Iøvrigt	91	46	5	6
Skibsførere	37	40	26	33
Styrmænd	38	30	16	-
Fiskeskippere	20	30	48	47
Kystskippere	14	54	50	29
Skibskokke	16	15	19	13
Motorpassere	-	-	10	6
Maskinister	29	36	29	-
Maskinmestre	16	20	21	13
Udvidet maskinmestereks.	-	-	-	14
Lærereksamen	20	24	25	22
Sygeplejersker	20	14	17	18

Kilde: Skolerne.

Bilag 14. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven.

	1986	1987	1988
Forbryd. mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	16	10	7
Forbryd. i off. tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	14	8	10
Forbryd. vedr. penge (kap. 18)	1	0	0
Forbryd. vedr. bevismidler (kap. 19)	10	32	26
Almenfarlige forbryd. bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	4	17	7
Forbryd. i familieforhold (kap. 23)	0	0	1
Forbryd. i familieforhold bl.a. voldtægt og blufærdighedskr.(kap. 24)	29	13	23
Forbryd. mod lov og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25) ¹⁾	50	50	65
Forbryd. mod personl. frihed (kap. 26)	1	0	0
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	22	38	54
Indbrudstyverier (§ 276)	310	265	172
Tyverier iøvrigt (§ 276)	326	301	283
Andre berigelsesforbryd. bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	40	63	88
Hærværk (§ 291)	388	473	504
Brugstyveri (§ 293)	183	158	155
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	2	2	4
Overtrædelse af straffeloven ialt	1.396	1.430	1.399

1). Heraf manddrab: 1986: 0 - 1987: 0 - 1988: 1.

Bilag 15. Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser.

	1986	1987	1988
Statsadvokatsager	349	433	342
Heraf: a) spirituskørsel	233	239	244
b) groft uforsvarlig kørsel	33	86	45
Sager om spir.kørsel afgjort udenretlig			74
Politisager	306	287	310
Ankesager, antal	22	34	36
Antal bøder ialt	1.741	1.791	1.755
Udenretlig vedtagne bødeforlæg	1.364	1.515	1.454
Idømte og vedtagne bødeforlæg	1.562.975	2.936.500	2.327.000

Bilag 16. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed iøvrigt.

	1986	1987	1988
Ildebrande	41	58	57
Overtrædelse af våbenloven	12	25	13
Overtrædelse af toldloven	5	0	1
Overtrædelse af spirituslovgivn.	4	6	0
Overtrædelse af skatte-og afgiftslovgivn.	0	0	1
Overtrædelse af dyreværnsloven	0	0	6
Overtrædelse af lov om euforis.stoffer samt narkotikaundersøgelser iøvrigt	1	51	35
Fremmedsager (opholds- og arb.till.)	125	332	649
Overtrædelse af udlændingeloven	31	52	78
Andre anmeldelser	58	129	111
Færdselsuheld	2.029	1.946	2.036
Heraf med personskade	122	103	91
Dræbte ved færdselsuheld	14	12	11
Antal sigtede for overtrædelse af færdselsloven med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	1.321	1.422	1.177
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslovens § 16)	318	302	316
Udrykninger	3.529	3.135	3.407
Dræbte ved andre ulykker end færdsel	9	4	7
Trawlersager (fiskerfartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	0	1	7
Indsatte til afsoning, herunder varetægtsfængslede	99	153	214
Afsoningsdage	2.525	2.773	4.408
Detentionsanbragte	337	387	353

Kilde: Landfogeden på Færøerne (politimesteren).

